

STANDARD FORSIDE TIL EKSAMENSOPGAVER

Fortrolig

Ikke fortrolig

Prøvens form (sæt kryds)	Projekt	Synopsis	Portfolio	Speciale x	Skriftlig hjemmeopgave
-----------------------------	---------	----------	-----------	---------------	---------------------------

Uddannelsens navn	Cand. mag. i Læring og Forandringsprocesser	
Semester	10. semester	
Prøvens navn/modul (i studieordningen)	Kandidatspeciale	
Gruppenummer	Studienummer 20131678	Underskrift
Navn	Sanne Ravn Lorenzen	
Afleveringsdato		
Projektitel/Synopsistitel/Speciale- titel	Undersøgelse af asylansøgere trivsel i bred forstand når forandring er et vilkår	
I henhold til studieordningen må opgaven i alt maks. fylde antal tegn	192.000 Tegn	
Den afleverede opgave fylder (antal tegn med mellemrum i den afleverede opgave) (indholdsfortegnelse, litteraturliste og bilag medregnes ikke)	181.789 (Kandidatspeciale) 8838 (Artikel) I alt: 190.627	
Vejleder (projekt/synopsis/speciale)	Iben Jensen	

Jeg/vi bekræfter hermed, at dette er mit/vores originale arbejde, og at jeg/vi alene er ansvarlig for indholdet. Alle anvendte referencer er tydeligt anført. Jeg/vi er informeret om, at plagiering ikke er lovligt og medfører sanktioner. Regler om disciplinære foranstaltninger over for studerende ved Aalborg Universitet (plagiatregler): <http://www.plagiat.aau.dk/regler/>

**UNDERSØGELSE
AF
ASYLANSØGERES
TRIVSEL I BRED
FORSTAND NÅR
FORANDRING ER
ET VILKÅR**

Kilde: Døgnposten, 2014

Kandidatspeciale af:
Sanne Ravn Lorenzen
Studienummer: 20131678

Abstract

The aim of this master thesis is to investigate asylum seekers' wellbeing in a broad perspective when change is a human condition in the modern world. I find this to be an important area of research, since the number of people applying for asylum around the world has not been this high since the Second World War. Therefore, I am also particularly interested in gaining an insight to how asylum seekers themselves see, experience and narrate their own wellbeing and the change process they are undergoing by which I throughout the master thesis have applied the following research question:

How do asylum seekers relate to their own wellbeing and change process when change and unpredictability are human conditions? And how is this expressed in narratives by the asylum seekers themselves?

Thus, the aim of the thesis is by applying narratives we give voices to asylum seekers, by which I can help contribute to a greater understanding of these peoples' life condition, and thereby take part in the discussion on how to create better wellbeing despite of change and unpredictability in the life of asylum seekers.

The master thesis will therefore focus on wellbeing in a broad perspective from the point of view of the asylum seekers themselves. In order to narrow down how the term 'wellbeing' will be applied in the work of my master thesis, I choose to include the Capability Approach as it is being presented by the American researcher, Martha Nussbaum. In addition to this, the Israeli-American medical professor of sociology, Aaron Antonovsky, and his theory on Sense of Coherence is being applied as one of the main theories throughout the master thesis. This because this theory offers relevant tools to work with when investigating wellbeing in a broader perspective, since it focuses on the individuals' sense of coherence as a way to understand why some people cope well with pressure in their lives while others do not.

The theoretical position is based on the social constructivist paradigm in which no objective truth exists, since this will always be a negotiation between people. Therefore, when applying this theoretical position, we are given the quality of more perspectives on the investigated field.

My empirical research is based on 3 qualitative interviews in which the informants are asked to present their answers in narrative constructions. By applying this method, we are given the

opportunity to gain an understanding of the 'life-worlds' as they are being experienced and narrated by the asylum seekers themselves. Also, a questionnaire constructed by 21 questions based on the theory of sense of coherence has been handed out to 22,4 percent of asylum seekers at a Red Cross asylum center in Denmark. The questionnaire has been applied in order to gain a broader and more nuanced answer and insight to the stated research question. The empirical research has been conducted in the spring 2014 at one of asylum centers of Red Cross in Denmark.

The master thesis finds that the informants of the interviews try to take on a constructive approach in relation to the change process that they are going through, by which some of them also seem to have a strong sense of coherence since they, in their narratives express, that they have tools that will help them cope with the extreme situation they are undergoing. This is also the case with the majority of the informants of the questionnaire. However, this does not mean that my research does not find informants with a lower sense of coherence and for whom this change process is difficult to cope with and navigate in.

The conclusion of the master thesis therefore is that there is a great importance in bringing forward the narratives of the asylum seekers because we, as a recipient country, of these people also have a responsibility to strengthen the wellbeing of people in such a situation. Based on the research methods applied, I find it possible to conclude that asylum seekers' life and wellbeing can be improved if conditions that help strengthen the sense of coherence are taken into careful consideration and thus implemented at asylum centers across the country.

"...nothing was happening in the actual world, it was only inside of me. Like I would go out to get away from it, but I was still carrying these thoughts with me. I would go out on walks and I would smoke cigarettes and then I would go back. I would toss and turn for a long time and then I would get too tired and exhausted to stay awake so I would fall asleep eventually. And then in the day I was like feeling dopy the whole day long. I had a lot of sleepless nights. So you talk about physical and mental health. I was physically okay, but this was a psycho-somatic effect of those pressures..."

- 'Omid', Asylansøger.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1: Indledning.....	5
Problemstilling og problemformulering	5
Hvad er en asylansøger?	6
Tidligere studier af asylansøgers trivsel i et bredt perspektiv	8
Trivsel – hvad er det? Med inddragelse af Martha Nussbaum om vigtigheden af anerkendelse af det enkelte individ	9
Afgrensning og opsamlende begrebsafklaring	14
Læsevejledning.....	14
Kapitel 2: Videnskabsteori	16
Social konstruktivisme	16
Kapitel 3: Undersøgellesdesign.....	18
Det kvalitative interview	19
Narrativer med inddragelse af Jerome Bruner	24
Potentialet ved brug af narrativer i et større perspektiv	25
Spørgeskema	26
Opsamlende overvejelser omkring undersøgelsesdesignet	29
Kapitel 4: Teori	29
Aaron Antonovsky	30
Den salutogenetiske model.....	30
Oplevelsen af sammenhæng	31
Begribelighed	32
Håndterbarhed	32
Meningsfuldhed.....	33
Modstandsressourcer og stressfaktorer	34
Muligheder for mestring.....	35
Specialets anvendte forståelse og brug af begreberne.....	36
Anthony Giddens.....	37
Forandring som et vilkår	38
Hvad er sammenhængen mellem meningsfuldhed og forandring?	41
Kapitel 5: Analyse	43
Analysestrategi	43
Analyse af interview med 'Omid' fra Iran.....	44
Opsamling af interview med 'Omid' med inddragelse af oplevelse af sammenhæng	51

Analyse af interview med Eric fra Congo.....	52
Opsamling af interview med 'Eric' med inddragelse af følelsen af sammenhæng.....	55
Analyse af interview med 'Amal' fra Syrien	55
Opsamling af interview med 'Amal' med inddragelse af følelsen af sammenhæng	58
Fælles opsamling af alle tre interviews.....	59
Analysestrategi forbindelse med spørgeskema	63
Fælles opsamling af figurer udarbejdet på baggrund af spørgeskemaet.....	67
Kapitel 6: Specialets afrunding.....	69
Metodekritik.....	69
Konklusion	71
Diskussion og perspektivering.....	75
Litteraturliste	77
Internetkilder og internetpubliceringer	78
Bilag 1: Interviewguide gengivet på engelsk.....	80
Bilag 2: Spørgeskema.....	81
Bilag 3: Uddrag af interview med 'Omid', Iran.....	84
Bilag 4: Uddrag af interview med 'Eric', Congo	89
Bilag 5: Uddrag af interview med 'Amal', Syrien.....	91

Undersøgelse af asylansøgers trivsel i bred forstand når forandring er et vilkår.

Kapitel 1: Indledning

Det sidste års tid har jeg været tilknyttet Røde Kors' asylafdeling, hvorfor jeg dagligt har mit virke på et af landets asylcentre. Dette har givet mig en enestående mulighed for at lære de mennesker, der betegnes som 'asylansøgere', at kende, og få en indsigt i disse menneskers daglige udfordringer som en tilværelse som asylansøger indebærer. Jeg har set og mærket, hvordan disse personers trivsel kan blive påvirket både positivt og negativt af de omstændigheder et asylcenter indeholder. Derfor er det blevet mit ønske at afdække asylansøgers trivsel i et foranderligt og uforudsigeligt miljø, og dermed undersøge hvordan dette felt ser ud.

Specialet baserer sig derfor på den grundlæggende antagelse om, at asylansøgers trivsel i bred forstand kan være påvirket af det foranderlige og uforudsigelige miljø de under asylperioden i et asylcenter kan befinde sig i. Derfor findes det relevant at undersøge nærmere, hvordan asylansøgere håndterer og mestrer denne forandringsproces som deres liv er i når de søger asyl. I forbindelse hermed inddrages begrebet om oplevelse af sammenhæng introduceret af den amerikansk-israelske sociolog Aaron Antonovsky. Det karakteristiske for dette begreb er ifølge Antonovsky, at det enkelte individ oplever tilværelsen som enten meningsfuld, forståelig og håndterlig - eller det modsatte, alt afhængig af personens modstandskraft over for påvirkninger, der kan forstyrre en sådan oplevelse af sammenhæng. Derfor bliver begrebet således også Antonovskys bud på, hvorfor nogle mennesker kan være i stand til at overvinde kriser, modstand og voldsomme begivenheder uden at blive syge (Antonovsky: 2000).

Dette er således et speciale med fokus på et psykosocialt felt omhandlende asylansøgers trivsel i et bredt perspektiv, hvis formål er at undersøge nedenstående problemstilling og dertil fremsatte formulering.

Problemstilling og problemformulering

Man snakker trivsel i mange fora, hvilket bl.a. være sig i arbejdslivet, på skoler og i børnehaver samt i sundheds – og plejesektoren. Men rettes blikket derimod på landets asylcentre, kan det umiddelbart fremstå som om begrebet trivsel er i mindre prioriteret højsæde, end hvad der er tilfældet i andre af landets areaner. Dette kan virke paradoksalt, da meget forskning på området

netop indikerer, at trivsel kan være fraværende under en tilværelse som asylansøger (Amnesty International (2008), (Dansk Røde Kors, Asylafdeling). Derfor bliver det endnu mere vigtigt, at der finder en italesættelse af disse menneskers livssituation sted, fordi når vi italesætter dette har vi også mulighed for at skabe forandring. Hvis der derimod ikke stadfæstes nogen italesættelse, kan intet ændres. Af den grund finder jeg det højst relevant at undersøge nærmere, hvordan man bl.a. ved hjælp af narrativer fra asylansøgere kan bidrage til at belyse disse menneskers oplevelse af deres livssituation, når de befinder sig på et asylcenter, som kan være præget af forandringer og uforudsigelighed. Med dette speciale nærer jeg derfor et ønske, om gennem narrativer at give stemme til asylansøgere, og derved medvirke til at skabe en større forståelse for asylansøgernes situation, fordi de enkelte historier fra udvalgte asylansøgere, der optræder i specialet sammen kan danne udgangspunkt for fælles historier for denne gruppe mennesker. Således leder dette mig til at stille følgende problemformulering:

Hvordan forholder asylansøgere sig til deres egen trivsel og forandringsproces når forandring og uforudsigelighed er et vilkår?

Og hvordan udtrykkes dette af asylansøgerene selv gennem narrativer?

Dermed er mit ønske med specialet, at jeg ved brug af narrativerne får asylansøgernes stemmer frem og bidrager til at opnå en større forståelse for disse menneskers livssituation for herved at indgå i diskussionen, om at skabe bedre trivsel - trods forandring og uforudsigelighed i asylansøgers tilværelse.

Hvad er en asylansøger?

En asylansøger defineres som en udlænding: ”... som søger om ret til at opholde sig som flygtning i et andet land og blive beskyttet af dette land, men som endnu ikke er blevet anerkendt som flygtning.”(Udlændingestyrelsen 2015). Mens flygtninge ifølge FN’s Flygtningekonvention fra 1951 defineres som: ”... personer, der på grund af begrundet frygt for at blive forfulgt grundet race, religion, nationalitet, tilhørsforhold til bestemt social gruppe eller politisk overbevisning opholder sig uden for deres oprindelsesland og er ude af stand til eller, grundet sådan frygt, uvillige til at undslå sig pågældende lands beskyttelse. (Báez og Kastruo 2000: 295).” (Elsass 2003: 103).

Med ovenstående definition på plads går psykologiprofessor Peter Elsass et skridt videre og betegner flygtninge/asylansøgere som personer, der som følge af krig eller vold, er nødsaget til at

forlade deres hjemland, fordi de er direkte eller indirekte truet på deres sikkerhed (Elsass 2003: 104). Dermed bliver det væsentlige i en sådan situation for disse mennesker, at der stilles uønskede krav om flugt, fordi: *"... flygtninge skubbes ud af deres hjemegn imod eget ønske."* (Elsass 2003: 105). Elsass påpeger i den forbindelse, at flygtninge gennemgår forskellige faser i mødet med det nye og ukendte som flugten har bragt med sig (Elsass 2003: 108). Disse faser er:

1. *"Den forberedende fase. Mange af de psykiske kriser, der opstår senere i forløbet, kan have rod her."* (Elsass 2003: 108).
2. *"Selve immigrationen."* (Elsass 2003: 108)
3. *"Periode med overkompensation. De store savn over at have forladt sit hjemland holdes på afstand. Immigranterne er målrettede og initiativtagende. Kriser og konflikter fornægtes i denne 'honeymoon'."* (Elsass 2003: 108).
4. *"Periode med dekomensation og kriser. Når familien har fået asyl, er blevet installeret i egen lejlighed, og hverdagen skal til at begynde, kan der opstå vidtrækkende problemer. De kulturelle forskelle mellem værtslandet og hjemlandet bliver mere synlig og skaber problemer. Gamle normer og vaner bliver udfordret, og den oprindelige rollefordeling mellem familiens parter bliver ændret. Det akkumulerede stress kan give sig til udtryk i socialt uacceptable handlinger som vold og kriminalitet."* (Elsass 2003: 108 ff).

Udover ovenstående perioder, som asylansøgere gennemlever, kan der ifølge Peter Elsass endvidere forekomme belastninger af forskellige slags, som under 'præasylfasen' bl.a. indeholder:

- *"... forfølgelse, umotiveret og uventet fængsling, krigshandlinger, vanskelige og livstruende flugtruter, familier, der bliver adskilt børn, der bliver væk og mistænksomme immigrationsmyndigheder."* (Elsass 2003: 109).

Derudover kan selve asylprocessen strække sig over længere tid, og et eventuelt afslag på asylansøgningen: *"... kan provokere krisereaktioner, men derudover er der en række andre belastninger, som kommer så hyppigt, at der ikke er mulighed for mellemliggende tilpasninger; såkaldt 'ongoing traumatic stress'."* (Elsass 2003: 109).

Resultatet af alle disse stressorer, der finder sted i forskellige faser af asylprocessen, kan derfor rumme både psykiske og sociale konsekvenser for den enkelte asylansøger, hvis situation er yderligere belastet såfremt vedkommende dertil er torturoffer (Elsass 2003: 109). Dette er således den virkelighed, der hersker på landets asylcentre, hvor mennesker af forskellige, men af livs –

ellers sikkerhedsmæssige, grunde har valgt at flygte fra deres hjemland og nu har valgt at søge asyl i eksempelvis Danmark. Peter Elsass påpeger i den forbindelse ligeledes, at: *"Flygtningeoplevelsen er en følelse af at være rykket op med rode, at være alene og adskilt fra sig selv og sin familie... Flygtninge er blevet ufrivillige vidner til et drama..."* (Elsass 2003: 124). Med tanke for disse mennesker og de livsskæbner som de gennemlever, bliver det derfor også væsentligt at undersøge nærmere, hvordan trivsel for en sådan person påvirkes. Dette er målet med indeværende speciale, og følgende afsnit vil se nærmere på, hvad tidligere studier kan berette herom.

Tidligere studier af asylansøgere trivsel i et bredt perspektiv

I rapporten *"Asylansøgere i Danmark. En undersøgelse af nyankomne asylansøgere helbredstilstand og traumatiseringsgrad"*, som er udarbejdet i samarbejde med Amnesty Internationales Danske Lægegruppe 2008 og Dansk Røde Kors klarlægges det, at asylansøgere generelle helbredstilstand og dermed almene trivsel er påvirket. I alt blev 142 asylansøgere undersøgt af Amnesty Internationales Danske Lægegruppe, hvilket fandt sted fra september til december 2007. Eksempelvis oplyste 45 procent af de adspurgte asylansøgere, at de havde været udsat for tortur, hvoraf en tredjedel af disse var blevet tortureret samme år, hvor de ankom til Danmark (Amnesty International 2008: 12). Dertil havde 59 procent oplevet krig, mens 68 procent havde været udsat for forfølgelse og 44 procent udsat for fængsling eller tilbageholdelse (Amnesty International 2008: 12). Af rapporten fremgår det endvidere, at asylansøgerens fysiske symptomer er: *"... dobbelt så hyppigt forekommende blandt torturoverleverne end blandt ikke-torturerede asylansøgere, mens de psykiske symptomer er cirka 2-3 gange så hyppigt forekommende. Selv ikke-torturerede asylansøgere havde et påvirket fysisk og psykisk helbred."* (Amnesty International 2008: 12). Dertil kunne hele 63 procent af de nyankomne gå under kriteriet for at have posttraumatisk belastningsreaktion, og 30 – 40 procent af torturoverleverne var derudover depressive og angste (Amnesty International 2008: 12). Som det fremgår i det ovenstående fremhæver rapporten, at asylansøgerene ofte kan have mange symptomer, hvortil rapporten også pointerer, at antallet af symptomer blandt asylansøgerne ikke kun skyldes tortur, men også traumatiserende omstændigheder såsom flugt, adskillelse fra familie og krig (Amnesty International 2008: 11). Den inddragede rapport belyser således, at asylansøgere helbred og dermed også generelle trivsel er påvirket som følge af den situation som deres liv og tilværelse befinder sig i.

En anden undersøgelse omhandler asylansøgendes familiers trivsel efter udflytning til egen bolig, hvilket er en undersøgelse, som er foretaget af Dansk Røde Kors' egen asylafdeling. Heri

undersøges det således, om især asylbørnenes trivsel højnes efter udflytning til særlige boliger, hvorfor børnene kan være mere beskyttet fra asyltilværelsens konsekvenser end en tilværelse på et asylcenter giver mulighed for. Her fremgår det af undersøgelsen, at de voksne beskriver tilværelsen på et asylcenter: ”... *som en evig venten præget af gennemgående uforudsigelighed.* ” (Dansk Røde Kors Asylafdeling: 9). Dertil fortæller de voksne ligeledes, at: ”... *bekymringerne om fremtiden, begrænset adgang til meningsfulde aktiviteter og det tætte samliv med mange skiftende mennesker udgør en hård belastning...* ” (Dansk Røde Kors Asylafdeling: 9). Undersøgelsen fremhæver dermed et samlet billede af en ukontrollerbar og uforudsigelig tilværelse, hvor hverdagen kan være præget af både meningsløshed og træthed, der kan give asylansøgerne lyst til at ”give op” (Dansk Røde Kors Asylafdeling:10).

Baseret på de nævnte undersøgelser inden for området fremstår det nu desto mere væsentligt at undersøge nærmere, hvordan asylansøgere selv forholder sig til deres trivsel og den forandringsproces som de befinder sig. Nedenstående afsnit vil derfor omhandle en klarere definition af trivselsbegrebet, der vil blive anvendt i denne sammenhæng.

Trivsel – hvad er det? Med inddragelse af Martha Nussbaum om vigtigheden af anerkendelse af det enkelte individ

I forhold til at nærme mig begrebet trivsel, og hvad denne kan indebære ønsker jeg i det følgende at inddrage den amerikanske forsker i ret og etik, Martha Nussbaum, som bl.a. beskæftiger sig med politisk filosofi herunder udvikling og etik. I denne sammenhæng benytter Nussbaum begrebet ’the ‘capabilities approach’ (på dansk kapabilitetstilgang), som orienterer sig mod en beskyttelse af menneskers frihed, der hvis den blev fjernet, ville gøre menneskelivet uværdigt (Nussbaum 2011: 31). Hun opstiller i denne sammenhæng følgende spørgsmål: ”*What are people actually able to do and to be? What real opportunities are available to them?*” (Nussbaum 2011: x) der søger at indkredse det centrale i sin capabilities approach og dennes 10 basale områder eller kapabiliteter, som må tilgodeses og inddrages for at et menneskeliv sikres værdighed. Kapabilitetstilgangen kan således defineres som: “...*an approach to comparative quality-of-life assessment and to theorizing about basic social justice...In other words, the approach takes each person as an end, asking not just about the total or average well-being but about the opportunities available to each person.*” (Nussbaum 2011: 18). Dermed er blikket for det enkelte individ centralt i denne tilgang, hvormed individet bør opleve en anerkendelse og ikke mindst en lyst til at være i verden, fordi det på baggrund af de 10 kapabiliteter netop kan få en frihed til at vælge. Valget skal således ses som

eksempelvis det at sulte versus det at faste. Der hersker fx ingen tvivl, om at en person, der vælger at faste er i helt anden situation end en person, der sulter. Hvorfor de 10 kapabiliteter således, hvis de er tilgængelige for individet, gør det muligt for det enkelte at vælge, hvor Nussbaum således pointerer: *"To promote capabilities is to promote areas of freedom...options are freedoms, and freedom has intrinsic value."*(Nussbaum 2011: 25).

Kapabiliteterne er derfor kombineret således, at de består af både interne kapabiliteter samt eksterne omstændigheder, hvor det fx kan være kendetegnende for dette, at: *"Many societies educate people so that they are capable of free speech on political matters – internally – but then deny them free expression in practice through repression of speech."* (Nussbaum 2011: 21). Derfor bliver det således vigtigt for det pågældende samfund, at det er i stand til at sikre omstændigheder, der gør det muligt for det enkelte menneske at gøre brug af sin interne kapabiliteter.

De 10 kapabiliteter optræder i det følgende frit oversat fra Nussbaums egen definition på engelsk (Nussbaum 2011: 33-34):

1. Livet. At være i stand til at leve livet i en normal længde; ikke at dø for tidligt eller før ens liv så reduceret i forhold til at det ikke er værd at leve. (Nussbaum 2011: 33-34).

Denne første kapabilitet mener jeg kan imødekommes i asylansøgerene livssituation, hvorfor den ikke er yderligere væsentlig at beskæftige sig med her.

2. Fysisk sundhed. At være i stand til at have et godt helbred; inklusiv reproduktiv sundhed samt at blive passende ernæret og at have passende boligforhold. (Nussbaum 2011: 33-34).

Denne anden kapabilitet derimod kan til en vis grad være central at være opmærksom på i forhold til, hvorvidt denne faktisk bliver indfriet i et liv som asylansøger. Her tænker jeg på eksempelvis områder som at blive passende ernæret og at have passende boligforhold. Jeg kan, på baggrund af min professionelle erfaring fra asylverdenen, konstatere at der i nogle tilfælde er asylansøgere, som ikke ernæringsmæssigt er under optimale forhold. Dette kan fx være unge uledsagede børn og unge, der måske ikke kan lave mad og derfor lever under ringe ernæringsmæssige forhold idet den daglige føde baseres på toastbrød og energidrik, eller det kan være unge mænd, som heller ikke har færdigheder i madlavning og derfor også får en meget dårlig ernæring. I forbindelse med 'passende

boligforhold', som også indgår i denne kapabilitet, kan der ligeledes her være opmærksomhedspunkter, der kan have betydning for asylansøgerne, idet den enkelte person ikke altid selv kan bestemme, hvem og hvor mange vedkommende ønsker at bo sammen med. Dermed kan der være tale om flere asylansøgere, der må dele få kvadratmeter, hvilket kan konflikte med kapabiliteten omhandlende at have passende boligforhold til rådighed for det enkelte individ.

3. Fysisk integritet. A have fribevægelighed, hvormed man frit kan bevæge sig fra sted til sted. At være sikret imod voldelige overfald derunder seksuelle overgreb og vold i hjemmet. At have muligheder for seksuel tilfredsstillelse og for valg om reproduktion. (Nussbaum 2011: 33-34).

Igen kan også denne tredje kapabilitet blive udfordret i livet som asylansøger, da tilfælde med vold, overfald og seksuelle overgreb antageligvis kan forekomme blandt asylansøgerene. Dermed ikke sagt, at dette ikke kan forekomme andre steder i samfundet, men at risikoen på et asylcenter kan være større, da der her mange mennesker samlet på ét sted med post traumatisk stress, nerverne på højkant og andre vilkår, der kan gøre dem ekstra udsatte sådanne situationer.

4. Sind, forstand, fantasi og tanke. At være i stand til at bruge sindet, at bruge sin fantasi, at tænke og at ræsonnere og at kunne gøre disse ting på en ægte menneskelig måde. Herunder at være oplyst og kultiveret af en tilstrækkelig skoling, inklusiv læse – og skrivefærdighed samt grundlæggende matematisk og videnskabelig færdigheder. At være i stand til at benytte egen fantasi og tankevirksomhed i forbindelse med at opleve og producere arbejder og events på baggrund af eget valg. At være i stand til at benytte det frie sind beskyttet af ytrings – og religionsfrihed. (Nussbaum 2011: 33-34).

Dette fjerde punkt kan i forhold til skoling for mange asylansøgere opfyldes enten på baggrund af deres tidligere tilværelse i deres hjemland, eller i den nuværende som de gennemlever som asylansøgere. På asylcentre gives der bl.a. skoletilbud, der gør det muligt at udvikle og aktivere sindet og tankevirksomhed. Dog er der også en stor andel af asylansøgerne som netop befinder sig i deres nuværende situation, da de har oplevet at være blevet undertrykt eksempelvis i forhold til religion og ytringsfrihed. Dette betyder således, at flere asylansøgere må antages ikke at have været beskyttet af Nussbaums fjerde kapabilitet, hvilket kan have været en af de medvirkende faktorer til, at personerne har været nødsaget til at flygte fra hjemlandet.

5. Følelser. At have mulighed for at have tilknytninger til ting og mennesker udover os selv. At elske de som elsker og holder af os, at sørge over deres fravær. I det hele taget at elske og sørge samt at opleve taknemmelighed og berettiget vrede. Ikke at have ens følelsesmæssige udvikling forhindret af frygt og bekymring. (Nussbaum 2011: 33-34).

Denne femte kapabilitet mener jeg ligeledes kan være udfordret i liv som asylansøger, eftersom asylansøgnernes følelsesmæssige udvikling antageligvis kan være påvirket af både frygt og bekymring rettet mod fremtiden og hvad denne vil indeholde. Jeg har oplevet denne frygt og bekymring flere gange blandt asylansøgere i mit virke i asylverdenen, og oplever, at den kan fylde meget i disse personers hverdag og tanker. Eksempelvis har jeg oplevet, at nogle asylansøgere kan have udtrykket angst og bekymring omkring arabere og Islam, for derefter direkte at advare mig imod ”disse mennesker”. Dette hænger også sammen med Nussbaums næste kapabilitet, der ses i nedenstående.

6. Praktisk ræsonnement. At have mulighed for at udforme ens opfattelse af ’det gode’ og at engagere sig i kritisk refleksion omkring planlægningen og udformningen af ens liv. (Nussbaum 2011: 33-34).

Her kan det ligeledes være vanskeligt for asylansøgeren at engagere sig planlægningen og udformningen af deres eget liv, eftersom beslutninger vedrørende dette bliver taget af andre end personen selv. Den eneste indflydelse som asylansøgeren har, er at give et godt interview i forbindelse med sin sag og derfra lade sagen overgå til andre beslutningstagere.

7. Affiliation.(A) at have mulighed for at leve med andre, at anerkende og udvise forståelse for andre mennesker, at engagere sig i forskellige former for sociale interaktioner samt at kunne sætte sig i andres sted. (At beskytte denne kapabilitet betyder også at man derved beskytter institutioner som udgør og plejer sådanne former for affiliation. (B) At have en grundlæggende selvrespekt og ikke være underlagt ydmygelse. At blive behandlet som et værdigt individ. Herunder ikke at blive udsat for diskrimination på baggrund af race, køn, seksuel orientering, etnicitet, kaste, religion eller national oprindelse. (Nussbaum 2011: 33-34).

Den syvende kapabilitet vedrører i høj grad det arbejde som Røde Kors asylcentre landet over søger at opretholde i den daglige drift af centrene. Hvilket gøres ud fra de 7 principper, som danner grundlag for Røde Kors’ arbejde. Principperne er: Medmenneskelighed, upartiskhed, neutralitet,

uafhængighed, frivillighed, enhed og endelig almengyldighed (Røde Kors). Dette betyder derfor, at den sjette kapabilitet dagligt forsøges at blive opretholdt for asylansøgere på et Røde Kors asylcenter, som er interesseområdet i denne sammenhæng: *"Vi arbejder for at give asylansøgere i Danmark en tryk, meningsfuld og værdig ventetid mens de venter på, at myndighederne behandler deres asylansøgning. Røde Kors står for undervisnings- og aktiveringstilbud, sundhedstilbud og den psykosociale indsats for beboerne på centrene. Det er en omsættelse af Røde Kors-princippet om medmenneskelighed i praksis."*(Røde Kors).

8. Andre arter. At kunne leve med en respektfuld opmærksomhed for dyr, planter og naturen. (Nussbaum 2011: 33-34).

Ovenstående kapabilitet finder jeg ikke relevant i denne sammenhæng, hvorfor den ikke vil blive omtalt yderligere.

9. Leg. At have mulighed for leg og grin samt nyde fritidsaktiviteter. (Nussbaum 2011: 33-34).

Den niende kapabilitet søges ligeledes at blive imødegået på landets Røde Kors asylcentre, hvor aktivering af asylansøgerne er et væsentligt indholdsområde i forhold til at bibringe disse personer en god og meningsfuld hverdag (Røde Kors).

10. Kontrol over egne omgivelser og fysiske samt psykiske miljø. (A) Politisk. At kunne deltage effektivt i politiske valg som styre ens liv. At have retten til politisk deltagelse og ytringsfrihed (B) Materielt. At have mulighed for at eje ejendom og ejendele og at have ejendomsrettigheder på lige fod med andre. Arbejdsmæssigt at kunne arbejde som et menneske der udøver praktisk ræsonnement og indgår i meningsfulde relationer med andre ansatte. (Nussbaum 2011: 33-34).

Ifølge Nussbaum er de 10 kapabiliteter, som ses i ovenstående, centrale såfremt man ønsker at sikre et individs velbefindende og dermed ligeledes trivsel for det enkelte menneske, idet Nussbaums kapabiliteter søger at finde svar på sit eget spørgsmål: *"What does a life worthy of human dignity require?"* (Nussbaum 2011: 32). De 10 kapabiliteter skal således være gældende for det enkelte individ, hvorfor man som samfund ikke bør fokusere på grupper af mennesker, såsom en familie eller i specialets tilfælde en gruppe asylansøgere, hvormed disse mennesker bliver gjort til en homogen enhed (Nussbaum 2011: 35). I stedet er det altså centralt i denne forståelse, at hvert enkelt

individ bliver anerkendt og adskilt fra mængden, fordi: *"All are distinctive, and all need to be secured and protected in distinctive ways."* (Nussbaum 2011: 35).

Som det også fremgår af de 10 kapabiliteter, og som allerede omtalt, er de til et vist omfang interne, idet de bør findes i individet selv. Dog kan udefra kommende omstændigheder medføre at kapabiliteterne ikke får mulighed for at udfoldes, hvorfor et individs livsførelse og dermed generelle trivsel mindskes. Dette kan derfor også være tilfældet for personer, der søger asyl, fordi de, grundet omstændigheder i deres omgivelser, ikke får mulighed for eksempelvis at have bestemmelse over deres eget liv og miljø, som er den 10 af Nussbaums kapabiliteter. Dertil kan de øvrige 9 kapabiliteter ligeledes i større eller mindre grad være gældende for asylansøgere, hvorfor man ifølge Nussbaum bør overveje værdigheden i sådant et menneskeliv og dermed også trivslen heri.

Afgrænsning og opsamlende begrebsafklaring

Specialet afgrænses i forhold til kun at fokusere på voksne asylansøgere trivsel, hvorfor asylbørnenes trivsel ikke medtages. Dertil er fokus kun rettet mod ét asylcenter i Danmark, hvilket betyder, at andre asylcentre både i og uden for Danmark ikke indgår i specialet.

I forhold til de anvendte begreber som specialet vil benytte sig af afklares disse herunder.

Trivsel som begreb anvendes i bred forstand med henvisning den amerikanske forsker Martha Nussbaum og dennes kapabilitetstilgang, der søger at sikre og opstille kriterier for et værdigt menneskeliv, hvori den brede trivsel for det enkelte menneske sikres.

Narrativer anvendes i primært fremfor andre lignende udtryk såsom fortællinger eller historier, hvilket gøres ud fra den præmis, at narrativer som begreb er mere rummeligt, idet alt hvad der fortælles af os mennesker kan betragtes som et narrativ (Lumholt 2013: 231).

Læsevejledning

Kapitel 1 indeholder indledning, problemfelt samt problemstilling og tidligere studier af asylansøgere trivselstilstande. Herunder findes også præsentation af den amerikanske filosof Martha Nussbaum og hendes teori om kapabilitetstilgangen, der søger at sikre et værdigt menneskeliv og derved menneskelig trivsel. Derudover findes i dette kapitel også afgrænsning samt begrebsafklaring, som begge er centrale for specialets videre udformning.

Kapitel 2 redegør for valget af specialets videnskabsteoretiske positionering, der befinder sig inden for den socialkonstruktivistiske ramme. I dette kapitel inddrages derfor post doc. Thomas Wiben

Jensen, forsker i videnskabsteori og sprog, fordi denne tilbyder definitioner på socialkonstruktivismen, som stemmer overens med specialets anvendte videnskabsteoretiske position. Derudover er netop forskeren Thomas Wiben Jensen endvidere relevant i denne sammenhæng, da han opstiller socialkonstruktivismen og kognitivismen over for hinanden. Begge disse videnskabsteorier er væsentlige i dette speciale. Specialet positionerer sig som nævnt inden for socialkonstruktivismen, men benytter sig af den medicinske sociolog, Aaron Antonovsky og dennes teori om oplevelsen af sammenhæng, der som teori i højere grad bevæger sig inden for kognitivismen, fordi den opstiller absolutter som teorien kan forstås ud fra, hvorfor sidstnævnte videnskabsteori vil blive omtalt kort. Dog vil jeg videre frem i specialet anvende og oversætte Antonovskys centrale begreber inden for en socialkonstruktivistisk forståelsesramme og arbejde videre ud fra denne videnskabsteoretiske position.

Kapitel 3 indeholder undersøgelsesdesign for specialet, som skal sigte at opnå svar på den stillede problemformulering. Designet fremstår som en kobling mellem det kvalitative interview med udgangspunkt i den norske professor inden for bl.a. forskningsmetoder, Steiner Kvaales redegørelse for dette samt narrativer, og derfor inddragelse af den amerikanske professor og psykolog Jerome Bruners forståelse af kvaliteten ved brugen af narrativer, som suppleres med teorier omkring narrativer i forandringsprocesser introduceret af forfatteren Karen Lumholt i bogen 'Historier der flytter mennesker. Storytelling i forandringsprocesser'. Dertil optræder også et spørgeskema, hvor seniorforsker ved Socialforskningsinstituttet, Henning Olsen, inddrages i forbindelse med udarbejdelsen og sikringen af det gode spørgeskema.

Kapitel 4 omhandler det valgte teori for specialet med hovedvægt på særligt den amerikansk – israelske sociolog, Aaron Antonovsky, og dennes teori om oplevelsen af sammenhæng og de komponenter, der udgør denne. Dertil inddrages også den engelske sociolog Anthony Giddens, da han præsenterer relevante tanker i forhold til moderniteten og det reflektive menneske, der begge er stærkt påvirket af forandring som et vilkår, hvilket er en præmis, som specialets undersøgelsesområde opererer inden for, og som informanterne til det valgte datamateriale ligeledes befinder sig under og skal navigere i. Derfor inddrages også, i dette kapitel, bl.a. Brian Kjær Andreasen og Margit Harder, som er en del af forskningsgruppen Bardo ved Institut for Sociale Forhold og Organisation, der arbejder med forskning vedrørende menneskers forandringsprocesser. Dertil også kulturpsykologen Peter Elsass og dennes perspektiver på kultur psykologiske faktorer, som er relevante i forbindelse med asylansøgere. Afsluttende for kapitlet inddrages den danske

professor i livsslang læring, Knud Illeris, hvor vi bl.a. præsenteres for vigtigheden i udvikling af akkomodative indlæringssevner i forhold til at gennemleve en forandring.

Kapitel 5 rummer specialets analysedel, hvorunder analysestrategi præsenteres. Analysen består af to hoveddele: Analysen af de indhentede kvalitative interviews samt analyse af et spørgeskema, der danner baggrund for figurer, som ligeledes præsenteres i dette kapitel. For begge analysedele findes en opsamlende analyse, der danner baggrund for læsning af det videre speciale.

Kapitel 6 indeholder metodekritik, konklusion samt diskussion og perspektivering og danner dermed afrundingen på indeværende speciale.

Kapitel 2: Videnskabsteori

Social konstruktivisme

I forhold til videnskabsteorien socialkonstruktivisme, der vil blive anvendt i denne sammenhæng, er det kendetegnende, at der hersker nogle overordnede antagelser, hvilket ifølge post doc. Thomas Wiben Jensen, forsker i videnskabsteori og sprog er:

”(1) En kritik eller ligefrem afvisning af objektiviteten, herunder den videnskabelige objektivitet; (2) en skepsis over for fornuften, herunder en tendens til at fremhæve rationalitetens mangler eller sprækker; og (3) en positiv fremhævelse af diversitet og pluralisme... ” (Jensen 2011: 80).

Dette er inden for samfundet og den sociale virkelighed betegnet som socialkonstruktivisme (Jensen 2011: 83), hvor det er: *”... sociale processer, der er afgørende for, hvad der bliver opfattet som sandt og virkeligt i et givent samfund.” (Jensen 2011: 83).* Hvilket vil sige, at virkeligheden er det: *”... som vi er blevet enige om, er virkeligt.” (Jensen 2011: 83).* Dermed kan virkeligheden anskues som noget, der er socialt skabt mellem mennesker, og hvor viden således bliver historisk og kulturelt betinget. Dette betyder således også, at: *”... ingen ’sandhed’ kan gøre krav på en privilegeret status, og derfor er det et gode at fremme en flerhed af perspektiver og måder at fortolke verden og tilværelsen på.” (Jensen 2011: 110).* Det væsentlige bliver derfor i denne sammenhæng, at jeg med specialets anvendte teorier og empiriske undersøgelser får mulighed for at skabe et indblik i asylverdenen som den opleves af asylansøgere selv, og hvor denne flerhed af perspektiver kan være bidragende til at skabe en bredere forståelse for disse mennesker og endelig åbne op for en fortsat diskussion om asylansøgere og generelle trivsel. Derfor bliver det ligeledes, i relation til specialet, hvor jeg vil undersøge, hvordan asylansøgere forholder sig til

deres egen trivsel og forandringsproces når forandring og uforudsigelighed er et vilkår, relevant at inddrage personernes følelser. Her må vi være opmærksomme på, at med baggrund i den socialkonstruktivistiske tilgang, kan følelser betragtes som noget, der er afstedkommet af personers omkringliggende kultur. Derved kan følelser ikke blot reduceres til indre kvaliteter, men bør også betragtes som handlinger, der er socialt betingende (Jensen 2011: 115), som de sociale normer, som er gældende for en kultur, er med til at regulere (Jensen 2011: 115). Dette betyder i specialets sammenhæng, at asylansøgerens udtryk for følelser således må ansues for noget, der bliver konstitueret via handlinger, der er socialt forventede i den pågældende persons kultur.

Som nævnt beskæftiger forskeren Thomas Wiben Jensen sig også med kognitivismen som videnskabsteori og opstiller denne over for socialkonstruktivismen. De to videnskabsteoretiske paradigmer har således også to forskellige tilgange at opfatte mennesket på: *"Mennesket som et produkt af dets biologi over for mennesket som et produkt af dets socialitet og kultur."* (Jensen 2011: 18). Derved er forståelsen af mennesket opdelt som et individ, der formes og påvirkes af kultur eller af biologi (Jensen 2011: 18). Når kognitivismen er relevant kort at nævne i denne sammenhæng skyldes det, som nævnt, at en af specialets primære anvendte teoretikere befinder sig mere inden for dette paradigme end socialkonstruktivismen. Den amerikansk-israelske sociolog, Aaron Antonovsky, som vil blive yderligere redegjort for i senere afsnit, betegnes som medicinsk sociolog og opstiller i sin teori om oplevelsen af sammenhæng forskellige komponenter, der udgør teorien og som, set i sammenligning med det socialkonstruktivistiske paradigme, til en vis grad forenkler det menneskelige følelsesliv ved opstillingen af færdige følelsesmæssige kategorier. Tilgangen hertil bevæger sig inden for et forholdsvis individorienteret fokus med snævre behovs forestillinger, der skaber en vis forudsigelighed omkring mennesker. Der synes således i Antonovskys teori at forekomme en reduktion af den menneskelige kompleksitet, hvilket bl.a. også ses i teoretikerens foreslåede spørgeskema og hertil stillede spørgsmål, som dette speciale ligeledes anvender i henhold til at opnå svar på den stillede problemformulering. Spørgsmålene forekommer dermed ikke at tage højde for den mulighed, at informanten selv søger at skabe mening i de kategorier, der stilles op heri. Dette ser jeg som et modstykke til socialkonstruktivismen, hvor man i højere grad er sig bevidst om, at individer selv forsøger at skabe mening og hvis følelsesliv er komplekse, fordi følelser er: *"...et produkt af sociokulturelle processer båret af normer og konventioner snarere end af natur, og de enkelte følelser varierer igennem historien og fra kultur til kultur."* (Jensen 2011: 19).

Hensigten med dette kapitel er derfor at præsentere det videnskabsteoretiske paradigme, der danner udgangspunkt for specialet og som nævnt bevæger sig inden for socialkonstruktivismen. Dog må der rettes en opmærksomhed på, at en af specialets primære teorier, i sammenligning med socialkonstruktivismen, forekommer noget forenklet med hensyn til det menneskelige følelsesliv, da denne i højere grad positionerer sig inden for kognitivismen. Alligevel mener jeg, at såfremt teorien anvendes i en konstruktivistisk forståelsesramme vil den i dette speciale give mulighed for at arbejde med relevante begreber. Derfor vil jeg specialet igennem arbejde socialkonstruktivistisk med denne reduktion af kompleksitet som findes i teorien om oplevelsen af sammenhæng og dermed styre reduktionen for herved at opnå flere tolkninger omkring det undersøgte felt.

Kapitel 3: Undersøgellesdesign

Arbejdet med specialet er primært baseret på den induktive tilgang, fordi jeg inden at være gået i gang med selve specialet har haft mit professionelle virke på et asylcenter, og derfor over en længere periode har kunnet interagere med det felt som jeg nu ønsker at undersøge (Elsass 2003: 531). Det betyder, at specialets anvendte teorier og begreber således på forhånd ikke er blevet fastlagt, men er opstået i min interaktion med og forståelse af asylverden som specialets undersøgelsesområde. Ydermere medfører dette, at jeg i specialet lægger vægt på: "*...at forstå, hvordan et givent fænomen tager sig ud i dets kontekst*" (Elsass 2003: 531) og i mindre grad søger at opstille en teori om fænomenet (Elsass 2003: 531). Dog vil jeg på baggrund af de inddragede metoder, som vil blive gennemgået i det følgende, søge at klarlægge overvejelser om disses generaliserbarhed, men dette vil blive gjort på baggrund af en sammenligning af de forskellige undersøgelser som metoderne lægger op til, og altså ikke for at vise udbredelsen af mit undersøgte fænomen gennem diverse målinger (Elsass 2003: 531).

Ud fra den fremsatte problemformulering, er undersøgelsesdesignet sat op omkring narrative interviews samt et spørgeskema, der begge er foretaget på et Røde Kors asylcenter i Danmark. De narrative interviews danner baggrund for den primære empiriske undersøgelse, mens spørgeskemaet skal ses som et supplement hertil.

Disse undersøgelser vil herefter blive benyttet som empirisk grundlag for specialets analyse, der vil behandle punkter, som ses i det nedenstående:

- Undersøgelse af hvordan asylansøgerne selv forholder sig til forandring og uforudsigelighed i deres tilværelse
- Undersøgelse af asylansøgeres egen opfattelse af deres trivsel samt deres oplevelse af meningsfuldhed og sammenhæng i tilværelsen.

Når fortællinger inddrages i de kvalitative interviews så skyldes dette, at fortællinger giver indsigt i hvordan asylansøgere opfatter og oplever den livssituation som de pga. deres situation befinder sig i. Mens at når spørgeskema medtages er dette baseret på, at det kan give illustrative resultater opsat i cirkeldiagrammer og derfor fungere som et supplement til specialets primære empiriske undersøgelsesmetode, hvorfor et mere nuanceret svar på specialets fremsatte problemformulering kan opnås. Ved inddragelse af spørgeskemaet er hensigten her sammen med de kvalitative interviews at opnå en:

- Undersøgelse af hvorvidt asylansøgerne har en stærk eller svag oplevelse af sammenhæng

Både fortællinger og spørgeskema som empirisk undersøgelsesmetoder vil blive yderligere omtalt i senere afsnit herunder. Først findes afsnittet om det kvalitative interview.

Det kvalitative interview

Undersøgelsen vil bestå af semi-strukturerede kvalitative interviews. Hertil er den videnskabssteoretiske tilgang til metoden, som allerede nævnt, baseret på en socialkonstruktivistisk forståelse, hvor jeg som interviewer søger at opnå fortællinger fra de interviewedes egne livsverdner, der herefter danner særlige betydninger i mødet med min fortolkning (Lorenzen 2014: 10).

Udvalgskriterier i forhold til informanter ved brug af interviews

Informanterne til interviewene er udvalgt på baggrund af overvejelser omkring dels sproglige engelske eller franske forudsætninger. Dette fordi det derved bliver muligt for mig som forsker selv at foretage interviewene, og derved undgå at skulle benytte en tolk, der endvidere sætter en unødige barriere op i forhold til fortolkning og formidling af spørgsmål og svar. Derudover har jeg ligeledes bestræbt mig på, at mine informanter repræsenterer et bredt spektrum af feltet for asylansøgere, hvilket være sig i forhold til alder, køn og etnicitet. Ydermere har jeg kun søgt at få informanter, der endnu er under ophold på asylcenteret, og som derfor ikke er overgået til kommunerne.

Endelig er mine informanter endvidere udvalgt på baggrund af, min egen kontakt og kendskab til disse personer. Hvilket betyder, at jeg i et vist omfang kender mine informanter fra mit daglige arbejde og virke på asylcenteret. Dette gør, at ikke kun jeg, men også informanten selv, føler sig tryk ved at skulle tale om en situation, der kan rumme svære følelser, hvorfor en gensidig tillid og respekt i samtalsituationen for mig at se er at foretrække. De 3 valgte informanter er således:

- 'Eric', en 21-årig mand fra Congo, som er fase 3'er, hvilket vil sige, at han har fået afslag på sin sag, men nu anker sagen og derfor stadig er i venteposition på centeret. 'Eric' er flygtet alene fra Congo til Danmark.
- 'Amal' en ung 18-årig kvinde flygtet fra krigen i Syrien, som er fase 2'er, hvilket vil sige, at hendes sag er under behandling, hvorfor hun afventer svar på sin fremtid. 'Amal' er flygtet sammen med sin familie til Danmark.
- 'Omid' en 39-årig mand fra Iran, som tidligere har arbejdet som professor i Teheran, men som måtte flygte pga. sin konvertering til kristendom. 'Omid' har fået positiv tilkendegivelse om ophold og vil derfor overgå til kommunen. 'Omid' er flygtet alene til Danmark.

Seks stadier i interviewundersøgelser

I det følgende præsenteres seks stadier i interviewundersøgelser, som introduceres af Steiner Kvale (Kvale 2002: 95), og under hvilke jeg vil konstruere - og arbejde med mine interview.

1. **Tematisering:** På dette stadie defineres mit formål med undersøgelsen (Kvale 2002: 104), hvilket er: At undersøge, hvordan den livssituation som asylansøgerne befinder sig i opleves, og heri opnå viden om disse personers egen forholden sig til deres trivsel i bred forstand samt forandring som et vilkår i deres tilværelse. Dette fordi der ønskes en indsigt i disse menneskers oplevelse af dels deres situation, som kan være præget af forandring og uforudsigelighed, og dels også oplevelse af følelsen af sammenhæng i forhold til at kunne klarlægge personernes trivsel i bred forstand. Hovedformålet med interviewene er derfor, at: *"...indsamle empirisk information..."* (Kvale 2002: 105) om livet som asylansøger og dertil afdække trivslen hos et menneske i sådan en livssituation. Jeg ønsker dermed, på baggrund af interviewundersøgelserne, at specialet kan være bidragende til at udvikle og synliggøre en viden, om netop asylansøgere for herved at bruge disse 'cases': *"...til at illustrere nogle mere generelle fænomener."* (Kvale 2002: 105) omhandlende asylansøgers trivsel i bred forstand og dermed skabe fælles historier for denne gruppe mennesker.

På den måde kan den indhentede viden medvirke til at skabe en bedre forståelse for disse mennesker samt den situation som de befinder sig i.

2. **Design:** Undersøgelsens design planlægges med henblik på at opnå den tilsigtede viden (Kvale 2002: 105). Dette gøres ved inddragelse af Aaron Antonovskys teori om oplevelse af sammenhæng som spørgsmålene i interviewene bliver stillet ud fra. Hertil inddrages narrative spørgeteknikker som eksempelvis: *"Kan du fortælle historien om livet som asylansøger"*, der inviterer informanten til at konstruere sit svar inden for en narrativ ramme, som herefter vil danne udgangspunkt for analyse af interviewene. I anvendelsen af narrative interviewformer får jeg mulighed for at opnå en indsigt i personernes egne livsverdener, hvilket befinder sig inden for en fænomenologisk indfaldsvinkel: *"... i den forstand, at den forstår de sociale fænomener ud fra aktørernes egne perspektiver, og beskriver verden, således som den opleves af interviewpersonerne, og ud fra den forudsætning, at den afgørende virkelighed er, hvad mennesker opfatter den som."* (Lorenzen 2014:11) (Kvale 2002: 61). På den måde sættes common sense og videnskabelig viden i parentes for at nå frem til en fordomsfri beskrivelse af fænomenernes væsen. Derved skabes en adgang til og en beskrivelse af den daglige livsverden *"... således som den mødes i dagliglivet og foreligger i direkte og umiddelbar oplevelse, uafhængig af og førend alle forklaringer."* (Lorenzen 2014: 11) (Kvale 2002: 63).

Dertil ønsker jeg under interviewfaserne ligeledes at udvise en forskningsetik, der tager hensyn til de moralske og kulturelle implikationer, som undersøgelsen kan rumme. Derfor vælger jeg eksempelvis at anonymisere mine informanter og give dem ændrede navne, således deres person beskyttes og de ikke føler sig udstillet, hvilket de naturligvis er blevet informeret om ved interviewfasens begyndelse. Derudover har jeg også haft nogle værdimæssige overvejelser, som har været vigtige for mig at implementere i processen. Jeg kender som nævnt alle 3 informanter godt fra mit daglige virke på asylcenteret og oplever derfor også, at jeg har kunnet "tillade" mig at spørge om deres deltagelse, og ikke mindst stille svære spørgsmål undervejs i processen. Derfor har det også været vigtigt for mig, at jeg har vist en ægte interesse under interviewene og har sikret, at personerne føler sig trygge ved at tale med mig. Jeg har gjort meget ud af at udvise forståelse og anerkendelse for deres situation, men samtidig også været opmuntrende i det omfang det har ladet sig gøre. Dette fremgår dog ikke af interviewene på bilagene, da jeg har klippet dette fra, men jeg finder det alligevel relevant at nævne, at jeg under interviewene med alle informanter har indgået i samtaler med dem om deres situationer og udvist støtte og opmærksomhed.

3. **Interview:** Interviewspørgsmål stilles på baggrund af temaer om **trivsel** og den **forandringsproces** vedkommendes tilværelse og liv befinder sig i med inddragelse af Aaron Antonovskys teori om oplevelsen af sammenhæng, og vil som allerede nævnt søge at undersøge:

- Hvordan asylansøgerne selv forholder sig til forandring og uforudsigelighed i deres tilværelse
- Hvordan asylansøgerene selv opfatter deres trivsel samt deres oplevelse af meningsfuldhed og sammenhæng i tilværelsen.
- Hvorvidt asylansøgerne har en stærk eller svag oplevelse af sammenhæng

Interviewspørgsmålene vil derfor dreje sig om ovenstående, og vil i praksis blive formuleret på primært engelsk (se bilag 1). Disse spørgsmål vil endvidere efter min styring af interviewet blive en del af den allerede omtalte narrative interviewform som jeg ønsker at anvende. Forventningen er derfor, at de valgte informanter vil blive spurgt, om hvordan de oplever deres tilværelse som asylansøger for herved at få en narrativ konstruktion af denne. Ved at anvende interviewspørgsmål, der baserer sig på en narrativ tilgang bliver det således muligt at få indsigt i asylansøgers oplevelse af deres livssituation, hvilket er en værdifuld viden i forbindelse med specialets undersøgelsesområde.

4. **Transkribering:** I forhold til at transkribere interviewene har jeg valgt at gøre dette så ordret som muligt, hvilket også betyder, at der kan være sproglige og grammatiske fejl i disse interviews, men da jeg ønsker et så autentisk billede af informanten som muligt, har jeg ikke næret ønske om at ændre i dette. Dog har jeg klippet elementer af interviewene fra, som ikke havde relevans for undersøgelsen, hvilket være sig passager, der indholdsmæssigt drejede sig om noget andet end undersøgelsen formål. Derfor er interviewene, der findes på bilag 3,4, og 5, således *uddrag* og ikke fuldstændige gengivelser af de aktuelle interviewsituationer.

5. **Analyse:** Stadiet, der omhandler analyse vil blive yderligere redegjort for i specialets afsnit 'Analyse strategi', som findes under kapitlet 'Analyse'.

6. **Verificering:** Dette stadie bør ifølge Kvale søge at: *"Fastslå generaliserbarheden, reliabiliteten og validiteten af interviewresultaterne."* (Kvale 2002: 95). Her er det i forhold til interview som undersøgelsesmetode centralt, at der er en kvalitet i forskningen, der gør det muligt at kunne generalisere den viden og de resultater som interviewene klarlægger. Dog finder jeg det

væsentligt at påpege, at ønsket med dette speciale ikke er at opnå en viden, der kan generaliseres bredt ud, men i stedet opnå en indsigt i udvalgte informanternes egen oplevelse af tilværelsen som asylansøger og den trivsel en sådan tilværelse måtte rumme. Når det er sagt, er det naturligvis ønskeligt, at de narrativer som specialet vil inddrage, kan danne udgangspunkt for fælles historier for den gruppe af mennesker, der betegnes 'asylansøgere', og dermed skabe en bedre forståelse for disse personer. Således er hensigten altså ikke at kunne anvende en grundig generaliserbarhed på baggrund af den opnåede viden, men derimod søge at pege på *tendenser* i de indhentede narrativer, som herefter kan danne baggrund for *perspektiver* i fælles historier for asylansøgere i et større billede.

Når man beskæftiger sig med verificering i forbindelse med interviewundersøgelser, må man endvidere også være opmærksom på reliabiliteten samt validiteten for selve undersøgelsen. Ifølge Kvale er det kendetegnende for reliabiliteten at den: "... *vedrører forskningsresultaternes konsistens.*" (Kvale 2002: 231) mens validiteten: "...*er udtryk for, om en interviewundersøgelse undersøger, hvad der er meningen, den skal undersøge.*" (Kvale 2002: 95).

I forhold til undersøgelsens reliabilitet og dermed pålidelighed, er det nødvendigt i læsningen af interviewundersøgelsens resultater at være opmærksom på, at der her kan være nogle reliabilitetsproblemer, eftersom informanterne muligvis kan være: "... *enten er i tvivl om, hvad meningen med nogle af spørgsmålene er, eller tillægger dem forskellig betydning.*" (Hansen og Andersen 2009: 151), hvorfor jeg får svar som kan udgøre visse 'målefejl' i det endelige analyse. Her er det dog væsentligt igen at understrege, at den videnskabsteoretiske position for specialet positionerer sig inden for socialkonstruktivisme, der således, som allerede omtalt, medfører at: "... *ingen 'sandhed' kan gøre krav på en privilegeret status, og derfor er det et gode at fremme en flerhed af perspektiver og måder at fortolke verden og tilværelsen på.*" (Jensen 2011: 110).

Validiteten i interviewundersøgelsen sikres ved inddragelse af bl.a. Aaron Antonovskys teori om følelse af sammenhæng, der danner baggrund for flere af de stillede spørgsmål i interviewguiden. Dermed bliver formålet med undersøgelsen sikret, da ønsket netop er at opnå indsigt i asylansøgerens egen forhold til deres trivsel i bred forstand når forandring er et vilkår. Hertil benyttes, som allerede nævnt, narrative spørgeteknikker, der muliggør at asylansøgere kan konstruere deres svar inden for en narrativ ramme, hvorfor vi får indsigt i disse personers egne narrativer om deres livssituation.

Narrativer med inddragelse af Jerome Bruner

Den amerikanske psykolog og professor Jerome Bruner er optaget af hvordan mennesker forstår og beskriver verden, hvorfor interessen for fortællinger (narrativer) ligeledes er at finde i Bruners teorier.

Ifølge Jerome Bruner kan fortællinger være med til at forme vores forståelse af verden og hvordan tingene forholder sig heri. Historier opfattes således som modeller af verden (Bruner 2004: 34). Når fokus rettes på fortællinger fra livet vil der heri være en forholden sig til, hvordan vedkommendes liv har været og hvordan dette kunne være forblevet. Dette betyder derfor, at der er: *"... en dialektik mellem det, der kunne forventes, og det, der fandt sted."* (Bruner 2004: 22) En dialektik individet konstruerer, som dertil også er en opretholdelse af individets selv. Således konstruerer og rekonstruerer man uafbrudt sit selv for at opfylde behov i de situationer man befinder sig i. Dette kan lade sig gøre, fordi vi er: *"... styret af vores erindring om fortiden og vores håb og frygt for fremtiden."* (Bruner 2004: 77). Hvorfor erindringer og fantasi smelter sammen i fortællinger. Endvidere er det kendetegnende for historier, at de: *"... begynder med et eller andet brud på tingenes forventelige tilstand."* (Bruner 2004: 24) samt en slutning, der kan ses som form for løsning eller erkendelse i forhold til bestemte indsigter. Endvidere pointerer Bruner, at en historie kræver en rollebesætning i form af figurer eller agenter (Bruner 2004: 24). Dette bakkes op af professoren i psykologi Kenneth J. Gergen, som tilføjer at: *"Vi forstår stort set vores liv som historier, hvor vi selv spiller hovedrollen. Det kan være historier om at vokse op, forelske sig, finde en levevej osv. Hvem ville vi være, hvis vi ikke havde historier?"*(Gergen og Gergen 2005: 36). Hvortil han fremhæver at: *"Når et menneske oplever et problem i livet, er dette problem kun forståeligt i forbindelse med en bestemt historie. Vi lider fx ofte, når vi oplever at tab, når vi bliver afvist, eller når vi føler, at der ikke er nogen retning i vores liv. Men tab, afvisning og et liv uden styring er ikke bare 'naturlige problemer'. De kan kun eksistere i et bestemt handlingsforløb."*(Gergen og Gergen 2005: 36). I denne forbindelse bliver det derfor interessant når et individ inviteres til at genfortælle sin livshistorie, fordi der i denne situation opstår en mulighed for at genskabe historien om sit liv og eventuelle problemer heri, der kan give nye indsigter, hvorfor individet får mulighed for at åbne op for nye handlingsmuligheder (Gergen og Gergen 2005: 36).

Ved brug af narrativer som en del af interviewformen mener jeg, at dette ligeledes kan være tilfældet for asylansøgerene, fordi de netop i genfortællingen af deres historier og hvordan de oplever deres situation, muligvis kan nå til nye erkendelser og indsigter, som i bedste fald kan

hjælpe dem i deres pågældende livssituation. Denne rekonstruktive proces er også, hvad Bruner referer til som den 'narrative sandhed' (Bruner 1999: 104). Bruner berører i denne forbindelse også 'selv'et' som begreb, der bl.a. inddrages i en persons fortælling, hvortil han tilføjer at en selvfortællings formål ikke er: *"... at passe med en eller anden skjult 'virkelighed', men at nå ydre og indre sammenhæng, tålelighed og hensigtsmæssighed."* (Bruner 1999: 105). Dette betyder derfor også, at når man fortæller om sig selv, er det: *"... som at opdigte en historie om, hvem og hvad vi er, hvad der er sket, og hvorfor vi gør, som vi gør."* (Bruner 2004: 77). Disse historier om os selv bliver desuden konstant akkumuleret i løbet af tiden, fordi nye omstændigheder som vi møder undervejs i livet, kræver at fortællingerne bliver justeret herefter (Bruner 2004: 78). Når Bruner endvidere omtaler selvet som begreb defineres denne også: *"... både af den enkelte og af den kultur, han eller hun er medlem af."* (Bruner 1999: 108). Dette betyder således, at både individer og kulturer er med at definere et selv. Dermed er et selv ifølge Bruner både bestående af et individs bevidsthed samt en substans, der tager: *"... mening fra de historiske omstændigheder, som formede den kultur, de er et udtryk for."* (Bruner 1999: 125). Dermed bliver en selvfortælling styret af: *"... implicitte kulturelle modeller af, hvad selvet bør være, kunne være – og selvfølgelig ikke bør være."* (Bruner 2004: 78), hvilket derfor også kan siges at være tilfældet for asylansøgere som dette speciale omhandler. Dette betyder således, at i både analysen og i læsningen af specialets indhentede narrative interviews bør der rettes en eksplicit opmærksomhed på dette faktum, eftersom de udsagn som de forskellige informanter vil præsentere, ganske givet vil være præget af de kulturelle koder og traditioner som vedkommende er vokset op i. Der findes derfor en dialektik i forholdet mellem en fortælling og en kultur, hvortil Bruner påpeger at: *"... kulturen er selv dialektisk, fuld af alternative fortællinger om, hvad selv er eller kunne være. De historier, vi fortæller for at skabe os selv, afspejler denne dialektik."* (Bruner 2004: 102).

Potentialet ved brug af narrativer i et større perspektiv

Karen Lumholt, forfatter til bogen 'Historier der flytter mennesker. Storytelling i forandringsprocesser' påpeger endvidere, at narrativer i mange tilfælde vil være konkrete: *"Vi kan se det hele for os – personer, handlinger, omgivelser. Det betyder, at vi kan identificere os og derfor bedre kan inddrage vore egne følelser (...) At historien er konkret, inviterer til, at vi typisk og ofte af os selv generaliserer: Hvad er dette et eksempel på? (...) Historien giver os derved vigtig viden, som vi kan lade os lede af. Eksempler på praksis, som vi kan lære af."* (Lumholt 2013: 23). Derfor bliver de narrativer, der inddrages i denne sammenhæng således eksempler og indblik fra den praksis som asylansøgere lever i, og kan dermed rumme elementer, som vi kan lære af og tage

til efterretning i det videre arbejde med disse mennesker. Dertil giver den viden som narrativerne stiller os til rådighed en relation: *"Vi kan godt lide at have viden om mennesker og steder, hvis vi skal knytte os til dem. Vi får et tilhørsforhold (...) Føler loyalitet. Tager ejerskab."* (Lumholt 2013: 24).

Endelig får jeg ved at anvende narrative interviews i dette speciale, mulighed for at 'give en stemme' til nogle enkelte af de mennesker, der lige nu befinder sig i Danmark, og håber på at få asyl. De enkelte narrativer, som bliver præsenteret i denne sammenhæng kan således skabe et indblik til en større gruppe menneskers liv og tanker under en livssituation som asylansøgningsperioden. Hvorfor enkeltstående narrativer dermed bliver til fælles historier, fordi flere nu kan få del i de historier, der tidligere blot tilhørte den enkelte asylansøger. Dette betyder, at: *"Historierne kan altså blive afsæt for en fælles forståelse af, hvilke udfordringer og muligheder..."* (Lumholt 2013: 49) asylansøgere i et større perspektiv står overfor, og derved bidrage til at sætte fokus på denne gruppe mennesker som en helhed.

Spørgeskema

Jeg vælger udover de kvalitative interviews at inddrage et spørgeskema (se bilag 2), som retter sig imod en kvantitativ metodeform. Dette valg baseres på, at der med specialet ønskes en nuanceret forståelse af det undersøgte felt, hvorfor flere metoder tages i brug. Spørgeskemaet er udarbejdet med fri oversættelse og inspiration fra Aaron Antonovskys egne eksempler på et sådant, hvilket derfor sikrer, at vi bevæger os inden for dennes begreb om oplevelse af sammenhæng. Jeg vælger at benytte Antonovskys eget foreslåede spørgeskema, da jeg finder, at de spørgsmål der stilles heri samt den opstilling spørgeskemaet er konstrueret op omkring, er meget anvendelig inden for nærværende speciales undersøgelsesområde. Spørgsmålene kan således besvares af asylansøgere, fordi specialets informanter befinder sig i en kontekst, hvor sådanne spørgsmål giver mening. Med valget af dette spørgeskema samt dennes udformning, er jeg naturligvis opmærksom på, at der heri findes både styrker og svagheder. Jeg er eksempelvis bevidst om den præmis, at flere af spørgsmålene i spørgeskemaet er formuleret negativt. Hvilket ligeledes påpeges af psykolog Karen Albertsen fra Arbejdsmiljøinstituttet i artiklen 'En sund følelse af sammenhæng' (Sundhedsstyrelsen 2001). Karen Albertsen pointerer i den forbindelse, at: *"Med negativt formulerede spørgsmål vender man scoren om. Man får således ikke et mål for tilstedeværelsen af positive følelser eller ressourcer..."* (Sundhedsstyrelsen 2001). Dette betyder derfor, at ved brug af sådant stillede spørgsmål gives kun indikatorer på, hvor på 'følelse af sammenhængs-skalaen'

vedkommende befinder sig, idet en høj score indikerer en stærk følelse af sammenhæng, mens en lav score således indikerer det modsatte (Antonovsky 2000: 202 - 207). Dertil er det også vigtigt at være bevidst om, at der kan ligge en stor forskel i, hvordan mine udvalgte informanter vil tolke de stillede spørgsmål i spørgeskemaet. Hvilket medfører, at jeg som forsker og analytiker af svarene ikke kan vide, hvad informanterne har tænkt på i det øjeblik, hvor de har svaret på spørgeskemaet. Seniorforsker ved Socialforskningsinstituttet, Henning Olsen, pointerer i den forbindelse en række kriterier, der er afgørende for konstruktionen af gode spørgeskemaer. Først og fremmest omtaler han området omkring måleproblemer, hvorunder pålidelighed og gyldighed er de kriterier som spørgsmålenes kvalitet måles ud fra (Olsen 2005: 22), og som netop udgør de overvejelser, der er præsenteret i det ovenstående. I forhold til pålidelighed (reliabilitet) er det således: *"...afgørende, at målinger ikke er behæftet med 'tilfældige småfejl', der almindeligvis(...)skyldes mangelfulde spørgeskemaer, fx overlappende svarkategorier."* (Olsen 2005: 22). Dertil sikres gyldighed såfremt: *"... målinger faktisk måler det, som det var hensigten at måle."* (Olsen 2005: 23). Jeg mener, at spørgeskemaets pålidelighed sikres, fordi der heri ikke er overlappende svarkategorier. Dog er der en præmis, man som allerede nævnt og som fremhævet af psykolog Karen Albertsen (Sundhedsstyrelsen 2001), må være opmærksom på ved gyldigheden af målingerne, da spørgsmålene, som fremhævet, primært er negativt formulerede, hvorfor en måling af tilstedeværelsen af positive tanker og følelser ikke kan registreres.

Af andre centrale kriterier for gode spørgeskemaer peger Olsen på vigtigheden i at udforme spørgsmål: *"... som er meningsfulde, sensitive, præcise, søgende og væsentlige for respondenter."* (Olsen 2005: 50), hvilket vil medføre, at der fra respondenterne side kan findes et reelt ønske, om at besvare spørgsmålene så ærligt og præcist som det lader sig gøre (Olsen 2005: 50). Dette aspekt vurderer jeg ligeledes er til stede i specialets anvendte spørgeskema, hvor spørgsmålene kan give mening for asylansøgerne, idet de berører væsentlige områder, der er antages at være genkendelige for disse mennesker. Dette fordi spørgsmål som: "Until now your life has? Missed purpose and meaning? Had lots of purpose and meaning?" og "Which description best fits your life? "There is no solution to painful things in life or there is always a solution to painful things", netop kan rette sig mod de tanker og følelser som asylansøgerne, grundet deres situation, kan forventes at have. Her bør det understreges, at jeg på forhånd har et vist kendskab til disse menneskers tanker og følelser, da jeg som nævnt, har haft mit professionelle virke på et Røde Kors Asylcenter i en længere periode forud for udarbejdelsen af specialet. Dette betyder derfor, at jeg på baggrund af dette har mulighed for at foretage gyldige antagelser pga. min erfaring og kendskab til området.

Endelig er et tredje kriterium, som bør fremhæves, spørgeskemaets svarkategorier (Olsen 2005: 54). I specialets tilfælde fremstår svarkategorierne som lukkede, fordi de er udgjort af en talrække fra 1 – 7, hvor en høj score (7) vil udgøre en stærk følelse af sammenhæng. Dette har derfor den konsekvens, at nuancerne i et muligt svar fra informanten ikke opnås, da der ikke er tilbudt mulighed herfor. Derfor må man altså være opmærksom på, at informationerne ikke kan uddybes eller udfoldes yderligere end, hvad spørgeskemaet giver mulighed for samt at der aldrig kan være sikkerhed omkring, hvorvidt informanterne giver ærlige svar. Alligevel benyttes spørgeskemaet, da denne dog til et vist omfang giver mulighed for at efterprøve, hvor udbredte forskellige opfattelser er blandt asylansøgerne.

Endvidere har valget af lukkede svarkategorier i form af en skala fra 1 -7, også den konsekvens, at der kan være en vis sandsynlighed for at undersøgelsen vil finde en del 'svar på midten', da dette sted på skalaen udgør en balance mellem to yderpunkter i et spørgsmål, og som derfor kan være nærliggende at bevæge sig på. Af den grund har jeg derfor også valgt at have et ulige antal af svarkategorier/skalaværdier, hvorved informanten får: "...muligheden for at placere sig *neutralt*" (Hansen og Andersen 2009: 117) i forhold til det pågældende spørgsmål. Dette kan dertil også have den effekt, at informanten ikke bliver "tvunget" ud i en overvurdering af forskellige holdningstilkendegivelser (Hansen og Andersen 2009: 117), som om mulig ikke stemmer overens med virkeligheden. Dog mener jeg også, undersøgelsens område taget i betragtning, at der kan være en vis sandsynlighed for at finde svar, der ligeledes kan bevæge sig i svarkategoriernes yderpoler, fordi yderliggående tilfælde muligvis netop kan være til stede i et område som asylverdenen.

Når jeg så alligevel vælger at benytte dette spørgeskema, trods de konsekvenser dette har, skyldes det, at jeg med den pågældende undersøgelse ønsker et resultat og indblik, der kan nuancere de resultater som interviewene vil give. Ved brug af en kvantitativ metode, som specialets anvendte spørgeskema befinder sig inden for, bliver de opnåede resultater dermed målbare. Spørgeskemaer kan derfor bidrage til et repræsentativt resultat en såkaldt 'stikprøve' (Olsen 2005), som er gældende for den gruppe mennesker, der undersøges. Spørgeskemaet er en fordel, idet man ønsker at opnå svar fra flere informanter, hvortil de givne informationer er målbare for en større gruppe (Olsen 2005: 46). Ved brugen af spørgeskemaet kan denne bringes ud til flere informanter, da metoden ikke er så tidskrævende som det er tilfældet med enkelt interviews (Olsen 2005: 46). Hertil opstiller Olsen ligeledes en række fordele ved brug af spørgeskemaet, der bl.a. er: anonymitet, tidsbesparelse, store stikprøver og ingen interviewer eller interaktionseffekter (Olsen 2005: 46).

Med overvejelse om de fordele og anvendelsesmuligheder som spørgeskemaet giver mulighed for, inddrages denne metode således i specialets undersøgelses design.

Udvalgskriterier i forhold til informanter ved brug af spørgeskemaet

Informanterne til besvarelse af spørgeskemaet er fundet på baggrund af engelsk kompetencer, da spørgeskemaet er konstrueret på engelsk. Dog vil nogle af de udvalgte informanter ligeledes fungere som tolke, hvilket gør at flere kan besvare spørgeskemaet selvom de ikke selv behersker engelsk. Dertil har en del af kriteriet for valg af informanter også baseret sig på et engagement og en lyst til at deltage og svare på spørgsmål. Sammensætningen af informanter er primært eritreere samt personer fra mellemøstlige lande.

Opsamlende overvejelser omkring undersøgelsesdesignet

I valget af narrativer som en del af interviewformen får jeg mulighed for at læse og analysere interviewene herudfra, hvilket betyder, at der må rettes en opmærksomhed omkring at narrativerne til en vis grad kan indeholde:

- *"...en hovedperson, subjekt, som vi følger..."* (Lumholt 2013: 232)
- *"...viden – vi får noget at vide om mennesker..."* (Lumholt 2013: 233)
- *"...noget om, hvad der er rigtigt og forkert, hvad der er godt og skidt..."*(Lumholt 2013: 233)
- *"...hvad vi kan være stolte af eller tillægger værdi."* (Lumholt 2013: 233)
- *"...noget essentielt på en pudsigt eller overraskende måde..."*(Lumholt 2013: 233)
- *"...følelser, fordi vi kan se situationen for os og identificere os med nogle personer..."* (Lumholt 2013: 233)
- *"...hvad vi skal gøre eller ikke skal gøre."* (Lumholt 2013: 233)

Endelig finder jeg det vigtigt at pointere, at specialets empiriske grundlag primært baseres på den kvalitative metodeform, men med inddragelse af spørgeskemaet benyttes også kvantitativ metode, da sidstnævnte kan bidrage som en mindre stilkprøve til at kortlægge, hvor udbredte forskellige opfattelser i relation til oplevelsen af sammenhæng er blandt de adspurgte asylansøgere.

Kapitel 4: Teori

For at kunne bevare specialets fremsatte problemformulering vil jeg i dette kapitel inddrage relevant teori. Først optræder en præsentation og redegørelse af den israelsk-amerikanske professor i

sociologi, Aaron Antonovsky og dennes teori om oplevelsen af sammenhæng. Efterfulgt heraf findes et afsnit omkring den engelske sociolog Anthony Giddens, som er relevant i denne sammenhæng, hvor forandring er en del af modernitetens vilkår. I forlængelse heraf optræder centrale refleksioner omkring menneskelige forandringsprocesser med inddragelse af forskningsgruppen Bardo ved Institut for Sociale Forhold og Organisation, herunder Brian Kjær Andreassen og Margit Harder, der beskæftiger sig med dette område. Endelig herefter inddrages professor i livslang læring, Knud Illeris, eftersom han tilbyder et centralt læringsmæssigt perspektiv i forbindelse med netop menneskelige forandringsprocesser, der er væsentligt at berøre i forbindelse med undersøgelsesfeltet.

Aaron Antonovsky

Aaron Antonovsky var en israelsk-amerikansk professor i medicinsk sociologi, som introducerede teorien om 'Sense of Coherence' (på dansk oplevelse af sammenhæng (OAS)). Teorien og den salutogenetiske model som Antonovsky også har introduceret, er bl.a. blevet formuleret på baggrund af Antonovskys tidlige studier af overlevende fra koncentrationslejrene under 2. Verdenskrig, hvor han beskriver: *"At have gennemlevet lejrenes ufattelige rædsel og siden år som flytning for derefter at genetablere sit liv... og stadig have et rimeligt helbred. Dette var den dramatiske oplevelse, der satte mig i gang med på et bevidst plan at formulere det, jeg siden kaldte den salutogenetiske model..."* (Antonovsky 2000: 11). Denne samt teorien om oplevelsen af sammenhæng vil i det følgende blive beskrevet.

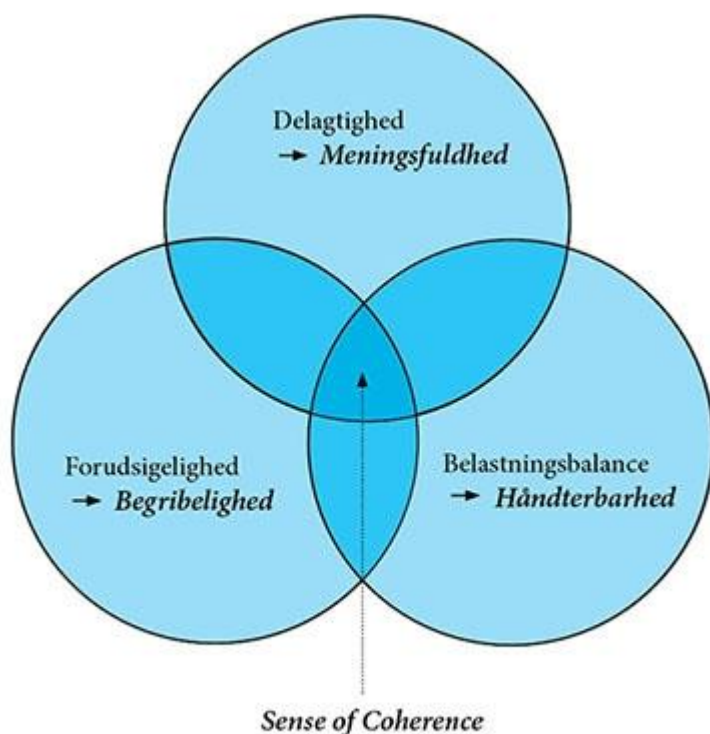
Den salutogenetiske model

Den salutogenetiske model søger at afvise folk som enten syge eller sunde, men retter i stedet fokus på hvor det enkelte individ: *"... befinder sig på et multidimensionelt kontinuum, der går fra godt til dårligt helbred."*(Antonovsky 2000: 30). Dertil rettes fokus ligeledes på individets ressourcer i forbindelse med mestring af stressfaktorer og eventuelle spændinger som dette medfører. Det betyder også, at: *"Virkningerne af stressfaktorer behøver endvidere ikke nødvendigvis være patologiske, men kan meget vel være helbredsfræmmende. Det afhænger alt sammen af, hvilken stressfaktor der er tale om, og om spændingen kan opløses på en tilfredsstillende måde."* (Antonovsky 2000: 31). Dermed bliver det afgørende i denne tilgang evnen til at mestre en omstændighed, der kan indeholde svære stressfaktorer, og som derfor kan igangsætte en spænding i hos det enkelte individ. Med udviklingen af denne orientering afstedkom dermed også teorien om

oplevelsen af sammenhæng, der ifølge Antonovsky kan ses som svaret på det salutogenetiske spørgsmål.

Oplevelsen af sammenhæng

Teorien om oplevelsen af sammenhæng søger at indkredse hvordan det enkelte individ kan have en modstandskraft over for tilværelsens negative og voldsomme begivenheder, som beror på individets egen oplevelse af sammenhæng. Dette kan betragtes som individets globale tillid til og oplevelse af tilværelsen som meningsfuld, håndterlig og forståelig (Antonovsky 2000). Således er et individs egen evne til at håndtere de stressfaktorer, som tilværelsen kan bringe netop det som Antonovsky kalder en følelse af sammenhæng. Heri er temaerne begribelighed, håndterbarhed og meningsfuldhed tre delkomponenter, som udgør denne følelse af sammenhæng og som kan søges at blive opnået ved, at det enkelte individ oplever en forudsigelighed, belastningsbalance og delagtighed samt deltagelse i sit eget liv. Dette er illustreret i nedenstående model (Statens Institut For Folkesundhed):

Modellen illustrerer således, hvordan de tre temaer eller følelser, meningsfuldhed, begribelighed og håndterbarhed samt de tre faktorer, der forudsætter disse, er indflettet i hinanden. Dermed indgår de altså i en helhed, der samlet set er afgørende for en persons oplevelse af sammenhæng.

I forhold til temaet og følelsen omkring meningsfuldhed, er det et element som medbestemmelse, der udgør selve grundlaget for dette tema. Når vi ser på følelsen af håndterbarhed er det en hensigtsmæssig belastningsbalance, der lægger grundlaget for denne komponent i teorien. Endelig er det i forhold til komponenten begribelighed, erfaringer, der er præget af en indre sammenhæng, som danner selve grundlaget for en følelse af begribelighed hos det enkelte menneske. Disse tre temaer eller komponenter, der udgør teorien om oplevelse af sammenhæng vil blive gennemgået i det følgende.

Begribelighed

Ifølge Antonovsky skal temaet begribelighed, som er en af delkomponenterne i det samlede begreb om følelsen af sammenhæng, forstås som: *"... den udstrækning, i hvilken man opfatter de stimuli, man konfronteres med enten i det indre eller ydre miljø, som kognitivt forståelige, sammenhængende, struktureret og tydelig information i stedet for støj – kaotisk, uordnet, tilfældig og uforklarlig."* (Antonovsky 2000: 35).

Hvortil han påpeger at: *"Den, der har en stærk oplevelse af begribelighed, forventer, at de stimuli, han eller hun kommer til at møde i fremtiden, er forudsigelige, eller i hvert fald at de, der kommer som en overraskelse, kan passes ind i en sammenhæng og forklares. Det er vigtigt at holde fast i at, at der dermed ikke er sagt noget om stimulansernes ønskelighed."* (Antonovsky 2000: 34). Hvilket vil sige, at hændelser som krig og død naturligvis ikke er ønskelige, men at en person med en stærk oplevelse af begribelighed alligevel kan arbejde konstruktivt med deres tilstedeværelse. Dette er særligt væsentligt i specialets sammenhæng, da asylansøgere ofte kan have oplevet sådanne voldsomme hændelser, hvorfor de har været tvunget til at flygte og søge asyl andetsteds. Dog er måden de håndterer tilstedeværelsen af sådanne hændelser, ifølge Antonovskys teori, op til graden af oplevelsen af begribelighed hos den enkelte.

Håndterbarhed

Den anden komponent i teorien, håndterbarhed, skal ses som: *"... den udstrækning, i hvilken man opfatter, at der står ressourcer til ens rådighed, der er tilstrækkelige til at klare de krav, man bliver stillet over for af de stimuli, man bombarderes med."* (Antonovsky 2000: 36). Dette betyder

således, at såfremt et individ oplever at have en stærk følelse af håndterbarhed vil følelsen af at være offer for svære omstændigheder i livet have en mindre tilstedeværelse, end hvad der ville være tilfældet hos et individ med en svag følelse af håndterbarhed. Hvortil Antonovsky anfører at: *"Uheldige ting forekommer i ens tilværelse, men når de sker, er man i stand til at håndtere dem og bliver ikke ved med at sørge."* (Antonovsky 2000: 36).

Meningsfuldhed

Endelig finder vi det tredje tema i teorien, nemlig meningsfuldhed, som bl.a. fokuserer på vigtigheden i at være: *"... involveret, som deltager i de processer, der former ens skæbne såvel som ens daglige erfaringer."* (Antonovsky 2000: 36). Dertil omtaler Antonovsky også denne komponent som 'motivationselementet', eftersom personer med en stærk følelse af meningsfuldhed oplever, at områder i deres liv 'giver mening' og derfor er værd at engagere sig i (Antonovsky 2000: 36). Derfor er denne komponent henvisende til: *"...den udstrækning, i hvilken man føler, at livet er forståeligt rent følelsesmæssigt, at i hvert fald visse af de problemer og krav, tilværelsen fører med sig, er værd at investere energi og engagement i, at de er udfordringer, man glæder sig over i stedet for byrder, man hellere ville være foruden."* (Antonovsky 2000: 36). Hvilket betyder, at et menneske med en stærk følelse af meningsfuldhed, kan være i stand til at klare sig værdigt igennem en hård udfordring, som der forsøges at finde en vis mening i. (Antonovsky 2000: 37).

Hermed bliver det nu muligt, på baggrund af ovenstående gennemgang, at nærme sig Antonovskys definition på oplevelsen af sammenhæng, der lyder som følger: *"Oplevelsen af sammenhæng, er en global indstilling, der udtrykker den udstrækning, i hvilken man har en gennemgående, blivende, men også dynamisk følelse af tillid til, at (1) de stimuli, der kommer fra ens indre og ydre miljø, er strukturerede, forudsigelige og forståelige; (2) der står tilstrækkelige ressourcer til rådighed for en til at klare de krav, disse stimuli stiller; og (3) disse krav er udfordringer, det er værd at engagere sig i."* (Antonovsky 2000: 36).

Oplevelsen af sammenhæng er således en følelse og en tillid, der kan variere fra menneske til menneske. Forklaringen til det er, at sammenhængsfølelsen udvikles på baggrund af det enkelte menneskes liv og de lære – og udfordringsprocesser som vedkommende har befundet sig i. Det betyder derfor, at de forskellige livsstadier som individet har befundet sig i som fx barndommen, ungdommen og voksenlivet, alle har betydning for udvikling af mestringsressourcer eller fraværet af disse. Dog pointer Antonovsky også, at det er: *"... først med overgangen til voksenlivets langsigtede forpligtelser over for andre mennesker, sociale rolle og arbejde, at barndommens og*

adolescensens erfaringer bliver afgørende påvirket i den ene eller anden retning. ” (Antonovsky 2000: 123). Livsoplevelser på de forskellige livsstadier er således bidragende til styrken af oplevelsen af sammenhæng, hvor voksenlivet spiller den mest afgørende rolle.

I forhold til følelsen af håndterbarhed er det afgørende, at der er en passende belastningsbalance i forbindelse med de erfaringer man gør sig (Antonovsky 2000: 128). Derfor kan overbelastning netop også have en negativ betydning for individets følelse af håndterbarhed, hvilket ofte kan være tilfældet for mennesker, der har oplevet svære situationer, som kan have tenderet mod at være overbelastende og derfor ekstra udfordrende for personens håndterbarhedsfølelse. Dette ser jeg eksempelvis som et muligt scenarie for asylansøgere.

Endvidere er det centralt, at der kan være en sammenhæng mellem samfundsmæssige og historiske vilkår samt social klasse og oplevelsen af sammenhæng. (Antonovsky 2000: 107). Hvori sådanne omstændigheder kan være afgørende for et individs modstandsressourcer, der ifølge Antonovsky kan skabe oplevelsesmønstre, der kan være determinerende for oplevelsen af sammenhæng hos det enkelte individ (Antonovsky 2000: 107). Derudover det selvfølgelig forskelligt fra individ til individ, hvordan man forholder sig til udfordringer som livet stiller, og som vedkommende dertil også oplever at have et vist ansvar for ved håndteringen af den pågældende udfordring.

Modstandsressourcer og stressfaktorer

Ifølge Antonovsky kan et menneske altså på baggrund af dens tidligere lære – og udviklingsprocesser besidde såkaldte modstandsressourcer eller modstandsunderskud, hvoraf sidstnævnte også kan benævnes som stressfaktorer, og hvor det er gældende for begge, at de kan ses som overordnede psykosociale, generelle modstandsressourcer og eller modstandsunderskud (Antonovsky 2000: 46). Hvad det er centralt, at modstandsressourcer fremmer en persons følelse af sammenhæng, fordi de ifølge Antonovsky: *”...pr. definition skaber livsoplevelser karakteriseret ved indre sammenhæng, medbestemmelse og en balance mellem under – og overbelastning.”* (Antonovsky 2000: 46). Her kan en modstandsressource eksempelvis være en stærk jeg identitet eller god social støtte (Antonovsky 2000: 107). Mens at en stressfaktor derimod forstås som: *”En stressfaktor kan altså defineres som noget, der bringer entropi ind i systemet på en bestemt måde – dvs. en livsoplevelse kendetegnet af inkonsistens, under – eller overbelastning og udelukkelse fra at tage del i beslutningstagning.”* (Antonovsky 2000: 47). Heri påpeger Antonovsky, at for at få noget ud af at tale om stressfaktorer bør disse kategoriseres i tre grupper. Den første gruppe er kroniske stressfaktorer, der forstås som at den: *”... i lighed med modstandsressourcer, er en livssituation, et*

vilkår eller et kendetegn, der på afgørende vis udtrykker en persons liv.” (Antonovsky 2000: 47). Dette betyder således, at kroniske stressfaktorer er en del af en persons livssituation, der pga. de kroniske stressfaktorer er præget af: *”... en vedvarende eller tiltagende mangelsituation, en blivende tilstand af tab eller deprivation og den stadige oplevelse af utilstrækkelige ressourcer eller rollemuligheder...”* (Antonovsky 2000: 47). En kronisk stressfaktor vil desuden, ifølge Antonovsky være den primære determinant for en persons niveau af følelse af sammenhæng. Derudover er der som allerede nævnt to andre grupper af stressfaktorer, der ligeledes kan have betydning for en persons følelse af sammenhæng, hvoraf den første her er centrale begivenheder i en persons tilværelse, som eksempelvis en skilsmisse eller en nærtståendes død. Sådanne omstændigheder kan ligeledes have konsekvenser for et individs liv, hvorved de, ligesom en kronisk stressfaktor, kan skabe en spændingstilstand i individets liv. Hvortil Antonovsky pointerer, at: *”Det er styrken af OAS (oplevelsen af sammenhæng) hos den person, der oplever disse begivenheder, der bestemmer, om udfaldet bliver skadeligt, neutralt eller helbredsfræmmende.”* (Antonovsky 2000: 48). Den tredje gruppe af stressfaktorer er de oplevelser som karakteriseres for værende flygtige, daglige irritationsmomenter (Antonovsky 2000: 47). Dette kan eksempelvis være: *”... krav, der ikke er nogen automatisk adaptiv respons på...”* (Antonovsky 2000: 48) som eksempelvis en mindre ulykke eller at bestå en prøve. Denne sidste gruppe går Antonovsky dog ikke videre i dybden med, da den i mindre grad kan have betydning for oplevelsen af sammenhæng hos det enkelte individ.

Muligheder for mestring

Baseret på et individs modstandsressourcer samt en god social støtte vil det pågældende menneske ifølge Antonovsky have bedre muligheder for at mestre sin situation (Antonovsky 2000: 144). Den sociale støtte kan således have positive virkninger på mestringsevnen hos det enkelte individ, men kan ikke stå alene, da det, som anført i foregående afsnit, er af en central vigtighed, hvorvidt en person besidder modstandsressourcer eller modstandsunderskud, som er forudsætningerne for mulighederne i at klare en belastende situation som eksempelvis asyltilværelsen. Dertil har det også betydning for trivselstilstanden: *”... om man har penge, et højt selvværd, en stabil kulturel omverden eller en læge man stoler på.”* (Antonovsky 2000: 145).

Det skal dog nævnes, at der er forskel kulturer og subkulturer imellem på, hvorvidt disse er fremmede for en stærk oplevelse af sammenhæng. Hvortil Antonovsky pointerer, at: *”Det er lang fra sådan, at de stressfaktorer, der hæmmer OAS, og de generelle modstandsressourcer, der*

fremmer den, er tilfældigt eller ligeligt fordelt blandt de forskellige samfund.” (Antonovsky 2000: 110.) Livsoplevelser bliver derfor ganske abstrakte, da der er stor forskel på livsoplevelser for mennesker i Eritrea og livsoplevelser for mennesker i København.

Specialets anvendte forståelse og brug af begreberne

Baseret på de tidligere afsnit omhandlende oplevelsen af sammenhæng vil dette afsnit redegøre for specialets forståelse og brug af de begreber som teorien indeholder. Dette skyldes, at de enkelte komponenter og temaer i teorien fremstår abstrakte, hvorfor en redegørelse for brugen inden for det ønskede undersøgelsesområde nu vil indgå.

I forhold til begrebet håndterbarhed forstås og anvendes denne i specialets henseende i forbindelse med asylansøgernes oplevelse af denne. Deri vil begrebet blive anvendt, idet dels interviewene og dels spørgeskemaet spørger ind til områder, hvor begrebet indgår. Dette er eksempelvis med spørgsmål som: *”do you feel unfairly treated?”*, der er et spørgsmål der retter sig mod den belastningsbalance asylansøgeren oplever og dermed også vedkommendes følelse af håndterbarhed.

Håndterbarhedsfølelsen forstås derfor som den indikator, der kan medvirke til at belyse og synliggøre asylansøgerens evne til at håndtere forskellige områder i sin tilværelse, men samtidig også den belastning som vedkommende måtte føle i sådanne situationer. Når man taler om asylansøgere vil man ofte antage, at disse menneskers følelse af håndterbarhed vil være præget af den uvisse situation som de befinder sig i, hvorfor det kan have negative virkninger for den brede følelse af netop håndterbarhed. Spørgsmål, der drejer sig om belastningsbalancen i de erfaringer personen gør sig, vil derfor blive anvendt i interviewet, da disse kan belyse aspekter af håndterbarhedsfølelsen hos den enkelte person.

Den anden komponent i teorien, nemlig meningsfuldhed, forudsættes som omtalt tidligere af graden af delagtighed som personen måtte opleve. Dette kan eksempelvis være delagtighed i beslutningstagning, hvorfor spørgsmål som: *”do you experience that that you don’t care about what is happening around you?”* eller *”is your everyday life ... (“pain and boredom” or “Joyful and satisfying”)*, vil være bidragende til at illustrere, hvordan asylansøgeren oplever at have en delagtighed i de områder af livet, som gør det meningsfyldt. Igen, er det nærliggende at antage, at asylansøgerene også i forhold til dette tema i teorien, kan opleve negative virkninger i deres følelse af meningsfuldhed. Dette fordi meningsfuldheden måske netop kan være svær at opfange når man befinder sig på et asylcenter og ikke har indflydelse på de beslutninger, der bliver taget. Hverken i

daglige gøremål som eksempelvis, hvordan centerets rutiner udfoldes og reglerne heri samt på et større plan, hvordan fremtiden bestemmes over hovedet på én af et nævn af mennesker man ikke har noget forhold til. Endelig har vi den sidste komponent i teorien 'begribelighed', som forudsættes af individets oplevelse af forudsigelighed. Her vil spørgsmål som: *"In future your life will be..." ("Full of changes without me knowing what will happen next or completely coherent without any changes")* og *"the last ten years your life has been..." ("In constant change, without you knowing what would happen? Or in total coherence without any changes? "*, være indikatorer for asylansøgerens oplevelse af forudsigelighed i sin tilværelse, hvilket fører os til en samlet indikator af vedkommendes følelse af begribelighed.

Ved brug af Antonovskys begreber og teorien om oplevelse af sammenhæng mener jeg, at vi ved hjælp af begreberne heri får mulighed for at undersøge tilstedeværelsen af asylansøgers trivsel ved at belyse personernes oplevelse af sammenhæng. Udover teorien om oplevelsen af sammenhæng, er det ligeledes relevant at se nærmere på teorier omhandlende forandring som et vilkår, eftersom dette er inden for specialets fremsatte problemformulering. Af den grund vil de efterfølgende afsnit derfor redegøre for dette, hvoraf det først følgende afsnit, inddrager sociologen Anthony Giddens, der opererer med netop forandring som en præmis for det moderne menneske.

Anthony Giddens

Hos den engelske professor i sociologi, Anthony Giddens, og dennes teori, er forholdet mellem samfundsmæssige strukturer og menneskelige handlinger i fokus (Jerlang 2009: 184), hvori det er kendetegnende, at: *"Individet bidrager til at skabe samfundets institutioner gennem sine handlinger, og omvendt former disse institutioner individets handlinger."* (Jerlang 2009: 185). I vort tids samfund er mennesket endvidere karakteriseret som refleksivt, hvilket vil sige, at: *"Hver eneste gang et menneske skal handle, må det reflektere, fordi det ikke uden videre kan bygge på traditioner eller vaner som før i tiden."* (Jerlang 2009: 189). Dette betyder således, at der er tale om en modernitet, hvor der stilles spørgsmålstejn ved erfaring og kontinuitet, fordi forandring er et vilkår. Dette fordi vi lever i en hurtigt forandrende verden, som Giddens endvidere opdeler i områder som tid-rum-udstrækning, livspolitik og menneske-skabt risiko (Giddens og Pierson 2002: 7). Følgerne heraf kan derfor også blive en usikkerhed som det refleksive menneske må forsøge at forholde sig til, selvom dette ofte kan være vanskeligt at udholde: *"... derfor må mennesket samtidig have tillid til eksperter og til, at organisationer og andre mennesker er til at stole på..."* (Jerlang 2009: 189). Denne omstændighed gælder derfor også specialets interessefelt, nemlig

asylansøgere, som ligeledes befinder sig i en verden med høj forandringshastighed. Dette muligvis i yderområderne af forandringer, eftersom de fleste asylansøgere har oprindelse i et mere traditionelt opbygget samfundssystem end det vestlige. Alligevel kan det ikke med globaliseringens indtog og adskillelsen af tid og rum undgås, at sådanne samfund og menneskene, der lever heri også vil blive påvirket af de forandringer, som udgør den moderne verden i dag. I den forbindelse omtaler Giddens derfor moderniteten som en central præmis i vor tid, hvilket referer til den: *"...sociale organisering af det nutidige samfund som en verden, der har lagt sin fortid bag sig, som et samfund, der ikke er bundet af traditioner, skikke, vaner, rutiner, forventninger... Moderniteten er et historisk vilkår af forskelle."* (Giddens og Pierson 2002: 22). Dette betyder derfor, at der opstår en væsentlig vanskelighed i for en tradition at sikre sin indflydelse i en tid præget af foranderlige og komplekse præmisser (Giddens og Pierson 2002: 22), hvilket også vil være tilfældet for asylansøgernes hjemlande med rigere traditionsforhold end eksempelvis det danske. Således medfører dette, at forandring må ses som et vilkår, der i større eller mindre omfang er eksisterende for alle verdens borgere. Hertil bliver den foranderlige verden endnu mere iøjefaldende når et menneske er tvunget til at forlade sit hjemland og flygter for at søge asyl i et fremmed land, hvor moderniteten måske i endnu højere grad har gjort sit indtog. Med flugten fra hjemlandet bliver bindingen til personens hjem, familie, lokalsamfund og fædreland brudt op, og forandringen fra det kendte til det mindre kendte kan synes endnu mere omfattende. Hvilket kan betyde, at asylansøgere tidligere måder at handle og tænke på bliver særligt udfordret i mødet med det nye. Hvortil Giddens påpeger, at ingen tradition eller sædvanlige handlemåder kan: *"...tjene som fundament for et liv under nutidens komplekse og evigt foranderlige betingelser."* (Giddens og Pierson 2002: 22). Dette bevirker derfor også, at forandringsparathed bliver en vigtig menneskelig ressource at tage højde for når vi beskæftiger os med dette speciales område: Asylansøgere trivsel i et foranderligt miljø, hvilket følgende afsnit vil gå yderligere i dybden med.

Forandring som et vilkår

Forskningsgruppen Bardo ved Institut for Sociale Forhold og Organisation, herunder Brian Kjær Andreasen og Margit Harder, har i relation hertil arbejdet med forskning vedrørende menneskers forandringsprocesser. Når man taler om begrebet forandring, er der ifølge Andreasen mfl. gjort brug af et abstrakt begreb, som kan rumme følgende afgrænsninger, der begge er relevante i denne sammenhæng:

Generelle forandringer refererer til at: *"Livet igennem befinder vi os som mennesker i både sociale, kulturelle og eksistentielle forandringsprocesser (...) den almindelige udvikling, som mennesker gennemgår i livsløbet."* (Andreassen mfl. 2013: 12).

Udsædvanlige forandringer er: *"... forandringsprocesser af mere radikal eller ekstrem karakter – positive såvel som negative."* (Andreasen mfl. 2013: 12).

Begge ovenstående afgrænsninger er væsentlige i forbindelse med asylansøgers livssituation. Den generelle forandring er for så vidt uundgåelig i enhver menneskelig eksistens, men kan virke mere omfattende i en asylansøgers tilfælde, hvor andre og nye sociale, kulturelle og eksistentielle forandringer kan forekomme pga. den nye livssituation i et fremmed land. De udsædvanlige forandringer kan ligeledes tilskrives en asylansøgers tilværelse, eftersom asylansøgere kan have oplevet kraftige følelsesmæssige reaktioner på deres situation samt de konsekvenser, som følger heraf. Situationen som asylansøger og flugten fra hjemlandet er både en livsændrende og epokegørende oplevelse, der kan involvere følelsen af tab. Dette tab er omfattende i den forstand, at der både er tab af hjemlandets kultur, traditioner og sprog, men også et tab af identiteten, som er bygget op omkring tilværelsen i hjemlandet. På denne måde finder jeg derfor også, at det giver mening at omtale en tilstand af krise, der kan opstå i forlængelse heraf, og som bl.a. involverer begrebet 'følelsesoversvømmethed', der ifølge Harder indeholder: *"Trusler om tab eller reelt tab (...) følelser som angst, sorg, aggression, skyldfølelse, depression."* (Harder 2003: 98) samt en ikke tilstedeværende evne til problemløsning (Harder 2003: 97). Tabet, der omtales i ovenstående er således en del af de ydre begivenheder, som kan være involveret for at en krisetilstand opstår. De tab, som en asylansøger oplever i forbindelse med at måtte forlade sit hjemland kan: *"... være vanskeligere at erkende."* (Harder 2003: 97) og kan indebære en følelse af tab af kultur og dermed mening med tilværelsen samt et tab af personens basale verdensbillede. (Harder 2003: 97). Dertil kan følelsesoversvømmethed opstå i det omfang, hvor asylansøgeren oplever en trussel af tab eller, som i det ovenstående, et reelt tab, hvor depression, angst og sorg kan komme i kølvandet heraf (Harder 2003: 97). Endelig kan konsekvensen af følelsesoversvømmethed medføre, at personen oplever, at evnen til at løse problemer er reduceret, hvilket dog ikke sker for alle personer, men: *"... afhænger af flere forhold, bl.a. tabets karakter."* (Harder 2003: 100).

De begivenheder asylansøgere har oplevet med bl.a. tab af mening med livet, kan således ofte resultere i traumatiske kriser. Ifølge den amerikanske psykiater og forsker, Judith L. Herman, er sådanne kriser gennemgribende for et menneskes liv: *"Traumatiske begivenheder er ualmindelige,*

ikke fordi de sjældent forekommer, men fordi de ødelægger menneskets gennerelle tilpasning til livet. ” (Harder 2003: 98). Hvortil det tilføjes, at: *”Traumer af ikke-assimilerede traumatiske oplevelser opbevares i en særlig slags ’aktiv hukommelse’, der har ’iboende tilbøjelighed til at gentage fremstillingen af sit indhold’. Traumatet finder kun sin løsning, hvis ofret udvikler et nyt mentalt ’skema’ til forståelse af, hvad der er sket.* ” (Harder 2003: 99 - 100). Det bliver derfor centralt, at den enkelte asylansøgers måde at håndtere sin situation på ikke kun baseres på assimilative tilgange. Dette fordi, en veludviklet akkomodativ indlæringssevne er et vigtigt afsæt at kunne benytte når forandring er et vilkår, fordi forandringerne ikke kun bør assimileres i individets allerede eksisterende rammer, men også bør akkomoderes, hvorved nye ’skemaer’ udvikles til forståelse af ændrede forhold i tilværelsen. Hvilket derfor betyder, at akkomodative indlæringssevner er centrale i et liv under forandring. Ved akkomodativ læring forstås, at der er ifølge professor i livslang læring, Knud Illeris, er tale om: *”... hel eller delvis omstrukturering af allerede etablerede mentale skemaer. Det er en form for læring, som vi kan aktivere, når vi kommer i situationer, hvor påvirkninger fra omgivelserne ikke uden videre kan knyttes til de eksisterende skemaer, fordi der er en eller anden uoverensstemmelse – noget der ikke passer sammen.* ” (Illeris 2007: 54).

Dog finder jeg det vigtigt at pointere her, at akkomodative indlæringssevner har en del at gøre med de læringsmæssige dispositioner eller forudsætninger, der står til rådighed for det enkelte individ, hvilket både drejer sig om arv og miljø. Hvilket ligeledes anføres af Knud Illeris, der påpeger, at en del af et individs læringsmuligheder vil være: *”... fastlagt på forhånd gennem vores genetiske eller arvemæssige udrustning...”* mens miljøfaktorer vil være determinerende for: *”... det spillerum, der er for alle de påvirkninger og sammenhænge, vi kommer ud for livet igennem...”* (Illeris 2007: 185). Hvorvidt en person besidder gode akkomodative indlæringssevner er således en kombination af flere ting – herunder arv og miljø påvirkninger. Det vil sige, at asylansøgere således kan have meget forskellige udgangspunkter for at håndtere den forandring de befinder sig i under asylperioden.

Hertil er det ifølge den tidligere nævnte psykologiprofessor, Peter Elsass, også asylansøgere og flygtninges opgave at leve med en tabt sikkerhed, som blev mistet i det øjeblik, hvor de blev rykket op med rode og ufrivilligt blev vidner til et omfattende drama (Elsass 2003: 124). Derfor er det for disse mennesker blevet deres opgave: *”... at kunne flytte sig fra ét socialt rum til et andet, at være fleksibel og i stand til at leve i forskellige verdener, at oversætte de forskellige kulturelle erfaringer og at udvikle en kapacitet for at være alene og adskilt, uden at føle sig fortabt og ensom.* ” (Elsass 2003: 124). Dette kræver for asylansøgeren et stærkt indre potentiale i form af solide personlige

ressourcer, der ligeledes kan bidrage til, at vedkommende i højere grad kan leve med og bære de risici ”... som han nødvendigvis bliver nødt til at tage i et liv med så uhyrlig social usikkerhed og grusomhed.” (Elsass 2003: 126).

Jeg har i dette afsnit redegjort for forandring som et vilkår, hvilket derfor også bliver en livsbetingelse for landets asylansøgere. Af den grund finder jeg det i denne forbindelse derfor også relevant at undersøge nærmere, hvad sammenhængen mellem meningsfuldhed og forandring kan være, fordi asylansøgers sundhed og dermed trivselstilstand ifølge Antonovsky netop sikres bedst gennem en oplevelse af sammenhæng, der som nævnt også er forudsat af en følelse af meningsfuldhed. Dermed bliver en akkomodativ læring ganske væsentlig i den forandringsproces som asylansøgere går igennem, såfremt der skal skabes en følelse af meningsfuldhed, hvorfor jeg i følgende afsnit vil undersøge nærmere, hvad sammenhængen mellem meningsfuldhed og forandring egentlig er.

Hvad er sammenhængen mellem meningsfuldhed og forandring?

Der synes at være et paradoks i, at når en forandring bliver påtvunget et individ, kan vedkommende opleve at være mindre omstillingsparat, fordi det nødvendige overskud som sådan en situation kræver ikke er optimal. Paradokset består således i det faktum, at en forandringsproces, som allerede omtalt, netop kræver mere af individet end en tilpasningsmekanisme baseret på assimilation gør. Dette fordi akkomodativ læring og tilpasning i denne sammenhæng er af afgørende karakter. I forhold til en assimilativ læring, som kendetegnes ved, at: ”... læring indoptages og indpasses (...) fra omgivelserne som tilføjelser til og udbygninger af de allerede etablerede mentale skemaer. ” (Illeris 2007: 53) er akkomodative processer som allerede omtalt mere krævende for det enkelte individ. Dette pointeres også af Illeris, der fremhæver, at: ”Akkomodativ læring er generelt mere energikrævende end assimilativ læring, og derfor er der også en tendens til, at vi undgår denne form for læring, hvis vi ikke har nogen særlig interesse i at lære det pågældende, eller at akkomodationer afpareres af psykisk forsvar eller modstand... ” (Illeris 2007: 56).

For at forandring skal kunne lykkes må den derfor være meningsfuld for det pågældende individ, da processen som en tilpasning og derved en forandring netop er en krævende proces. Derfor kan udfaldet være, at individet forsøger at beskytte sig imod forandringen, fordi den stiller krav om krævende og anderledes forhold og tænkemåder. Knud Illeris taler i den forbindelse om begrebet

'forsvar mod læring' (Illeris 2007: 167), hvori der findes forsvarsmekanismer som individet gør brug af for at undvige læringen og dermed udviklingen og forandringen. Dette kan være i forhold til individets egen identitet (Illeris 2007: 183), som kan virke truet når en forandringsproces finder sted. Netop af denne grund mener jeg, at det bør være desto mere vigtigt, at forandringen giver mening for det pågældende individ, eftersom en indre motivation er nødvendig såfremt forandringen og dermed læringsudviklingen skal gennemføres optimalt. Denne indre motivation er således væsentlig, da den også rummer vilje og følelser, og som er nødvendig for at mobilisere: "*... den mentale energi, som læringen og kræver...*" (Illeris 2007: 41). Dertil påpeger Illeris, at: "*... vi engagerer os grundlæggende i denne mobilisering for hele tiden at opretholde vores mentale og kropslige balance. Der kan være tale om usikkerhed, nysgerrighed eller udækkede behov, der får os til at opsøge ny viden, forståelse eller nye færdigheder for at genoprette balancen, og ved at gøre dette udvikler vi samtidig gennem denne dimension vores sensitivitet eller følsomhed i forhold til os selv og vores omverden.*" (Illeris 2007: 41).

Det betyder derfor, at vi i mødet med nye og anderledes input, kan blive "tvunget" til at forandre og udvikle os for at redde os selv og derved opretholde vores selv. I forbindelse med asylansøgere kan det finde sted i den instans, hvor den enkelte finder forandringen som livssituationen indeholder, nødvendig at undergå og tage imod for kunne leve og trives med de nye forhold og livsbetingelser. På denne måde kan forandringen således finde sted som en form for "redning" af individet, såfremt processen gennemleves på konstruktive vilkår og med den nødvendige støtte fra omverdenen. Derfor er det vigtigt i asylansøgenes tilfælde, at den enkelte person her får mulighed for at få oplevelsen af meningsfuldhed og ejerskabsfølelse for vedkommendes livssituation selvom situationen er præget af forandring. Ved netop at inddrage og føle sig delagtiggjort, som Antonovsky fremhæver som en vigtig komponent for en persons almene trivselstilstand, kan dette medvirke til følelsen og oplevelsen af en meningsfuld forandring. Tidligere omtalte sociolog Anthony Giddens påpeger i den forbindelse også, at mennesket er: "*... et kyndigt individ med viden om de fleste handlinger, han eller hun foretager sig.*" (Montgomery og Linnet 2012: 19). Hvortil det fremhæves, at: "*... mennesker ikke er passive i den forstand, at de blot lader sig forme af omgivelserne, men at mennesker er bevidst handlende og kyndige individer, som påvirker og er aktivt engageret i deres eget liv og de omstændigheder, de befinder sig i.*" (Montgomery og Linnet 2012: 19). Resultatet af dette bliver derfor, at mennesker bør opfattes som handlekraftige og ressourcefyldte, der ikke ønsker at lade aktuelle omstændigheder passivt lede dem uden at tage handling heri (Montgomery og Linnet 2012: 19). Derfor er det altså ikke ønskeligt at negligere

vigtigheden i at delagtiggøre asylansøgere, således vedkommende oplever at blive en aktiv deltager i hans eller hendes egen situation, hvorfor forandringen bliver mere meningsfuld at gennemleve.

Kapitel 5: Analyse

Analysestrategi

I forbindelse med analyse af de kvalitative interview, vil den anvendte metode her være en kombination af to metoder, den 'narrative strukturering' (Kvale 2002: 191) samt 'ad hoc metoden til skabelse af mening' (Kvale 2002: 191). Ifølge Kvale er det kendetegnende for 'narrativ strukturering', at den fokuserer på: *"... de historier, der fortælleres under interviewet, og udarbejder deres strukturer og plots."* (Kvale 2002: 191). Hvortil professoren Barbara Czarniawska i bogen *"Kvalitative metoder. En grundbog"* ligeledes tilføjer, at narrativer indeholder plots, der kan være: *"...komplerede og består af kæder af handlinger og begivenheder..."* (Czarniawska: 248) samt karakterer, der er et af: *"... grundelementerne i enhver fortælling. 'Jeg' er blot et personligt pronomen, en '35 årig kvinde' en statistisk kategori, men en 'familiemor til fire' er allerede begyndelsen på en fortælling."* (Czarniawska: 248).

Derudover vil jeg under den narrative analysemetode også have fokus på eventuelle vendepunkter i fortællingerne samt brugen af billedsprog eller metaforer. Sidstnævnte er interessante fordi: *"En metafor opstår, når man giver et fænomen et navn, som er hentet et andet sted fra, og når man knytter en fremmed betydning til det. Brugen af metaforer kan således sammenstille meget forskellige oplevelser og fænomener for at understrege både ligheder og forskelle."* (Elsass 2003: 428). Hvorfor det socialkonstruktivistiske aspekt, som er specialets videnskabsteoretiske position, konkret kan anvendes i forstående analyse.

I forhold til den anden analysemetode, 'ad hoc metoden til skabelse af mening', er det kendetegnende for denne, at der er: *"... tale om et frit samspil af teknikker under analysen. Forskeren kan således læse interviewene igennem og få et helhedsindtryk, derpå gå tilbage til særlige passager(...) der tyder på forskellige holdninger til et fænomen, fremsætte dybere fortolkninger af specifikke udsagn, forme dele af interviewet som en fortælling(...) At lægge mærke til mønstre, temaer..."* (Kvale 2002: 201). Disse temaer som jeg har identificeret er ydermere udformet på baggrund af Antonovskys teori om oplevelsen af sammenhæng, der ligeledes har dannet udgangspunkt for de stillede spørgsmål under interviewene.

Interviewene vil således blive analyseret i dels meningsenheder og temaer, der er fundet på baggrund af min fortolkning af interviewene samt dels ud fra analyseredskaber, der bruges til læsning af narrativer, hvor bl.a. elementerne 'plot' og 'karakterer' vil indgå. Disse sidstnævnte er som det fremgår af specialets metodeafsnit elementer, der ifølge Jerome Bruner er kendetegnende for narrativer.

Blandt identificerede temaer, som er fremgået under læsning af interviewene, har jeg fundet:

- Livet som asylansøger
- Stigmatiseringen som asylansøger
- Asylansøgerens egen forholden sig til vedkommendes trivsel gennem asyelperioden
- Asylansøgerens egen forholden sig til den forandringsproces som vedkommende befinder sig i
- Omstændigheder, der bidrager til at mestre den pågældendes livssituation

De ovenstående temaer vil tilsammen søge at give svar på specialets problemformulering.

Analyse af interview med 'Omid' fra Iran

Informanten 'Omid' er flygtet fra Iran, hvor han arbejdede som professor i lingvistik. 'Omid' var pga. sin konvertering til kristendommen og sin interesse samt omgang med det kristne miljø både ude – og inden for Iran udsat for sikkerhedstrusler, der gjorde ham nødsaget til at forlade sit job og sit liv i hjemlandet. På det tidspunkt, hvor interviewet blev afholdt havde 'Omid' fået positiv tilkendegivelse om ophold i Danmark.

Livet som asylansøger

I forhold til livet som asylansøger udtrykker 'P', at: *"It's a long story. I would not know where to start (...) Sometimes I would feel humiliated. But you know what, at sometimes... it might differ for others but probably this might come down to your background. I had a very good life back home. I have seen people here who have decided to leave their home countries because of poverty, because of hunger, because of famine and they do have the right to do so. They do have the right – human right. International conventions give them the right. Humanity gives them the right to so(...) But for me, I had a good life back home and I had a very good social status, social position, but sometimes (I tilværelsen som asylansøger. Min tilføjelse.) I felt like I was being looked at as an outsider as an intruder. As someone who has probably come here to rob us."* (Bilag 3).

Da 'Omid' bliver spurgt, om dette var en følelse han fik i mødet med danskerne svarer han, at:

"Not just the Danes and not the other asylum seekers because they are in the same boat as you are. But probably more from the locals, sometimes some of them did give me that feeling. I had the feeling that I was being looked upon as an intruder and the stigma that goes with that and the asylum center. I had come with this and that was not a conscious choice. I had not come here. I had not planned ending up here. Like as an intruder who has come here to rob us from our safety, peace... so I did feel humiliated and belittled. Looked down on (...) I did have that feeling sometimes. Especially, whenever I was carrying that sign from the Red Cross. I did my best not to go around with that." (Bilag 3).

De karakterer, der ses i 'Omid's fortælling optræder i form af det personlige pronomen, 'I' (jeg) samt 'the other asylum seekers' (de andre asylansøgere) og the Danes/the locals (danskerne/ de lokale), hvilke tilsammen danner grundelementerne i beretningen. Som det fremgår af ovenstående optræder der er således i 'Omid's beretning et plot i form af kæder af handlinger, der gør at 'Omid' oplever at blive set som en ubuden gæst, der udelukkende kommer for at "stjæle" sikkerheden og freden fra danskerne/ de lokale. Hertil 'Omid' tilføjer, at han i denne oplevelse følte sig både nedværdiget og misforstået, da hans intentioner var noget ganske andet, hvilket gav ham en følelse af at være ydmyget og set ned på. Dette særligt når han bar Røde Kors' tegn, hvorfor han gjorde hvad han kunne for at undgå dette. Hertil giver han følgende metafor på sin oplevelse af at være stigmatiseret:

"Do you remember those early days where AIDS was so new to everyone. He has got aids, she has got aids! She was positive with aids! And this was for life. The label, the stigma would stick, would not go away (...) you would get discarded from others. Like leprosy 2000 years back they would be thrown out of society. So, well, I had the same feeling like a refugee. All those things that would go with that label ..." (Bilag 3)

Plottet i denne beretning er her bygget op omkring en metaforisk sammenligning, hvor 'Omid' anvender karakterer i form af AIDS, HIV og spedalskhed som en sidestilling til at være asylansøger, og opleve den samme stigmatisering som personer med disse sygdomme tidligere gjorde. Han tilføjer i denne sammenhæng med en anden historie, at da han skulle melde sig selv som asylansøger ved ankomsten til Danmark oplevede han følgende:

“He took me to the central police station in Copenhagen. I was in front of the building for 2 hours before I felt brave enough to go in (...) I went in there, and there was this lady behind the counter (...) She said “How may I help you?” (...) I felt so... I started sweating out of fear (...) I felt too bad to you know utter this word ‘refugee’ (...) back home I followed the news and we always heard of these refugees in Africa.” (Bilag 3).

I ovenstående beretter ’Omid’ om, at han nu hvor han selv er asylansøger, ser sig som ‘en af dem’, hvilket vil sige ‘en af disse flygtninge i Afrika’. Dette anerkender han også, da jeg spørger ham. Hvortil han svarer:

“Yes exactly. In the same situation so all those thoughts that would go with them in my perspective - and I was right in the same situation (...) And when I said that word my voice trembled (...) “ I am a refugee and I need help” ...” (Bilag 3).

Stigmatiseringen som asylansøger

Ovenstående beretning fra ’Omid’ om livet som asylansøger rummer i den grad også historien, om oplevelsen af at være ’sat i bås’. Det vil sige, at blive stigmatiseret som en asylansøger/flytning og de associationer, der følger heraf. I forhold til ’Omid’s fortælling herom, var det for ham en svær udfordring at forene sig med denne stigmata, som han tidligere har oplevet er knyttet til andre, hvis liv og tilværelse ikke ligner hans. Denne følelse kan have medført en belastning for ’Omid’, hvilket har gjort han evne til at håndtere sin nye situation desto mere vanskelig, da der heri har været nye følelser som ’Omid’ har været nødsaget til at forene sig med. Da han bliver spurgt, om han med tiden er blevet bedre til netop denne accept af sig selv som asylansøger/flygtning siger han:

“A lot better (...) I mean I have learned to win over locals’ hearts, how to approach them. Like their traditions and their ways of life. You know, the signals that you get from people around you. What those signals could mean (...) when someone gives you a hug. You know all those things. You have to be able to interpret those things in the right way.” (Bilag 3).

Plottet i denne sidst citerede fortælling beretter om hændelser, der tilsammen udgør et ’vendepunkt’, forstået på den måde, at karaktereren ’I’ (jeg) med tiden har lært at interagere med de lokale. Dertil også at forstå afkodningen af forskellige kulturelle koder indeholdende bl.a. knus og traditioner. Dette vendepunkt har for ’Omid’ betydet, at han deri også er blevet bedre til at anerkende og se sig selv som asylansøger og dermed forene sig med denne nye ”identitet”.

Asylansøgerens egen forholden sig til vedkommendes trivsel gennem asylperioden

I forhold til sin egen trivsel som asylansøger siger 'Omid', at

“Well, now that I look back six months ago when I ended up in Denmark in Copenhagen, things were extremely alien as if ...it felt as if I had fallen out of the sky into a vacuum... and even though I had read a lot about western cultures because of my education at university and how the whole world is turning into a global culture, still I felt so detached and weird. The first few weeks, I was under tons of pressure and still to a great extent preoccupied with nightmarish thoughts of the police, the secret police and those agents you know... Ah, being after me and so I was under tons of pressure. I was being psychological tortured. (...)...nothing was happening in the actual world, it was only inside of me. Like I would go out to get away from it, but I was still carrying these thoughts with me. I would go out on walks and I would smoke cigarettes and then I would go back. I would toss and turn for a long time and then I would get too tired and exhausted to stay awake so I would fall asleep eventually. And then in the day I was like feeling dopy the whole day long. I had a lot of sleepless nights. So you talk about physical and mental health. I was physically okay, but this was a psycho-somatic effect of those pressures. So these pressures would affect my physical body as well.” (Bilag 3).

Med dette narrativ giver 'Omid' os indblik i, hvordan den første tid som asylansøger i Danmark fra hans side blev oplevet. Plottet i fortællingen er konstrueret af forskellige hændelser, der tilsammen giver et indtryk af kaos og en personlig mistrivsel i form af uro, mareridt, søvnløshed samt oplevelsen af at være under et voldsomt pres. Udover dette beretter 'Omid' ligeledes, at:

“I was feeling homesick, I had converted, which especially at the beginning of my arrival in Denmark - it was still a very distant thing to me. I had not been able to reconcile with that - even the conversion. It was still very new to me, because I converted in Iran seven months before this happened and I had never even seen a church! (...) But the first time I went to a church was when I ended up in Jelling, so we went to the church in Vejle and it was the first time I went to the service and saw these music instruments and people! There was a worship team – wow! And then they were playing music and they were singing and then they were dancing! I was like... It was still very eccentric because it got to take me time to eradicate those roots...”

Her er plottet konstrueret op omkring et vendepunkt, der kommer til udtryk i 'Omid's første møde med en kirke samt det sociale miljø, der findes i den sammenhæng. Karaktereren 'Omid' oplever

således, at gå fra at savne sit hjemland og sit vante liv i Iran til at føle sig nærmest excentrisk i mødet med det forunderlige kirkemiljø, hvor både musik og dans er tilladt. Hertil afsluttes beretningen dog også med at ”...it got to take me time to eradicate those roots...”, hvormed menes at disse ”roots” (rødder) er de skikke og forhold, som ’Omid’ har kendt fra Iran, hvor både musik og dans er bandlyst fra det offentlige rum. Fortællingen indeholder derfor også et mindre narrativ om den forandring og den nye kultur som ’Omid’ oplever og møder i sin tilværelse som asylansøger, hvilket vil blive yderligere uddybet i næste afsnit.

Asylansøgerens egen forholden sig til den forandringsproces som vedkommende befinder sig i

“I have always had this idea that life is constantly changing and that nothing is constant. Everything is ongoing in some form of change. Sometimes the change might be superficial on the surface and sometimes it is a greater transformation. But all the time, we’re all undergoing this process and everything is constantly changing. I’m not the same person as I was 10 minutes ago... But before I started up these meetings with the priest (in Iran), my life was very stable. I taught at university, I was working as a freelance translator, I had my private office, I had a language school, I had a very good income, I was respected by a lot of people and I had a very large network. A lot of people knew me... so things were quite stable for me.”(Bilag 3).

Ovenstående fortæller om ’Omid’s tilgang til forandring som et livsvilkår, hvori vi præsenteres for en fortælling om ’Omid’s tidligere liv i Iran, der var kendetegnet af stabilitet, et solidt professionelt virke og en stor omgangskreds. Vendepunktet i fortællingen findes i det følgende, hvor jeg spørger ’Omid’, om det hele så en dag bliver “turned upside down?”:

“Yeah, a revolution happened to me. It was more like a radical purification that I went through. It felt like I was beginning to go through this spiritual purgatory there were very simple things that I found difficult like forgiving others.... I was not a forgiving person by nature. That was actually the first lesson I had with the priest... He would come to my office and he would sit down and ask “well, what you like to talk about?” He left it to me. But yeah, I did go through a radical process of purification and things started to change in my life” (Bilag 3).

Vendepunktet ses således i ’Omid’s møde med den iranske præst, som er starten på en spirituel ’skærsild’, der siden af sikkerhedsmæssige grunde medfører, at ’Omid’ bliver tvunget til at flygte fra Iran. Jeg spørger ham i den forbindelse, om processen som asylansøger har været nemmere at

være i pga. hans tilgang til livet som en konstant forandring og dermed et livsvilkår, hvortil han svarer, at:

“Both yes and no, but there were days that were horrible (...) you know I felt so... I don’t know how to put this... like I was short of breath, stressed out depressed – I couldn’t breathe (...) Many days like that. (...) quite recently I realized that I am a very fortunate person, but this has nothing to do about fortune or luck. God loves you. This is God’s love.” (Bilag 3).

Med ovenstående bliver det således tydeligt, at ‘Omid’ på trods af sin tilgang til, at livet er i konstant forandring har oplevet vanskelige dage i tilværelsen som asylansøger, hvor angst, stress og depression var vilkår som han måtte igennem. Alligevel viser ‘Omid’s fortælling også et slags vendepunkt med sætningerne *“quite recently I realized that I am a very fortunate person”* samt *“this is God’s love”*, at med troen på kristendommen og Gud oplever ‘Omid’ en styrke, der gør ham i stand til at håndtere sådanne dage, fordi han pga. sin religion oplever en mening med de hændelser som han bliver udsat for. Hertil svarer han ligeledes, da jeg spørger ham, om: *“So you needed to go through all these things?”*, at:

“Yes and in those beginning days, because God loves me so very much he put me in contact with these very nice people(...) I made friends with this Iranian guy. He’s quite young – in his twenties. He supported me a lot. He told me “just feel free to call me anytime during the day and night” so there were days and nights where I would call him at o’clock! He would wake up and we would pray together. I still do. And that supported me a lot. It helped me go through this whole sustaining situation.” (Bilag 3).

Omstændigheder, der bidrager til at mestre den pågældendes livssituation

Som det fremgår af ovenstående, er det således i høj grad både ‘Omid’s religion og de sociale bekendtskaber som han oplever at møde i forbindelse med religionen, der hjælper ham til at håndtere og mestre tilværelsen under asylperioden. Dette fordi religionen bl.a. giver ham en følelse af meningsfuldhed, der ligeledes har gjort, at ‘Omid’ betragter sin skæbne og livssituation som meningsfuld. I forbindelse hermed påpeger han også, at:

“I think it would be very difficult, kind of a torture for someone to go through this (livet som asylansøger) on his one. It’s next to impossible. Next to impossible. If it wasn’t for the church and

the people connected to the church, I'm sure I would not have lived through this the way I did." (Bilag 3).

Som allerede nævnt spiller kirkemiljøet således en afgørende rolle i denne beretnings plot om tilværelsen som asylansøger og den situation, der følger heraf. Da jeg i den sammenhæng spørger 'Omid', om kirkemiljøet spillede en større og vigtigere rolle for trivslen end asylcenteret var i stand til, svarer han, entydigt at:

"Yes (...) I was always looking forward to Sunday church Sundays. It did make a very positive contribution to this." (Bilag 3).

Som det er udtrykt i 'Omid's fortælling, er kirkemiljøet således den faktor, der synes at hjælpe ham med at mestre sin livssituation, hvilket ligeledes italesættes af 'Omid' selv:

"If it wasn't for the church I don't think I would have been able to come out of it the way I did. The church was actually a great source of comfort." (Bilag 3).

Kirkemiljøet spiller dermed en mere positiv rolle og karakter i det plot, om tilværelsen som asylansøger end, hvad der er tilfældet for asylcenteret alene. Hvilket 'Omid' selv bakker op med sætningen: *"A lot more!"* (Bilag 3). Hertil spørger jeg ham derfor, om han fandt ting udenfor asylcenteret, der bidrog til hans trivsel, hvor han svarer:

"Definitely yeah. Even though that the people at the asylum center were very nice people. The teachers at the school – very welcoming, very friendly, very generous. And also the staff they were also very welcoming and friendly. Still, the church environment it was a different world. And there were people there standing at the entrance welcoming you. First time I shook hands with this gentleman, later on I made friends with this man. First time he shook hands with me and he hugged me, I felt like ... I had this great feeling, it was home so how. And the others as well, just as friendly as this man." (Bilag 3).

Denne oplevelse omkring det positive kirkemiljø som plottet er bygget op omkring, bidrager således ifølge 'Omid' selv til at give mening til sin livssituation:

"Yeah, it did. This might sound a bit crazy. But at the first time being at the church and having met the Danish people there and the Iran people, I felt like I had known them for my whole life. Nothing had been wasted. It was worth it all. My efforts, what I had tried to understand and learn

about existence generally speaking... I had this feeling that my effort had not gone down the drain. I had done that for a very good reason – there was a purpose.” (Bilag 3)

Opsamling af interview med 'Omid' med inddragelse af oplevelse af sammenhæng

'Omid' nævner flere gange kirkemiljøet som en afgørende faktor i sine plots, og som det, der er medvirkende til at give mening i sin nuværende tilværelse. Han forekommer at have en forholdsvis stærk følelse af meningsfuldhed i sin tilværelse, idet han beskriver elementer i sin dagligdag, som hjælper ham med at mestre sin situation, hvilket bl.a. er kirkemiljøet, men også den sociale kontakt med andre. Heri synes 'Omid's' narrativer også at give udtryk for, at han især gennem kirkemiljøet føler en delagtighed, som ifølge Antonovsky er selve forudsætningen for at følelsen af meningsfuldhed. Dette kommer til udtryk i det omfang, når 'Omid' oplever at have en indflydelse på de områder i livet som eksempelvis kirkemiljøet, der for ham gør livet meningsfyldt. Derudover bidrager den sociale kontakt til andre mennesker ligeledes til, at 'Omid' har nemmere ved at håndtere sin livssituation, hvor store forandringer og til tider kaos hersker. Dermed bliver den sociale kontakt til andre mennesker sammen med kirkemiljøet de centrale faktorer, som gør, at den belastningsbalance, der udgør muligheden for at håndtere en given situation, holdes på et nogenlunde niveau, og således ikke udgør nogen negativ virkning på 'Omid' og hans tilværelse. Dog er der også indikatorer i 'Omid's' narrativer, der viser, at han befinder sig i en meget vanskelig situation, som kan synes vanskelig at navigere i. Pga. sin situation som asylansøger bliver han nu udfordret i sin egen identitetsopfattelse og oplever her en omstilling, der er nødvendig for ham at gå igennem. Han føler sig stigmatiseret og misforstået, hvilket naturligvis kan udgøre en vis belastning, der kan synes svær at håndtere. Dette kan derfor også have en indflydelse på den tredje komponent i Antonovskys teori, 'begribelighed', der udgøres af graden af forudsigelighed, fordi denne omstilling til særligt den nye identitet som 'asylansøger' for 'Omid' opleves som meget vanskelig. Ifølge narrativerne herom fremstår det som svært begribeligt for 'Omid' at acceptere og opfatte sig selv som 'en af dem'. Således er den forandring som 'Omid' identitetsmæssigt gennemgår, en proces, der kan indeholde en følelse af tab, eftersom den identitet, der var bygget op omkring tilværelsen i hjemlandet synes tabt i 'Omid's' nye situation. 'Omid' undergår derfor en større forandringsproces på det personlige plan, der rummer svære følelser, som han trods alt er nødsaget til at gennemleve for kunne håndtere sin nye livssituation. På trods af dette, mener jeg dog samlet set at kunne identificere 'Omid' som en person med en forholdsvis stærk følelse af

sammenhæng, fordi han bl.a. beskriver faktorer i sin situation, der er bidragende til at han kan gennemleve forandringen på bedst mulig vis. I forhold til selve det at undergå forandringer påpeger 'Omid' selv, at han betragter forandringer som et vilkår i tilværelsen og derfor uundgåelige. Dette indikerer, at 'Omid' synes at have en konstruktiv tilgang til håndtering af sådanne omstændigheder i livet, hvilket er medvirkende til at sikre hans trivsel i bredere forstand.

Analyse af interview med Eric fra Congo

Det følgende interview er med 'Eric' fra Congo, som er en ung mand på 21 år, der er flygtet alene til Danmark og som er fase 3'er, hvilket vil sige, at 'Eric's sag er blevet afvist af de danske myndigheder. Hvorfor Eric nu har anket sagen og venter på en eventuel anden afgørelse på sin situation.

Livet som asylansøger

Da jeg spørger 'Eric', om at fortælle mig sin historie om livet som asylansøger svarer han, at:

"The life of an asylum seeker it's hard, is not easy. You meet a lot of disappointment, a lot of pain .By the time you see some people you live with, they come and they get the status of protection ,they leave where they have found you were before and others come again same things happen as usually. There are moments you are going to doubt yourself: why is this happening to me; why does this have to happen to me am I not the same human being as them!!After what you do, you try to pretend and forget about it as if nothing did happen. Sometimes it does work when you are busy by doing something with other people (playing games or football) but it does not always work. Suddenly those who can't handle this kind of situations, they get mad, crazy or have bad behavior, some they kill themselves. Somehow you feel like there is nothing left than to leave this world of suffering." (Bilag 4).

Denne beretnings plot indeholder ikke nogen vendepunkter, og der er derfor ikke en egentlig udvikling i fortællingen. Den fortæller i stedet historien om en trist oplevelse af livet som asylansøger, hvor håbløshed og meningsløshed dominerer billedet, hvilket sprogligt gøres med negativt ladede ord som skuffelse, smerte, selvmord og lidelse.

Stigmatiseringen som asylansøger

I forhold til at føle sig stigmatiseret som asylansøger, der er en faktor, som jeg oplever fylder meget hos den før inddragede 'Omid', spørger jeg nu ledende til dette i interviewet med Eric. Her svarer han, at:

"Yes... you feel like you don't mean anything like you have no meaning. Sometimes I feel like that (...) let me give you an example (...) You know like a prison. It feels like you are in a prison where you don't have freedom. It feels like life is bad." (Ibid.).

I ovenstående beretter 'Eric' således om, den oplevelse han har som asylansøger, hvor han gennemlever en følelse af ikke at have nogen mening eller værdi for andre mennesker, og i det hele taget føle sig uden særlig betydning for det omgivende samfund. Indirekte indikerer han oplevelsen af at være usynlig og uden værd. Endvidere opstiller han sin tilværelse som en metafor i form af et fængsel, hvor frihed ikke eksisterer og hvor livet er 'dårligt'. På denne måde synliggør metaforbrugen den lighed 'Eric' oplever i sin situation med et fængsel, hvormed livet som asylansøger i 'Eric's beretning kommer til at fremstå meget negativt. Han siger i forbindelse hermed, at: *"... sometimes you forget everything (...) Like you go to school but the next day it's like I forgot it. In a prison, physically you're here but your head is not here (...)"*(Ibid.).

Hvorfor jeg spørger: *"So when you're out it's kind of okay, but when you're back in your room life seems a bit meaningless?"* og 'Eric' her svarer med et igen klart: *"Yeah..."*

Der ses således i 'Eric's beretning et fravær af følelsen af meningsfuldhed, fordi eksempelvis håndterbarheden og den belastning, som udgør denne komponent ikke er til stede, eftersom 'Eric' oplever at være usynlig og uden værd for andre mennesker og det omgivende samfund. Ligeledes italesætter 'Eric', at følelsen af begribelighed synes forsvundet, da han oplever at glemme alting, hvilket han fx oplever i sin daglige skolegang på asylcenteret, hvor han næste dag ikke kan huske, hvad han egentlig lærte.

Asylansøgerens egen forholden sig til vedkommendes trivsel gennem asylperioden

I forhold til at forholde sig konstruktivt til sin nuværende situation forsøger 'Eric' at leve efter sin tilgang til livet, der baserer sig på vigtigheden af:

"My friends my life – try to be happy, not worrying about the future. Nervous about the future -Life is a mirror of confusion. Keep your heart free from hate, your mind from worry. Live simple, expect little, give much. Think of others, fill your life with love and don't be a hypocrite." (Ibid.)

Hvortil 'Eric' i den forbindelse påpeger, at "*PEACE, KINDNESS, RELATIONSHIP, WELLBEING*" alle er vigtige elementer i hans liv, som han dagligt forsøger at leve efter. Dette kan dermed ses som 'Eric's eget forsøg på at benytte sig af håndteringsstrategier, der kan mindske den belastning han oplever i tilværelsen som asylansøger.

Asylansøgerens egen forholden sig til den forandringsproces som vedkommende befinder sig i

På trods af uforudsigeligheden som 'Eric's nuværende situation indebærer, forsøger 'Eric' alligevel forholde sig rolig samt: "*Never be angry to quickly, try to control your emotions and don't act fast before understanding.*" (Ibid.) Udtalelsen her rummer, som den foregående udtalelse, en håndteringsstrategi som 'Eric' søger at anvende i håndteringen af den belastende livssituation som han befinder sig i. Dette vidner om, at 'Eric' på trods af de håbløse narrativer som han præsenterer i interviewet, alligevel forsøger at forholde sig konstruktivt til sin situation og dermed gennemleve den på bedst mulige vis – om end det kan synes en smule håbløs. Dog er det ganske udfordrende for 'Eric' ikke at vide, hvad der skal ske videre i hans liv, og da jeg spørger ham om han ser en mening i sin situation svarer han: "*I don't know what to say really.*"(Ibid.). Svaret her rummer den håbløshed, der kan synes at være i 'Eric's nuværende tilværelse, hvori der forekommer at være et fravær af væsentlige omstændigheder, der bidrager til en nemmere mestring af denne.

Omstændigheder, der bidrager til at mestre den pågældendes livssituation

På baggrund af ovenstående er følgende narrativ om sådanne omstændigheder eller faktorer, der kan hjælpe Eric til at håndtere sin situation også forventelig:

"Being around people you're used of and who truly care about you, support you, trust you and understand you (...) To be around people who care about me (...) Actually it should be people from my family (...) they are not here (...) Or friends that you have known for a long time – you trust them." (ibid.).

Eftersom jeg ved, at 'Eric' er flygtet alene fra Congo spørger jeg ham, om han oplever at have vigtige personer her i Danmark, hvorfor han svarer at: "*Actually about none. You know I have some (...) but all of them are busy...*" (Ibid.).

Ovenstående viser således, at de elementer, der bidrager til at 'Eric' finder sin situation lettere at mestre i høj grad er fraværende, da han ikke oplever have tætte relationer i sit liv i Danmark. Derfor

er det således også forståeligt, da jeg spørger ham om han i de sidste to uger har oplevet en meningsfuldhed i sin situation, at han svarer med et klart: ”NO”.

Opsamling af interview med 'Eric' med inddragelse af følelsen af sammenhæng

Modsat informanten 'Omid' har vi i dette interview at gøre med en ganske anden oplevelse af livet som asylansøger. Der er naturligvis ligheder i de forskellige narrativer fra de to informanter, men i det større perspektiv, er det to vidt forskellige fortællinger.

'Eric' oplever situationen som svært belastende, hvorfor muligheden for at håndtere denne ligeledes mindskes. Dog beskriver 'Eric' forskellige håndteringsstrategier i form af bestemte værdier, som han forsøger at anvende i dagligdagen for at sikre ham selv en bedre trivsel. Disse kan dog synes vanskelige at efterleve for 'Eric', der i sine narrativer hovedsageligt giver indtryk af håbløshed. Dermed får vi en indikator for, at 'Eric' oplever en meget lav følelse af meningsfuldhed, hvilket bl.a. skyldes, at 'Eric' ikke oplever at blive delagtiggjort i sin egen situation, eftersom han italesætter, at han føler sig værdiløs og uden vigtighed. Endelig er den sociale kontakt til andre, som kan udgøre en positiv virkning på følelsen af meningsfuldhed, ligeledes udfordret, da 'Eric' ikke oplever at have tætte relationer i sin nuværende situation. Dermed har flugten fra hjemlandet, Congo, for 'Eric' også medført en større forandring på både det sociale, kulturelle og eksistentielle plan. Baseret på baggrund af narrativerne fra 'Eric' fremstår denne person som et menneske, der samlet set oplever en svag følelse af sammenhæng. På trods af konstruktive mestringsstrategier i form af værdisæt som 'Eric' forsøger at efterleve, fremstår han gennem sine narrativer alligevel meget udfordret på sin generelle trivsel i livet som asylansøger.

Analyse af interview med 'Amal' fra Syrien

'Amal' er en 18-årig ung kvinde fra Syrien, som sammen med sin familie er flyttet til Danmark. I det følgende ses uddrag fra mit interview med 'Amal'.

Livet som asylansøger

“It's good not bad. There is a home. Home for us, and we have money and... we have everything now. My life is good now, there is school (...)I live here at the asylum center and it is nice – very good. And nothing bad. Everything is okay now.”(Bilag 5).

I dette narrativ får vi indsigt i en ung kvindes positive oplevelse af livet som asylansøger, idet der er gjort brug af positivt ladede ord som 'good' og 'nice'. Dertil får vi ligeledes et indtryk af, at et

vendepunkt har fundet sted i 'Amal's tilværelse, idet hun siger, at 'alt er okay nu'. Nedenfor ses, hvad 'Amal' svarer, da jeg spørger hende om hendes generelle trivsel.

Asylansøgerens egen forholden sig til vedkommendes trivsel gennem asylperioden

“ yeah, yeah. I feel happy, because I don't fear anything now. I have everything in my life (...) school, family and having a home. Because when I came to Denmark I did not have everything – I did not have a home, I was not safe... but now I have everything” (Ibid.).

Plottet i ovenstående narrativ indeholder et vendepunkt, der ses i form af ordbrug som 'now', der sammen med datidskonstruktioner af verber såsom 'did not have' tilsammen indikerer et skifte fra én tilstand til en anden. I 'Amal's beretning sker dette skifte, da hun kommer til Danmark og oplever at være i sikkerhed og opleve, at hun har alt, hvad der vigtigt omkring hende som eksempelvis skole, familie og et hjem. Fortællingen viser derfor, at 'Amal' oplever en god og positiv trivsel i sin tilværelse som asylansøger, da den står i stor modsætning til det liv hun gennemlevede før hun kom til Danmark. I den forbindelse spørger jeg videre 'Amal', om hvordan hun oplever den forandring som hun på nuværende tidspunkt gennemlever.

Asylansøgerens egen forholden sig til den forandringsproces som vedkommende befinder sig i

“Sometimes I feel good about the change to a better life and sometimes I feel scared because this change will be very hard (...) it will be long and hard and I have to work hard.” (Ibid.).

Hvortil 'Amal' uddyber, at når forandringen og uforudsigeligheden skræmmer hende, prøver hun at tænke positive tanker:

“ I try to think at all the things in a good way. The language is not very hard – I can learn it (...) and also when I see my friends they know how to speak Danish (...) I just need some time (...)” (Ibid.).

I den forbindelse spørger jeg hende om, hvordan hun forholder sig til det faktum, at hun ikke ved, hvad morgendagen bringer. Her svarer hun, at:

“It is scary sometimes when you don't know what will happen tomorrow. It feels like I don't know... you don't have any plans for tomorrow – what's next? (...) We need a plan to make our life good (...) I have one, but it is not a very long plan just for one week maybe or a month (...) but it makes me feel happy to have a plan for a month...”(Ibid.)

Ovenstående narrativ fra 'Amal' beretter om, hvordan det hjælper hende at have en plan for fremtiden, hvilket indikerer, at 'Amal's følelse af håndterbarhed øges når hun selv er med til at lægge planer for mulige fremtidsscenerier. Derved gør 'Amal' således selv et forsøg på at styre de grader af belastninger, som hun oplever i sin situation, hvilket være sig både den ukendte fremtid samt de udfordringer et liv i Danmark måtte indeholde for hende som eksempelvis at lære det danske sprog.

Omstændigheder, der bidrager til at mestre den pågældendes livssituation

I forhold til mestre livssituationen som asylansøger udtaler 'Amal', at tilværelsen nu er: "*... better than my old life (...) because it is safe and I have everything. I have all my family here. That's why it is better it's so good. Something that makes me feel good – and the people who teaches me at Red Cross – all the people are very good with us...*"(Ibid.).

'Amal' siger endvidere, at de tilbud som asylcenteret indeholder såsom skoletilbud hjælper hende i hverdagen. Hvortil jeg spørger hende, om hun så ikke har problemer med at stå op om morgenen pga. sin nuværende situation:

"No it's very nice. It's better than to stay at home and wait and have nothing to do. Now we have school, we have activities and we have a club for young people."(Ibid.).

Således indikerer ovenstående, at 'Amal' oplever at have meningsfulde elementer at fylde sin hverdag ud med, hvorfor tilværelsen som asylansøger er bedre end hendes 'gamle' liv, hvor tryghed var fraværende og erstattet af en daglig frygt. Da jeg i denne forbindelse også spørger hende, om hvad der hjælper hende i en svær situation, som den hun netop stadig gennemlever, svarer hun, at:

"It helps me to stay alone and not talk to anyone, because I have to think alone and then maybe I will figure things out (...) I sometimes cry (...) it helps me sometimes and sometimes it makes me feel very bad, because I have a problem when I cry and someone sees me crying. I have a big problem with that because I don't want them to see me crying, because they will think that I am not strong enough (...) and you cannot live like that and you are very weak."(Ibid.).

I ovenstående narrativ får vi indblik i et plot, der indirekte gør brug af kulturelle koder fra hjemlandet Syrien, hvilket Bruner også omtaler som karakteristisk for selvfortællinger. Dette fordi 'Amal's narrativ styres af de implicite kulturelle koder omkring, hvordan et selv bør fremstå (Bruner 2004: 78). Her tænker jeg på det faktum, at 'Amal' ikke vil have at andre ser hende græde,

da det får hende til at føle sig 'bad' samt en svag person. Plottet er således opbygget af to karakterer i form af 'I' og 'them', hvor sidstnævnte refererer til den gruppe af mennesker, der dømmer hende, hvis hun viser tegn på svaghed. Jeg spørger derfor om hun føler, at hun er nødt til at være stærk, hvortil hun svarer: "*Yes sometimes...*" (Ibid.).

Jeg spørger i den forbindelse også, om hun har andre ting, der kan hjælpe hende i en svær situation ud over at græde eller at være alene. Her siger 'Amal', at: "*Yes when someone wants to listen to me, my problem and what I have ... just listen to me... not give me anything. Just listen (...) Maybe good friends, when I have good friends listening to me and give me advice ... maybe my mom (...) She helps me sometimes ...*" (Ibid.).

Ovenstående narrativ illustrerer, at den sociale kontakt som 'Amal' har til andre mennesker bidrager til hun lettere kan håndtere sin situation, hvorfor belastningsgraden heri mindskes.

Opsamling af interview med 'Amal' med inddragelse af følelsen af sammenhæng

Igen fremgår det af ovenstående, ligesom vi så hos informanten 'Omid', at det sociale samvær med andre mennesker under asylperioden er stærkt bidragende til, at 'Amal' bedre kan mestre sin situation. Dette fremhæves også hos Antonovsky, der som nævnt tidligere omtaler begrebet modstandsressource, som eksempelvis kan komme til udtryk i en god social støtte (Antonovsky 2000: 107) som den enkelte person oplever at have i sin tilværelse. Dermed har både 'Omid' og 'Amal' altså indikationer, der peger på, at de begge har gode modstandsressourcer over for en belastende og udfordrende situation som tilværelsen som asylansøger kan være. Hos informanten 'Eric' fremgik det derimod, at det sociale aspekt i højere grad var fraværende, hvorfor det for 'Eric' bliver sværere at mestre sin situation og at se meningsfuldheden i den. Dermed bliver modstandsressourcen hos 'Eric' i stedet ændret til et modstandsunderskud, som medfører at den belastende situation får endnu sværere vilkår for at blive håndteret og gennemlevet på bedst meningsfuld vis.

Hvis vi går tilbage til 'Amal's' narrativer og den samlede følelse af meningsfuldhed hos denne person, fremstår det gennem narrativerne som, at 'Amal' gennemlever en positiv forandring i sin nye tilværelse som asylansøger. Det kan endda fremstå som, om at hun oplever en form for 'honey moon' tilstand, hvor hun er meget lidt kritisk over for asyltilværelsen. Den forandring som 'Amal' gennemlever, bliver gennem narrativerne fremstillet som en nødvendig forandring, der medfører et bedre liv, hvor den daglige frygt er erstattet af en følelse af sikkerhed og det at have et hjem.

Meningsfuldheden synes endvidere også at være til stede, idet 'Amal' ikke giver udtryk for at "mangle noget", eftersom hun nu har både sikkerhed, et hjem og sin familie hos sig. Ligeledes fremgår det af 'Amal's' narrativer, at hun oplever en forholdsvis stærk følelse af begribelighed, fordi hun oplever en vis forudsigelighed i asyltilværelsen, da hun bl.a. dagligt har skole - og klubtilbud, som bidrager til en kontinuitet og stabilitet i hendes hverdag. Naturligvis italesætter 'Amal' også, at hun er udfordret på dette punkt – særligt når hun gør sig tanker om fremtiden. Her benytter hun sig dog af mestringsstrategier som fx at lave kortsigtede planer for mulige udfald, hvilket hjælper hende til at håndtere den uforudsigelighed hun må leve med. Dermed fremstår den samlede indikator for 'Amal's' følelse af sammenhæng, at denne er forholdsvis stærk, og at 'Amal's' trivsel generelt er god, fordi hun oplever, at hendes liv nu er bedre end det var tidligere før ankomsten til Danmark.

Fælles opsamling af alle tre interviews

Ved at inddrage informanternes narrativer har vi fået indblik i, hvad Jerome Bruner betegner som disse personers 'modeller af verden' (Bruner 2004: 34). Narrativerne medvirker til, at vi med fortællinger fra livet, har fået indsigt i, hvordan informanterne selv oplever deres livssituationer og de vilkår som disse rummer. Som det blev fremhævet under kapitlet 'Undersøgellesdesign' har narrativerne således haft den betydning for specialet, at vi har haft mulighed for at følge en form for hovedperson, som Lumholt kalder det, og at vi har fået kendskab og indblik i asylansøgers liv, men deri også fået forståelse for, hvad der ifølge informanterne betragtes som rigtigt og forkert i forhold til deres specifikke situation. Her tænkes fx på 'Eric', der er flygtet alene fra Congo, og som venter på svar på sin asylsag. Han oplever at blive behandlet anderledes i forhold til de andre asylansøgere han kender, som hurtigt får ophold og ikke oplever at være 'lige gyldige' for de danske myndigheder. Derved bliver vi som læsere af interviewene også indirekte vidner til, hvad en asylansøger som 'Eric' tillægger værdi: Nemlig at alle asylansøgere behandles ens. Hvilket vi efterfølgende kan reflektere over og eventuelt fremover benytte som en vigtig viden i forhold til, hvad vi ifølge Lumholt bør gøre eller ikke gøre i en lignende situation.

Endelig mener jeg, at der i produktionen og læsningen af informanternes, særligt den iranske professor 'Omid's og den syriske krigsflygtning 'Amal's' narrativer findes i potentialer forhold til, at de her har fået lov til at genfortælle deres historie. Dette medfører, at informanterne får nye erkendelser omkring deres situation, der kan hjælpe dem videre, og vi ser således et eksempel på en den 'narrative sandhed' som psykologen Jerome Bruner omtaler (Bruner 1999: 104). Erkendelserne opstår eksempelvis når informanterne gennem italesættelsen af deres narrativer får en ny forståelse

for, hvad de har været igennem, hvad de har opnået i denne sammenhæng, og hvordan de har håndteret den ekstreme situation som asylansøger. For alle tre informanter er det dertil også kendetegnende, at de i narrativerne omkring sig selv og deres situation tager en stilling til, hvad der er sket, hvem de er og hvorfor de gør som de gør, hvilket ifølge Jerome Bruner netop er formålet med en selvfortælling (Bruner 1999: 105), hvilket også bør ses som en væsentlig kvalitet ved denne metode, da den er berigende for informanten på flere områder.

Endvidere har analysen haft til hensigt at undersøge følgende områder:

- Undersøgelse af hvordan asylansøgerne selv forholder sig til forandring og uforudsigelighed i deres tilværelse
- Undersøgelse af asylansøgeres egen opfattelse af deres trivsel samt deres oplevelse af meningsfuldhed og sammenhæng i tilværelsen.
- Undersøgelse af hvorvidt asylansøgerne har en stærk eller svag oplevelse af sammenhæng

I forhold til særligt det første område, er det ved hjælp af de indhentede narrativer blevet klart, at de valgte informanter alle forsøger at forholde sig konstruktivt til den forandring som deres liv er i. Det er for alle tre informanter kendetegnende, at de gennemlever en udsædvanlig forandringsproces, fordi denne er af mere radikal karakter, da den udspringer fra flugten fra hjemlandet, tabet af hjemlandets sprog, traditioner og identitet. Dette tab kan som nævnt tidligere medføre en krisetilstand hos den enkelte. Den, der italesætter det tydeligst blandt informanterne er den iranske professor 'Omid', som er flygtet pga. sin konvertering til kristendommen, og som oplever at have vanskeligt ved at forene sig med sin 'nye' identitet, hvor han er tæt på at opleve en tilstand af krise inden han formår at arbejde konstruktivt med sit 'nye' jeg. Tabet er også fremtrædende hos congoleseren 'Eric', der måtte flygte alene til Danmark, fordi de betingelser han lever under som asylansøger, med bl.a. meget begrænsede tætte sociale relationer og en uafklarethed omkring sin situation, kan medføre, at han er i risiko for at få følelsen af tab af mening med tilværelsen. Det italesættes ikke direkte hos 'Eric', da man fornemmer, at han forsøger at være stærk og forholde sig så konstruktivt til situation som muligt, men alligevel ser jeg det som en trussel, der hersker i baggrunden, og som 'Eric' også selv forsøger at holde nede som et led i en mestringsstrategi. 'Amal', der er flygtet sammen med sin familie fra Syrien fremstår derimod som værende i en tilstand af lykke, der er kendetegnet ved en lettethed over at være i live, være i sikkerhed og være

sammen med sin familie. Hun italesætter dog også forandringen som hun gennemlever og siger, at det selvfølgelig også skræmmer hende, da hun ved, at den forandringsproces som hun er i og stadig vil gennemgå, vil blive vanskelig.

Dog finder jeg det væsentligt også at kommentere på det faktum, at informanterne ikke nødvendigvis kun oplever tab, men i samme situation også får givet nye muligheder som eksempelvis 'Omid', der oplever et nyt fællesskab i mødet med kirken og det sociale liv, som findes her samt 'Amal's oplevelse af nu at have muligheder i sit liv, fordi hun ikke længere skal frygte for sin sikkerhed og familiens overlevelse. Ligeledes bliver de tidligere erfaringer som informanterne har med sig fra henholdsvis Iran, Syrien og Congo nu mulige at anvende i nye kontekster, hvorfor 'Omid', 'Amal' og 'Eric' alle får mulighed for udvikling af de personlige erfaringer og kompetencer som de allerede besidder.

Alligevel er det, baseret på narrativerne fra alle tre informanter, afgørende, at de alle har gode forudsætninger for at kunne arbejde konstruktivt med den forandringsproces de gennemlever. Som omtalt tidligere kræver dette, at disse personer besidder gode akkomodative indlæringsevner, som kan hjælpe dem til at nye skemaer kan dannes, således en bedre forståelse af de nye og ændrede forhold som tilværelsen byder på, kan opstå. Som gennemgået tidligere er veludviklede akkomodative indlæringsevner ifølge Knud Illeris dog en ressource, der er forskellig fra individ til individ, og som afhænger af arv- og miljømæssige faktorer. Dette er et centralt faktum at være bevidst om i forståelsen af asylansøgers trivsel, fordi denne netop afhænger af individuelle forhold som læringsmæssige dispositioner. Det bliver derfor også vigtigt, såfremt man ønsker at hjælpe disse mennesker i deres trivsel, at der skabes indsatser for asylansøgeren, der kan fremme en akkomodativ indlæring i tilfælde, hvor denne ikke er udviklet i tilstrækkelig grad, og derfor har en negativ indflydelse på vedkommende evne til at håndtere den forandringsproces, der gennemleves.

Baseret på de foregående enkeltanalyser af interviewene har jeg opnået svar og indsigt i de første to ønskede områder, hvorfor det herefter bliver muligt at inddele interviewpersonerne i to kategorier: Asylansøgere med svag oplevelse af sammenhæng samt asylansøgere med stærk oplevelse af sammenhæng, og således opnå indsigt til det tredje ønskede område.

Asylansøgere med svag oplevelse af sammenhæng

Når vi ser på de kriterier, som skal findes for at kunne identificere en informant som havende en svag oplevelse af sammenhæng, er informanten 'Eric' og dennes situation relevant at placere inden

for en sådan klassificering. 'Eric' italesætter i sine narrativer følelser indeholdende afvisning samt ikke have nogen værdi som menneske. Det fremtræder i 'Eric's narrativer som om, at han er udfordret i forhold til at mestre den livssituation som asylansøger som han befinder sig i, fordi han ikke oplever at have delagtighed i sit eget liv og de beslutninger, der bliver truffet på hans vegne. Denne delagtighed er som allerede nævnt ifølge Antonovsky forudsætningen for at et individ kan udvikle en fornuftig følelse af begribelighed, som er en af de afgørende tre følelser, der tilsammen udgør den samlede oplevelse af sammenhæng. I 'Eric's situation er der desværre flere stressorer i form af både den manglende indflydelse på beslutninger og tilværelsen i det hele taget, samt fraværet af tætte sociale relationer. Derfor er der mulighed for, at en spænding opstår i 'Eric, som derved kan synes vanskelig at fjerne i tilfælde, hvor muligheden for en bedre og stærkere oplevelse af sammenhæng ikke fremmes. Dertil står 'Eric' i en uafklaret situation omkring sin fremtid, da han har søgt om endnu en behandling af sin asylsag efter at have fået nægtet ophold. Dette kan dermed have en væsentlig betydning for, hvorfor 'Eric', ud af de tre informanter, fremstår som den informant med den svageste oplevelse af sammenhæng.

Asylansøgere med en stærk oplevelse af sammenhæng

I forhold til asylansøgere med en stærk følelse af sammenhæng er både 'Omid' og 'Amal' oplagte at placere inden for denne kategori. Begge informanters narrativer indikerer, at en samlet stærk oplevelse af sammenhæng oftest er til stede, og er mere dominerende i det større perspektiv, end en svag oplevelse af sammenhæng synes at være. I forbindelse med 'Amal's situation kan det her være afgørende, at hun har sin familie og sine forældre til at være bidragende til at skabe sammenhæng i livet, hvorfor hun ikke udelukkende selv skal arbejde for og bruge kræfter på dette. For 'Omid's tilfælde er det ligeledes væsentligt at være opmærksom på, at hans tilstand kan være påvirket af, at han på tidspunktet for interviewet, havde fået positiv tilkendegivelse om ophold i Danmark. Dette kan således være en forklaring på, hvorfor netop denne informant synes at have den stærkeste oplevelse af sammenhæng, og deri også bedste evne til at håndtere de stressorer som han oplever i sin situation. Derudover viser narrativerne fra 'Omid' også, hvordan konteksten spiller en stor rolle for håndtering af stressorer. Her tænker jeg eksempelvis på kirkemiljøet og derigennem den sociale støtte han her oplever, og som medvirker positivt på 'Omid's modstandsressourcer. Dertil har 'Omid' også, grundet sin gode sociale og professionelle status i Iran, livsoplevelser og erfaringer samt livsbetingelser med ham, som antageligvis bidrager gunstigt til 'Omid's håndtering af situationen. Ligeledes har 'Amal' som nævnt også en kontekst omkring hende i form af sin familie,

der medfører, at hun oplever at have nemmere ved at håndtere tilværelsens stressorer, end hvad det er tilfældet for eksempelvis 'Eric'.

Alligevel repræsenterer både 'Amal' og 'Omid', i forhold til oplevelsen af sammenhæng gennem deres narrativer, en dobbelthed. Hermed mener jeg, at de naturligvis ikke udelukkende giver narrativer om en lykkelig situation som asylansøger, men også fortæller om de svære følger af deres nye livssituation. På trods af dette fremstår 'Amal' og 'Omid' som to individer, der til trods for den ekstreme og foranderlige situation som deres liv er i, har en stærk oplevelse af sammenhæng, som hjælper dem i ikke at blive yderligere psykisk belastet i deres generelle trivsel i tilværelsen som asylansøger.

Analysestrategi forbindelse med spørgeskema

Jeg har udleveret et spørgeskema (se bilag 2) til i alt 16 personer, som svarer til 22,4 procent af centrets asylansøgere. De 16 personer, som har deltaget i undersøgelsen, er som nævnt tidligere blevet udvalgt dels på baggrund af deres engagement og lyst til at deltage samt deres engelsksproglige kompetencer. Informanterne har primært eritreisk eller mellemøstlig baggrund, og har af forskellige årsager meget forskelligartede asylsager, hvorfor nogle af informanterne således har opholdt sig i længere tid end andre i asylsystemet.

Spørgeskemaet består af 21 spørgsmål med henholdsvis 8 spørgsmål rettet mod følelsen af begribelighed, 4 spørgsmål omhandlende følelsen af håndterbarhed, 3 spørgsmål vedrørende følelsen af både håndterbarhed og meningsfuldhed samt endelig de resterende 6 spørgsmål rettet mod følelsen af meningsfuldhed. Efter at have gennemgået alle spørgeskemaer, har jeg i forhold til at udarbejde cirkeldiagrammer, der kan afbilde spørgeskemaets resultater, valgt at inddele besvarelserne i 3 grupperinger:

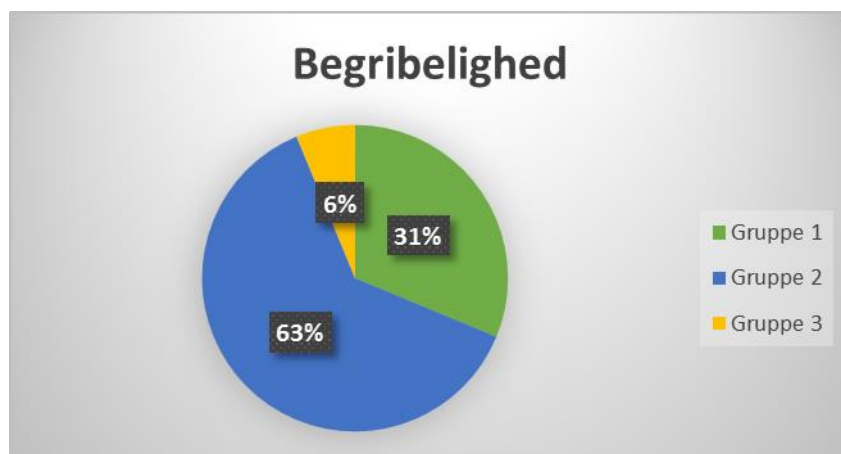
Gruppe 1, der repræsenterer de asylansøgere med en svag følelse i forhold til Antonovskys teoris samlede 3 komponenter begribelighed, meningsfuldhed og håndterbarhed, hvilket i sidste ende resulterer i en svag oplevelse af sammenhæng.

Gruppe 2, der repræsenterer personer med en middel følelse i forhold til Antonovskys teoris samlede 3 komponenter begribelighed, meningsfuldhed og håndterbarhed, hvilket i sidste ende resulterer i en middel oplevelse af sammenhæng.

Gruppe 3, der repræsenterer de asylansøgere, der samlet set har en stærk følelse i forhold til teoriens samlede 3 komponenter begribelighed, meningsfuldhed og håndterbarhed, hvilket i sidste ender resulterer i en stærk oplevelse af sammenhæng.

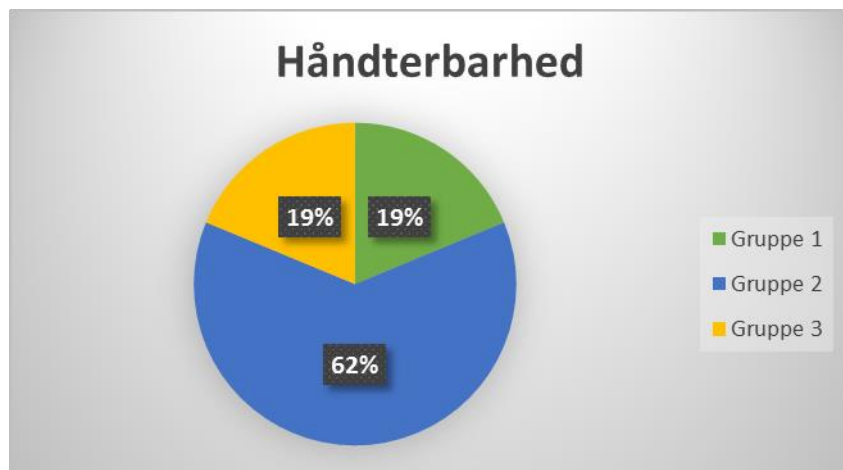
Formålet med figurerne nedenfor at synliggøre en undersøgelse af, hvorvidt de adspurgte asylansøgere har en stærk eller svag oplevelse af sammenhæng. Dette er dog opdelt i fem forskellige figurer, hvoraf den sidste figur, figur 5, viser den samlede oplevelse af sammenhæng. De fire figurer, der kommer forud for denne, viser i stedet de tre forskellige delkomponenter, begribelighed, håndterbarhed og meningsfuldhed, der tilsammen udgør oplevelsen af sammenhæng.

Figur 1: Fordelingen af asylansøgerne afbilledet procentvis i forhold til følelsen af begribelighed.

Figuren 'begribelighed' illustrerer, at gruppe 1 er den mindste gruppe, idet kun 6 procent af asylansøgere befinder sig i denne kategori. Gruppe 1 er som nævnt den gruppe, der repræsenterer asylansøgere med svageste følelse af én eller flere af komponenterne i Antonovskys teori. Dernæst er gruppe 3, med 19 procent af asylansøgere den næstmindste gruppe, hvilket referer til gruppen af asylansøgere med den stærkeste følelse af bl.a. begribelighed. Derfor bliver den dominerende gruppe i forhold til følelsen af begribelighed gruppe 2, der indeholder personer med en middel følelse i forhold til begribelighed.

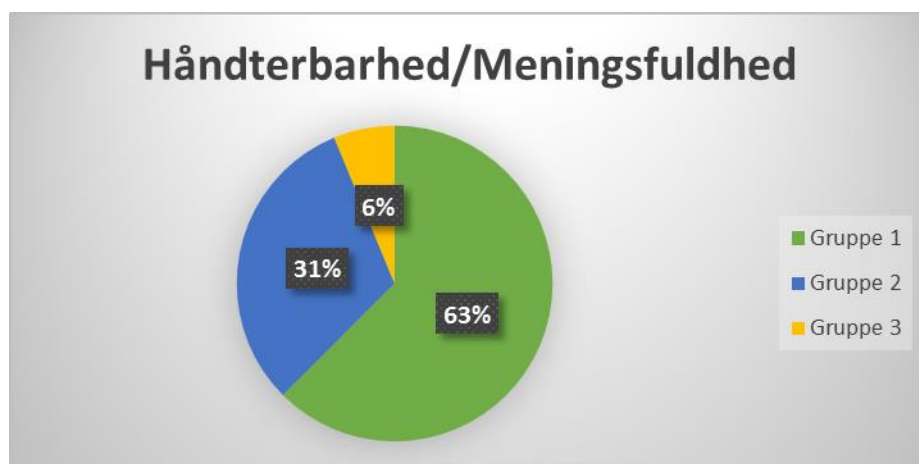
Figur 2: Fordelingen af asylansøgerne afbilledet procentvis i forhold til følelsen af håndterbarhed.

Det samme scenarie som vi ser i figur 1, er ligeledes tilfældet for figur 2, omkring følelsen af håndterbarhed. Her er gruppe 2 igen den dominerende gruppe, hvor 62 procent af asylansøgere placerer sig i denne kategori, mens gruppe 1 og gruppe 3, som begge er undersøgelsens ”yderpoler” begge udgør 19 procent af informanterne.

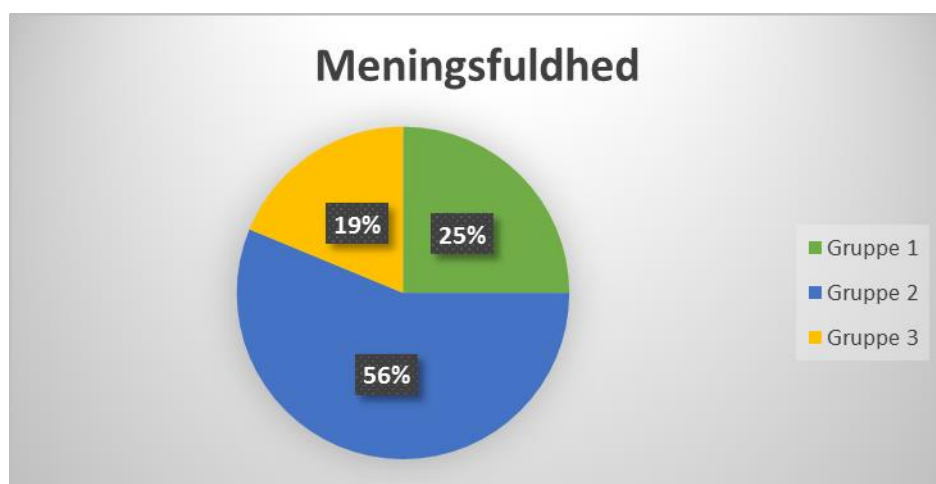
Gruppe 1, som er den andel af asylansøgerene med den svageste følelse af håndterbarhed, udgør som nævnt 19 procent af informanterne, og repræsenterer dermed næsten en femtedel af de adspurgte informanter. Dermed får vi her en indikator på, at denne gruppe er mennesker, der grundet den ekstreme situation som de befinder sig i, oplever en form for overbelastning, der gør det vanskeligt for dem at besidde en stærk følelse af håndterbarhed.

Figur 3: Fordelingen af asylansøgerne afbilledet procentvis i forhold til følelsen af håndterbarhed og meningsfuldhed.

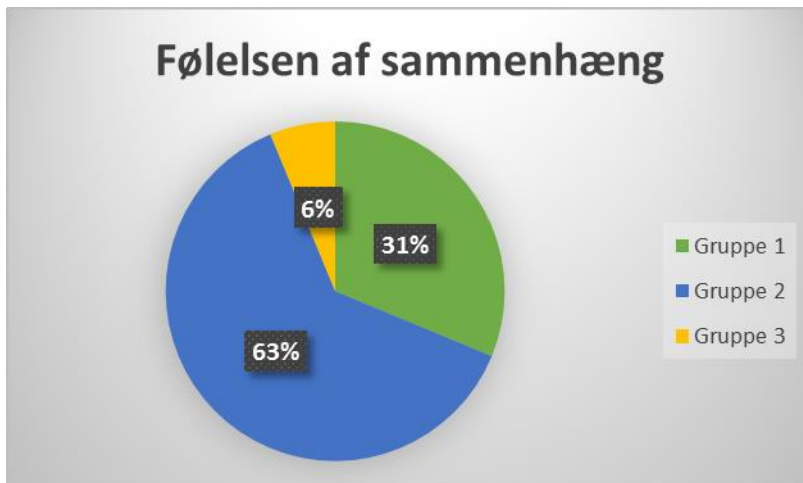
I modsætning til de to foregående figurer illustrerer figur 3 derimod det interessante, at gruppe 1 nu placerer sig som den dominerende gruppe med 63 procent af det samlede antal af asylansøgere, der således repræsenterer de personer med de svageste følelser omkring komponenterne, der udgør den samlede oplevelse af sammenhæng. Gruppe 2, det vil sige, gruppen, der i dette tilfælde besidder en middel følelse af håndterbarhed og meningsfuldhed placerer sig nu som den næststørste gruppe, mens gruppe 3, som rummer personer med en stærk følelse af håndterbarhed samt meningsfuldhed afbildes som den mindste gruppe med blot 6 procent af de samlede asylansøgere.

Figur 4: Fordelingen af asylansøgerne afbildet procentvis i forhold til følelsen af meningsfuldhed.

Ved læsning af figur 4 omkring følelsen af meningsfuldhed har tendensen nu igen rykket sig, idet gruppe 2, der repræsenterer gruppen "i midten" med en middel følelse af meningsfuldhed, har placeret sig som den største gruppe med en procentsats på 56 procent. Her er gruppe 1, den næststørste gruppe mens gruppe 3, gruppen med den stærkeste følelse af meningsfuldhed, placerer sig som den mindste gruppe.

Figur 5: Fordelingen af asylansøgerne afbildet procentvis i forhold til den samlede følelse af sammenhæng.

Figur 5, som afbilder den samlede oplevelse af sammenhæng blandt asylansøgere indikerer, at vi igen som vist i hovedparten af de tidligere figurer, har gruppe 2 som den største gruppe med dens højeste procentvise fordeling af asylansøgere. Gruppe 3, der indeholder de asylansøgere med stærkest oplevelse af sammenhæng er i denne undersøgelse også den mindste gruppe, idet denne kun består af en procentvis fordeling på 6 procent. I midten finder vi til gengæld gruppe 1, der refererer til de personer med svagest oplevelse af sammenhæng.

Ved læsning af figuren er det interessant at se, at flertallet, selv i en ekstrem situation som tilværelsen som asylansøger, placerer sig i midten og ikke i en yderpol. Dette kan opfattes som en del af disse personers anvendte håndterings - og mestringsstrategier, hvor det er tænkeligt, at man søger at leve efter en optik, der hedder, at man både kunne have det bedre, men også dårligere end hvad der er tilfældet i den konkrete situation. Jeg finder det i den forbindelse også væsentligt at lægge mærke til den anden største gruppe, gruppe 1, som repræsenterer asylansøger med svag tilstedeværelse af oplevelsen af sammenhæng. Der synes nemlig her at være en tendens, der peger i retning af, at i yderliggående tilfælde som asyltilværelsen med rette kan siges at være, også har en del personer, der bevæger sig i svarkategoriernes negative yderpol. Hvorfor det for disse mennesker ikke er nærliggende at forestille sig, at de i svarene på spørgsmål og i deres tilgang til deres nuværende situation, har mulighed for at anvende de håndterings – og mestringsstrategier som undersøgelsens dominerende gruppe lader til at anvende.

Fælles opsamling af figurer udarbejdet på baggrund af spørgeskemaet

Som allerede nævnt i specialets kapitel omkring undersøgelsesdesign, er det væsentligt at være opmærksom på det faktum, at det anvendte spørgeskema og spørgsmålene heri primært har været

negativt formulerede. Dette betyder derfor, at vi ved læsning af de ovenstående figurer ikke får kendskab til informanternes eventuelle positive ressourcer eller følelser, og derfor ikke kan sige noget herom. I stedet giver spørgsmålene og de dertil opstillede figurer mulighed for at få indikatorer på, hvor en person befinder sig på skalaen over følelsen af begribelighed, håndterbarhed og meningsfuldhed og samlet set oplevelsen af sammenhæng. Vi har ved læsning af de præsenterede figurer dertil også kunnet få indikatorer på, hvor udbredte disse følelser er blandt asylansøgere og, i hvor stærk, middel eller svag tilstand følelserne synes at forekomme hos de enkelte informanter.

Ved en samlet læsning af de præsenterede figurer er tendensen, at gruppe 2 med en middel tilstedeværelse af de forskellige følelser meningsfuldhed, håndterbarhed og begribelighed, der samlet set udgør oplevelsen af sammenhæng, placerer sig som den største gruppe med den højeste procentvise fordeling blandt asylansøgere. Dette indikerer således, at vi med den pågældende undersøgelse har fået et vist indblik i, hvordan disse personer selv oplever at kunne håndtere de stressfaktorer som deres livssituation byder dem, idet de samlet set synes at have en middel oplevelse af sammenhæng. Oplevelsen af sammenhæng er således, ifølge Antonovsky, en indikator på individets egen evne til at håndtere stressorer i tilværelsen, og i undersøgelsens tilfælde har vi altså at gøre med en majoritet af stikprøvens informanter, der har en middel tilstedeværelse af denne oplevelse, og derfor også en middel mulighed for og evne til selv at kunne håndtere tilværelsens stressfaktorer og derved påvirke egen trivselstilstand.

Endvidere får vi ved læsning af figurene ligeledes et indblik i, hvordan informanterne oplever tilstedeværelsen af de komponenter, der er forudsætningerne for henholdsvis meningsfuldhed, håndterbarhed og begribelighed. Meningsfuldhed er som nævnt forudsat af følelsen af at blive delagtiggjort i sit eget liv og med mulighed for indflydelse på beslutninger herom. Når vi ser, at gruppe 2 dominerer figuren, der afbilleder følelsen af meningsfuldhed kan det også være en indikator på, at følelsen af at blive delagtiggjort i sin livssituation kun har en middel tilstedeværelse hos disse personer. Det samme er gældende for både følelsen af håndterbarhed, der forudsættes af belastningsbalancen, som det enkelte individ oplever samt følelsen af begribelighed, der er forudsat af følelsen af at tilværelsen er forudsigelig. I begge disse tilfælde er tilstedeværelsen af disse forudsætninger ligeledes oplevet som værende til stede i kun middel eller begrænset omfang. Derfor indikerer undersøgelsen baseret på spørgeskemaet således, at uforudsigeligheden, manglen på at føle sig delagtiggjort i sin egen livssituation samt en øget belastning, alle er medvirkende faktorer til

hvorfor, majoriteten af informanterne kun har en middel oplevelse af sammenhæng. Som allerede nævnt synes der heri at kunne findes indikatorer på, at situationen som asylansøger både kan opleves som værre, men også som bedre. Især sidstnævnte er væsentlig at være sig bevidst om såfremt vi ønsker at fremme trivslen for disse mennesker.

Kapitel 6: Specialets afrunding

Metodekritik

Hensigten med dette afsnit er at rette opmærksomheden omkring faktorer, der er relevante for de anvendte metoder i specialet. Således bliver det muligt at foretage en kvalitetssikring af specialet samt besvare den fremsatte problemformulering, som findes i den endelige konklusion, der følger herefter. I forbindelse med en kvalitetssikring af undersøgelsesmaterialet er det ifølge forsker, Henning Olsen, væsentligt: *"... at reduktion af måleproblemer kun er mulig, hvis procedurer iværksættes med afsæt i entydige formål."* (Olsen 2005: 201). Jeg mener, at der er blevet taget højde for denne præmis, eftersom der med både de kvalitative interviews samt spørgeskemaet har været et klart defineret formål. Dog vil jeg alligevel gennemgå mulige områder i forhold til pålideligheden og gyldigheden for de opnåede resultater, der bør rettes en opmærksomhed omkring.

Reliabilitet og validitet

"Reliabilitet eller pålidelighed referer til, i hvilken grad målingen er fri for tilfældige målefejl." (Hansen og Andersen 2009: 150), hvilket også afhænger af hvordan målingen udføres (Hansen og Andersen 2009: 150). I forhold til det anvendte spørgeskema kan mangler heri medføre visse reliabilitets problemer i specialets empiriske datamateriale. Dette kan fx være at informanterne: *"... enten er i tvivl om, hvad meningen med nogle af spørgsmålene er, eller tillægger dem forskellig betydning."* (Hansen og Andersen 2009: 151). Dette ser jeg som en central kilde til manglende reliabilitet i det empiriske materiale, som danner baggrund for særligt anden del af specialets analyse, eftersom nogle af informanterne kan have haft sproglige vanskeligheder ved at forstå spørgeskemaet, som kun optrådte på engelsk. Hvilket kan have medført, at der har været forståelsesmæssige aspekter i materialet, der kan være blevet fortolket og opfattet anderledes, end hvad der har været tiltænkt fra min side. Dette må der derfor rettes en opmærksomhed omkring i læsningen og tolkningen af analysen og de resultater, som afstedkommer heraf. Til gengæld har den sociale interaktion, der har fundet sted i specialets første og primære undersøgelse, i de kvalitative

interviews, mellem mig som interviewer og mine informanter medført, at manglende forståelse eller andre kommunikative udfordringer har været reduceret, fordi vi sammen har kunnet forhandle os frem til en fælles betydning og forståelse i den samtale vi har haft interviewet igennem. Det betyder, at der ganske vist stadig kan være forskellig opfattelse af mine stillede spørgsmål, hvilket er en præmis i socialkonstruktivistisk arbejde, men at interaktionen imellem os har medført at vi har kunnet fortage denne forhandling af hvad der menes i en given sammenhæng.

”Validitet er et spørgsmål om, hvorvidt målinger faktisk måler det, som er hensigten at måle.” (Hansen og Andersen 2009: 153). Dertil kan et problem med validitet opstå når dette er: *”... knyttet til måling af ikke direkte observerbare fænomener: holdninger, intelligens, personlighedstræk, social status, social mobilitet, magt osv.”* (Hansen og Andersen 2009: 153). Under denne kategori findes også følelser og oplevelser, som heller ikke er direkte observerbare, hvorfor det kan være vanskeligt at sige noget endeligt om det undersøgte felt, da denne netop har søgt indsigt i asylansøgers følelser og oplevelser, omkring deres trivsel samt den forandring de gennemlever. Hertil er det ligeledes væsentligt at være opmærksom på, at oplevelsen af sammenhæng er en grundindstilling som det enkelte menneske besidder i forhold til sin tilgang til verden og de situationer som vedkommende kommer ud for livet igennem: *”... og ikke en reaktion på en bestemt situation”*. (Antonovsky 2000: 92). Dette betyder derfor, at når teorien omkring oplevelsen af sammenhæng inddrages i undersøgelserne i dette speciale, er det med det formål, at der søges et indblik i asylansøgers egne oplevelser af deres trivsel samt den forandringsproces de gennemlever og dermed få kendskab til hvor udbredt denne grundindstilling af oplevelse af sammenhæng er blandt udsatte personer som asylansøgere.

Jeg mener dog, at validiteten i specialet sikres, fordi de anvendte undersøgelser har inddraget Aaron Antonovskys teori omkring oplevelsen af sammenhæng og derved er teoretisk funderede. Ligeledes er der i analysearbejdet gjort brug af Jerome Bruners teorier vedrørende narrativer samt Knud Illeris’ teorier omkring udvikling og indlæringsevner, hvorfor analysen også er funderet i relevante teorier inden for undersøgelsesfeltet.

Socialkonstruktivisme som videnskabsteoretisk position

Socialkonstruktivismen har været anvendt som specialets videnskabsteoretiske position, og de opnåede analyser og resultater skal derfor læses ud fra dette paradigme. Det medfører derfor også, at der ikke kan gøres krav på nogen objektiv ”sandhed” i forhold til specialets fundne resultater

samt svar på problemformuleringen, der findes i følgende afsnit, 'Konklusion. De identificerede svar og resultater skal således læses og anvendes snarere som *tendenser* og *perspektiver* end som endegyldige objektive svar, der kan overføres til lignende situationer og undersøgelser. Ifølge tidligere inddraget forsker i videnskabsteori, Thomas W. Jensen, anfører han i denne sammenhæng, at med et socialkonstruktivistisk paradigme tilbydes vi ikke en objektiv sandhed, men i stedet et perspektiv på samt en foreløbig beskrivelse af "virkeligheden" (Jensen 2011: 123), som den tager sig ud i den aktuelle kontekst. Det betyder derfor også, at resultaterne og svarene i denne sammenhæng er opstået i mødet med min, som forskers, fortolkning, hvorfor en anden fortolkning kan være mulig at opnå såfremt forskerblikket tilhører en anden. I interviewsituationerne og de dertil opstillede analyser af interviewene er det derfor kendetegnende, at virkeligheden er den som jeg i samspil med informanterne er: "...blevet enige om, er virkeligt." (Jensen 2011: 83). Det betyder, at vi i den sociale interaktion imellem os skaber virkeligheden, hvorfor det ifølge Jensen, er socialkonstruktivismens kvalitet, at den tilbyder en pluralitet i fortolkninger af livet og tilværelsen, fordi sandheder er kulturelle og historiske afhængige (Jensen 2011: 110).

Dog har brugen af Aaron Antonovskys teori udfordret det socialkonstruktivistiske perspektiv som specialet har arbejdet ud fra. Dette fordi Antonovskys teori er mere rettet imod en kognitivistisk videnskabsteoretisk position, hvorfor det har været nødvendigt at styre den reduktion af kompleksitet, som findes i Antonovskys teori om det menneskelige følelsesliv og arbejde med teorien inden for en socialkonstruktivistisk forståelsesramme.

Konklusion

På baggrund af ovenstående er det nu muligt at finde en konklusion på arbejdet med dette speciale, og den dertil fremsatte problemformulering. Arbejdet med specialet har altså bestræbt sig på en:

- Undersøgelse af hvordan asylansøgerne selv forholder sig til forandring og uforudsigelighed i deres tilværelse.
- Undersøgelse af asylansøgeres egen opfattelse af deres trivsel samt deres oplevelse af meningsfuldhed og sammenhæng i tilværelsen.
- Undersøgelse af hvorvidt asylansøgerne har en stærk eller svag oplevelse af sammenhæng

Ved at undersøge ovenstående områder er det således blevet muligt at finde svar på specialets fremsatte problemformulering, der lyder:

Hvordan forholder asylansøgere sig til deres egen trivsel og forandringsproces når forandring og uforudsigelighed er et vilkår? Og hvordan udtrykkes dette af asylansøgerene selv gennem narrativer?

I forhold til at få defineret en bredere forståelse af trivsel, har jeg indledningsvis i specialet valgt at inddrage den amerikanske filosof Martha Nussbaum og hendes 10 kapabiliteter, hvis formål er at opstille kriterier, der kan sikre et individs velbefindende og dermed trivsel i bredere forstand. Som omtalt i det pågældende afsnit herom, er de 10 kapabiliteter til en vist grad interne, men bliver samtidig også påvirket af eksterne omstændigheder. Dermed kan den generelle trivsel for den enkelte person være influeret af ydre omstændigheder, hvilket ligeledes kan være aktuelt i tilværelsen som asylansøger, hvor mindre selvbestemmelse og indflydelse over egen situation er et generelt vilkår, som disse mennesker må leve med.

Jeg har søgt svar på den fremsatte problemformulering ved dels at benytte kvalitative interviews samt et spørgeskema, hvoraf begge har gjort brug af spørgsmål, der er konstrueret med udgangspunkt i sociologen Aaron Antonovskys teori om oplevelsen af sammenhæng. Oplevelsen af sammenhæng udgør en holdning, der kan variere i udstrækning fra menneske til menneske, men som udtrykker, hvorvidt den enkelte person har en generel tillid til, at: ”... (1) de stimuli, der kommer fra ens indre og ydre miljø, er strukturerede, forudsigelige og forståelige; (2) der står tilstrækkelige ressourcer til rådighed for en til at klare de krav, disse stimuli stiller; og (3) disse krav er udfordringer, det er værd at engagere sig i.” (Antonovsky 2000: 36).

Dertil har de kvalitative interview været konstrueret inden for en narrativ ramme med særlig inspiration fra den amerikanske psykolog Jerome Bruner, da det herved er blevet muligt at få indsigt i informanternes egne livsverdner, og således opnå personlige narrativer om de individuelle situationer og omstændigheder som personer oplever i tilværelsen som asylansøger. Narrative indeholder tanker om informanternes situation og den livsforandring der opleves. Dertil har vi fået beretninger om de udvalgte informanternes vidtgående forandringer, som de har og stadig gennemlever, og som i høj grad har influeret deres tilværelse. Vi får på én gang indsigt i håb og personlige drømme om et bedre liv fremover og den personlige kamp, som dette forudsætter, men på samme tid også indblik i de tab, brud og smerter som informanterne oplever grundet deres situation.

På baggrund af analyser af både de kvalitative interview samt det inddragede spørgeskema finder jeg det muligt at konkludere, at størstedelen af de deltagende informanter, som sidder i asyltilværelsen, er i stand til at tilpasse sig en foranderlig proces, samt at de har en fortælling om sig selv som individer, der kan håndtere sådan en situation. Gennem narrativerne har jeg primært fundet indikatorer, der peger på, at informanterne primært anlægger en konstruktiv tilgang til håndtering af deres generelle trivsel. Derudover giver interviewene, særligt med 'Omid' og 'Amal', et indblik i mennesker, der har en forholdsvis stærk følelse af meningsfuldhed, hvorfor de er i stand til at klare sig værdigt igennem den belastende og ekstreme udfordring som asyltilværelsen er, og som de trods alt søger at skabe en vis mening i. Naturligvis betyder dette ikke, at disse personer ikke oplever at være meget udfordret i deres generelle trivsel, hvilket den iranske professor, 'Omid', bl.a. også italesatte gennem sine narrativer. Dette viser således, at selv de informanter, der giver udtryk for at have den stærkeste oplevelse af sammenhæng også oplever hårde belastninger i form af den pressede situation, der medfører negative konsekvenser for den generelle trivselstilstand. Til trods for dette, besidder informanter som 'Omid' så stærke modstandsressourcer, at de stressfaktorer, som asyltilværelsen medfører, kan håndteres og opleves på konstruktiv vis.

Dog skal det ikke underkendes, at specialets undersøgelser, heriblandt både de kvalitative interviews samt spørgeskemaet, ligeledes har synliggjort, at vi blandt asylansøgere også møder mennesker med en svag oplevelse af sammenhæng. Dette er eksempelvis gældende for congoleseren 'Eric', som vi møder i interviewene og dertil gruppe 1, der, på baggrund af det anvendte spørgeskema, defineres som den gruppe med svageste oplevelse af sammenhæng. Antageligvis oplever disse personer, hvad Antonovsky kalder 'en kronisk stressfaktor', i deres nuværende asyltilværelse, der betyder, at situationen gennemlevs på vedvarende og mangelfulde præmisser.

Baseret på ovenstående har jeg gennem specialets undersøgelser således fundet tendenser blandt asylansøgerne på, at disse mennesker kan grupperes i flere grupper alt afhængig af deres oplevelse af sammenhæng og dermed generelle trivselstilstand. Som Antonovsky selv påpeger, kan en mulig forklaring på, hvorfor der findes forskel på menneskers oplevelse af sammenhæng, være at der mellem kulturer og samfund er afvigelser, der medvirker til, at de enten kan være fremmende eller hæmmende på en persons oplevelse af sammenhæng (Antonovsky 2000: 110). Det betyder derfor, at de adspurgte informanter, grundet deres forskellige og unikke livsoplevelser samt kulturen og samfundet de er vokset op i, har vidt forskellige forudsætninger for udviklingen af en stærk

oplevelse af sammenhæng og dermed også en god generel trivsel i en ekstrem situation som asyltilværelsen. Dertil afhænger oplevelsen af sammenhængen og trivselstilstanden også af faktorer som social støtte, hvilket bl.a. congoleseren 'Eric' ikke oplever at have i sin nuværende tilværelse og som flere af spørgeskemaets informanter heller ikke har, da vi blandt asylansøgerne møder en stor del af unge mænd, der er flygtet alene fra eksempelvis en tvunget værnepligt i Eritrea. Endelig er det også vigtigt i denne sammenhæng at påpege, at der er forskel asylansøgere imellem på, hvad deres muligheder for at få asyl er. Dette kan for den enkelte person opleves som en væsentlig stressfaktor, der kan have negativ indvirkning på oplevelsen af sammenhæng. Her tænker jeg eksempelvis på det faktum, at informanten 'Eric' står svagere med sin asylsag, end hvad der er tilfældet for fx 'Amal', der er flygtet fra en igangværende krig i Syrien, hvis grufuldhed hele verden er vidner til.

Endelig er det i forhold til at besvare specialets problemformulering, omkring trivsel når forandring er et vilkår, muligt at konkludere, at vi gennem specialets undersøgelser igen får indikatorer på, at hovedparten af både interviewinformanterne og spørgeskemainformanterne forsøger at anlægge en konstruktiv tilgang til den forandring de gennemlever. Jeg mener dog, at det er væsentlig at være opmærksom på, at der her kan være en mulighed for, at de adspurgte informanter ønsker at fremstille sig selv som mennesker, der er i stand til at håndtere en stressfuld situation som asyltilværelsen bedre end de nødvendigvis rent faktisk kan. Forklaringen hertil kan bl.a. tilskrives kulturelle koder fra personernes hjemlande omhandlende områder som stolthed samt opretholdelse af ens selv og det "billede" man ønsker at skabe og ikke mindst vedligeholde omkring sin egen person.

Det er dog også vigtigt at påpege, at undersøgelserne samtidig også finder frem til en mindre gruppe, for hvem forandringen opleves som mere vanskelig at håndtere, da oplevelsen af sammenhæng er lav blandt informanterne i netop denne gruppe. Dog findes det mest eksplicite spørgsmål, om asylansøgerens egen forholden sig til den forandring vedkommende gennemlever i interviewspørgsmålene, hvor jeg finder svar, der indikerer, at forandringen for alle opleves som vanskelig, idet der er tale om en ny identitet som asylansøger, et nyt sprog og et nyt land. Deri også nye handlemåder og nye udfordringer, hvilket Giddens ligeledes anfører som et centralt kendetegn ved moderniteten, hvor kendte handlemåder ikke kan benyttes eller, som citeret tidligere: "...*tjene som fundament for et liv under nutidens komplekse og evigt foranderlige betingelser.*" (Giddens og Pierson 2002: 22).

På baggrund af ovenstående konklusioner mener jeg, at det for dette speciale bliver vigtigt, at de indhentede narrativer bringes videre, fordi vi som modtagere af asylansøgere må sørge for at den generelle trivsel for disse mennesker forbedres. Baseret på specialets empiriske undersøgelser i form af de narrative interviews samt spørgeskemaet og dertilhørende figurer, mener jeg derfor, at kunne uddrage, at tilværelsen som asylansøger i Danmark kan forbedres, såfremt vi formår at fremme de omstændigheder i en sådan tilværelse, der kan give en øget oplevelse af sammenhæng. Det betyder derfor, at forudsætningerne for håndterbarhed, begribelighed og meningsfuldhed får et større fokus, hvorfor man må rette sin opmærksomhed på vigtigheden i at disse personer føler en belastningsbalance, der er mulig for dem at håndtere. Dertil også, at de oplever at føle sig delagtiggjorte i deres egen situation og de beslutninger, som træffes heri, samt at tilværelsen så vidt muligt sikres en vis forudsigelighed. I de tilfælde hvor asylverdenen i Danmark kan medvirke til dette, får vi ligeledes en mulighed for at øge den generelle trivsel blandt landets asylansøgere og dermed medvirke til, at en så ekstrem situation som asyltilværelsen er, kan opleves mindre belastende for den enkelte person. Hertil er det på baggrund af de inddragede teorier og undersøgelser ligeledes muligt at identificere områder, der kan øge den generelle trivsel for den enkelte person. Her tænkes der på områder og indsatser som:

- En dagligdag baseret på struktur, hvor man bestræber en forudsigelighed i form af rutiner og vaner som dog må være meningsfulde at indgå i.
- Skabelse af fællesskaber og vedligeholdelse af sociale interaktioner.
- Daglige gøremål, der opleves som meningsfulde.
- En dagligdag med gode sociale relationer, der kan fremme følelsen af meningsfuldhed og styrke den enkeltes evne til at håndtere belastninger i sin tilværelse.
- En dagligdag baseret på delagtighed, der kan fremme, at den enkelte asylansøger føler sig delagtiggjort i den dagligdag og tilværelse, han eller hun som asylansøger er en del af.

Med ovenstående indsatsområder mener jeg, at vi kan bidrage til at asylansøgere oplever deres hverdag mere meningsfuld, hvorved en stærkere oplevelse af sammenhæng og dermed trivsel hos den enkelte person kan fremmes.

Diskussion og perspektivering

Ved at synliggøre narrativer fra enkelte asylansøgere, bliver det muligt at anvende disse fortællinger som fælles beretninger om en særlig livssituation, og det at befinde sig i en forandringsproces

præget af usikkerhed omkring ens fremtid. Når der i arbejdet med sådanne narrativer åbnes op for disse, har vi samtidig også muligheden for at opnå en indsigt i disse menneskers livssituation, og hvad vigtigere er, skabe en (endnu) mere anerkendende og respektfuld forståelse både blandt medarbejdere på asylcentre samt blandt befolkningen i Danmark, som i sidste ende skal tage imod disse mennesker og bidrage til, at integrationen foregår på bedst mulig vis. Dermed kan vi sammen bidrage til, på bedre vis, at hjælpe asylansøgerne i den livsforandring som de gennemlever.

Dette mener jeg dog ikke er gjort alene ved gennem narrativerne at give stemme til disse mennesker. Vi, som fagpersoner, må samtidig også skabe rum og mulighed for at asylansøgere under deres asylophold får mulighed for at udvikle deres akkomodative læreprocesser, hvorved tidligere anvendte handlemåder og kognitive skemaer ændres og omstruktureres, således asylansøgeren oplever at have nemmere ved at leve under og håndtere de omfattende forandringer tilværelsen bringer ham eller hende. Derfor bør alle vi, med daglig kontakt til asylansøgere, arbejde på at skabe en bedre følelse og oplevelse af meningsfuldhed hos hver enkelt, for derved at øge forandringsparatheden under hele asyltilværelsen. På den måde kan vi være med til at sikre bedre generelle trivselstilstande blandt landets asylansøgere, for i sidste ende at skabe bedre betingelser for integrationen til gavn for vores samfund.

Litteraturliste

- Andreasen, Brian Kjær, Bo, Inger Glavind og Keller, Hanne Dauer (red.) (2003): *Perspektiver på rum og forandring*. Aalborg Universitetsforlag.
- Antonovsky, Aaron (2000): *Helbredets mysterium*. Hans Reitzels Forlag.
- Bruner, Jerome (2004): *At fortælle historier i juraen, i litteraturen og i livet*. Alinea.
- Bruner, Jerome (1999): *Mening i handling*. Klim
- Czarniawska, Barbara (2010): *Narratologi og feltstudier*. Artikel i: Brinkmann, Svend og Tanggaard, Lene (red.) (2010): *Kvalitative metoder. En grundbog*. Hans Reitzels Forlag.
- Elsass, Peter (2003): *Håndbog i kulturpsykologi. Et fag på tværs*. Gyldendal
- Esmark, Anders, Carsten Bagge Laustsen og Andersen, Niel Åkerstrøm (Eds.) (2009): *Socialkonstruktivistiske analysestrategier, - en introduktion* (Kapitel 1). In *Socialkonstruktivistiske analysestrategier*. Roskilde Universitetsforlag.
- Gergen, Kenneth J. og Gergen, Mary (2005): *Social konstruktion - ind i samtalen*. Dansk Psykologisk Forlag
- Giddens, Anthony og Pierson, Christopher (2002): *Samtaler med Anthony Giddens. At forstå moderniteten*. Hans Reitzels Forlag
- Hansen, Erik Jørgen og Andersen, Bjarne Hjorth (2009): *Et sociologisk værktøj. Introduktion til den kvantitative metode*. Hans Reitzels Forlag.
- Harder, Margit (2003): *Tabets lærdom*. In Andreasen, Brian Kjær, Bo, Inger Glavind, Keller, Hanne Dauer (red.) (2003): *Perspektiver på rum og forandring*. Aalborg Universitetsforlag.
- Illeris, Knud (2007): *Læring*. Roskilde Universitetsforlag.
- Jensen, Thomas Wiben (2011): *Kognition og konstruktion. To tendenser i humaniora og den offentlige debat*. Samfundslitteratur.
- Jerlang, Espen (red.) (2009): *Sociologiske tænkere. Et tekstuddrag*. Hans Reitzels Forlag
- Kaspersen, Lars Bo (2001): *Anthony Giddens Introduktion til en samfundsteoretiker*. Hans Reitzels Forlag
- Kvale, Steiner (2002): *Interview. En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. Hans Reitzels Forlag.

Lumholt, Karen (2013): *Historier der flytter mennesker. Storytelling i forandringsprocesser*. L & R Business. Egmont

Lorenzen, Sanne Ravn (2014): *Learning Gender Mainstreaming and Change in Practice. 9. Semester Projekt*. Aalborg Universitet, København.

Montgomery, Edith og Linnet, Sidsel (2012): *Børn og unge med flygtningebaggrund. Anbefalinger til professionelle*. Hans Reitzels Forlag.

Nussbaum, Martha C. (2011): *Creating Capabilities. The human development approach*. The Belknap Press of Harvard University Press.

Olsen, Henning (2005): *Fra spørgsmål til svar. Konstruktion og kvalitetssikring af spørgeskemadata*. Akademisk Forlag.

Vitus, Kathrine og Nielsen, Signe Smith (red.) (2011): *Asylbørn i Danmark. En barndom i undtagelsestilstand*. Hans Reitzels Forlag

Internetkilder og internetpubliceringer

- Amnesty International (2008): Asylansøgere i Danmark. En undersøgelse af nyankomne asylansøgers helbredstilstand og traumatiseringsgrad.
http://www.rodekors.dk/media/202356/AmnestyRK_rapport_asylhelbred_publicationer.pdf
Lokaliseret d. 3.2.15 kl. 11.28
- Dansk Røde Kors, Asylafdeling: Herre i eget hus...En undersøgelse af asylsøgende familiers trivsel efter udflytning til egen bolig.
<http://www.rodekors.dk/media/202374/Udflytterundersogelse.pdf>
Lokaliseret d. 6.3.15 kl. 14.05
- <http://www.sifolkesundhed.dk/Forskning/Befolkningens%20sundhedstilstand/Mental%20sundhed/Salutogenese.aspx>
Lokaliseret d. 8.2.15. Kl. 10.13
- Sundhedsstyrelsen (2001): En sund følelse af sammenhæng:
http://sundhedsstyrelsen.dk/publ/tidsskrifter/vital/2001/vital01_01/kap13.htm
Lokaliseret d. 23.02.15 kl. 15.26
- Thybo, Peter (2003): Sygdom er hvordan man har det – Sundhed er hvordan man ta'r det - Om Antonovskys salutogenetiske idé.
http://fysio.dk/Upload/graphics/PPT/Fagfestival/Peter_Thybo_Om_Antonovskys_salutogenetiske_ide.pdf

- Udlændingestyrelsen (2015)
https://www.nyidanmark.dk/da-dk/spoergsmaal_og_svar/asyl.htm
Lokaliseret d. 4.3.15 kl. 8.31
- Røde Kors: De syv principper.
<http://www.rodekors.dk/om-os/de-syv-principper>
Lokaliseret d. 13.3.15 kl. 11.35
- Døgnposten (2014)
<https://doegnposten.wordpress.com/2014/10/08/tema-asylansvar-mangel-pa-asylcentre/>
Lokaliseret d. 2.6.15 kl. 11.50

Bilag 1: Interviewguide gengivet på engelsk

Objective: To investigate how asylum seekers experience the life situation they are in. This will allow an insight to these people's experience of their situation, which can be characterized by change and unpredictability. Thereby it becomes possible to clarify the asylum seekers' own experience of their well-being in general.

The research questions are expected to involve the following:

1. How asylum seekers relate to change and unpredictability in their lives
2. Asylum seekers' experience of meaningfulness in life
3. Relations between asylum seekers' own perceptions of their well-being as well as their experience of meaningfulness in life
  - *To what extent do you perceive your life like activities around the school and trainee as comprehensible?*
  - *To what extent do you perceive life as an asylum seeker as meaningful?*
  - *Have you during the last 2 weeks experienced meaningfulness in your current situation?*
  - *How often have you felt this way? (hopeful, etc.).*
  - *How do you relate to change and unpredictability in your life?*
  - *How would you define your own well-being?*
  - *Could you tell the story of life as an asylum seeker, how you experience it?*
  - *Could you tell about your philosophy of life?*
  - *Could you tell what you see as the purpose for your life?*
  - *Could you tell about the experiences you have in relation to solving problems?*
  - *Could you tell about what meaning you see in your situation as it is now?*
  - *Could you please tell us what you want to achieve?*
  - *Could you tell about the things that can help you in a difficult life situation?*
  - *How do you relate to your own well-being and the change process you're in, when change and unpredictability are life conditions?*

Bilag 2: Spørgeskema

Spørgeskema omhandlende oplevelsen af sammenhæng med inspiration fra Aaron Antonovskys eget foreslåede spørgeskema (Antonovsky 2000).

H = håndterbarhed, B = begribelighed, M = meningsfuldhed.

Stærk følelse af sammenhæng vurderes, hvis informanten scorer højt på de forskellige spørgsmål (Antonovsky 2000: 202 - 207).

B	Do you sometimes experience that the people you talk to don't understand you?						
	1 "I always have that feeling"	2	3	4	5	6	7 "No I never feel that"
H	When you need to cooperate with others, do you then feel that...?						
	1 "that things probably will not be done"	2	3	4	5	6	7 "that things always will be done"
B	Think at the people you see every day, except from your family. How well do you know them?						
	1 "I see them as strangers"	2	3	4	5	6	7 "I know them very well"
M	Do you experience that that you don't care about what is happening around you?"						
	1 "Very often"	2	3	4	5	6	7 "Rarely/Never"

M	Life is ...						
	1 "Only routines"	2	3	4	5	6	7 "very interesting"
M	Until now has your life...						
	1 "Missed purpose and meaning"	2	3	4	5	6	7 "had purpose and meaning"
H	Do you feel unfairly treated?						
	1 "Very often"	2	3	4	5	6	7 "Very rare/ Never"
B	The last ten years your life has been...						
	1 "In constant change, without knowing what"	2	3	4	5	6	7 "Completely in coherence with no changes"

	would happen”						
--	---------------	--	--	--	--	--	--

B	Do you feel that when you are in a new situation you know what to do?						
	1 “Very rare/ Never”	2	3	4	5	6	7 “Very often”
H R	Which description best fits your life?						
	1 “There is no solution to painful things in life”	2	3	4	5	6	7 “There is always a solution to painful things in life”
M	Is your everyday life ...						
	1 “pain and boredom”	2	3	4	5	6	7 “Joyful and satisfying”
B	In future your life will be...						
	1 “Full of changes without me knowing what will happen next”	2	3	4	5	6	7 “Completely coherent”

B	Do you have very conflicting thoughts and feelings?						
	1 “Very often”	2	3	4	5	6	7 “Very rare/ Never”
M	When you imagine your future life, do you then feel it has...						
	1 “No purpose or meaning”	2	3	4	5	6	7 “Full of purpose and meaning”
B	Do you experience that you do not completely know what will happen in the future?						
	1 “Very often”	2	3	4	5	6	7 “Very rare / Never”
B	When you think about difficulties that you might come to experience. What feeling do you then have?						
	1 “I will not	2	3	4	5	6	7 “I will always

	overcome the difficulties”						overcome the difficulties”
--	----------------------------	--	--	--	--	--	----------------------------

M	How often do you feel that what you do in life has no meaning?						
	1 “Very often”	2	3	4	5	6	7 “Very rare / Never”
H	How often do you have feelings that you cannot control?						
	1 “Very often”	2	3	4	5	6	7 “Very rare / Never”
M H	How often do you phone your family/friends (in your home country)?						
	1 “Very often	2	3	4	5	6	7 “Very rare / Never

M H	How often do you speak with the employees at the asylum center?						
	1 “Very often”	2	3	4	5	6	7 “Very rare / Never”
M H	How often do you speak with other asylum seekers?						
	1 “Very often”	2	3	4	5	6	7 “Very rare / Never”

Bilag 3: Uddrag af interview med 'Omid', Iran

Informanten 'Omid': Tidligere professor i lingvistisk, Iran.

R: How do you relate to your own wellbeing during the asylum period, where life is chaotic and unpredictable?

I: Well, now that I look back six months ago when I ended up in Denmark in Copenhagen, things were extremely alien as if ...it felt as if I had fallen out of the sky into a vacuum... and even though I had read a lot about western cultures because of my education at university and how the whole world is turning into a global culture, still I felt so detached and weird. The first few weeks, I was under tons of pressure and still to a great extent preoccupied with nightmarish thoughts of the police, the secret police and those agents you know... Ah, being after me and so I was under tons of pressure. I was being psychological tortured. I did my best during the days to stay away from this, you know...to keep myself diverted one way or another. I used myself with cooking, listening to music, reading music and hanging out with friends. But, once my head touched the pillow, when I went to sleep, those thoughts would start like hitting me again and after I had fallen asleep I would have nightmares and I would wake up and go out for a walk. It was July and I august so it was not too cold.

R: These walks they helped you?

I: They did – you know keeping things away... But nothing was happening in the actual world, it was only inside of me. Like I would go out to get away from it, but I was still carrying these thoughts with me. I would go out on walks and I would smoke cigarettes and then I would go back. I would toss and turn for a long time and then I would get too tired and exhausted to stay awake so I would fall asleep eventually. And then in the day I was like feeling dopy the whole day long. I had a lot of sleepless nights. So you talk about physical and mental health. I was ly okay, but this was a psycho-somatic effect of those pressures. So these pressures would affect my physical body as well.

R: So you did not feel quite on top – to say the least?

I: No, not at all...I was feeling homesick, I had converted, which especially at the beginning of my arrival in Denmark it was still a very distant thing to me. I had not been able to reconcile with that - even the conversion. It was still very new to me, because I converted in Iran seven months before this happened and I had never even seen a church! When I was in Copenhagen, the first time I went to see a church, this was on a Sunday in Sandholm with my cousin and some of my friends. They are priests you know... scattered all over Europe. So one day they came and picked me up. They said there was a conference so the church session had to be called off. So we went to this other place and the church service was held there. But the first time I went to a church was when I ended up in Jelling, so we went to the church in Vejle and it was the first time I went to the service and saw these music instruments and people! There was a worship team – wow! And then they were playing music and they were singing and then they were dancing! I was like... It was still very eccentric because it got to take me time to eradicate those roots...

R: Did that situation then help you coping with your life situation as it was at that time?

I: Of course it did. If it wasn't for the church I don't think I would have been able to come out of it the way I did. The church was actually a great source of comfort.

R: Okay, more than what you were given at the asylum center?

I: A lot more.

R: So actually you found things that would help your well-being outside the asylum center?

I: Definitely yeah. Even though that the people at the asylum center were very nice people. The teachers at the school – very welcoming, very friendly, very generous. And also the staff they were also very welcoming and friendly. Still, the church environment it was a different world. And there were people there standing at the entrance welcoming you. First time I shook hands with this gentleman, later on I made friends with this man. First time he shook hands with me and he hugged me, I felt like ... I had this great feeling, it was home so how. And the others as well, just as friendly as this man.

R: So did it give you some meaningfulness to your life that in some ways seemed less meaningful?

I: Yeah, it did. This might sound a bit crazy. But at the first time being at the church and having met the Danish people there and the Iran people, I felt like I had known for me whole life. Nothing had been wasted. It was worth it all. My efforts, what I had tried to understand and learn about existence generally speaking... I had this feeling that my effort had not gone down the drain. I had done that for a very good reason – there was a purpose.

R: So all the sudden your situation seemed even the more meaningful to you?

I: Yeah...

R: What about the feeling that your life was in a change process, which is still is. How did you manage that-how do you still manage that?

I: I have always had this idea that life is constantly changing and that nothing is constant. Everything is ongoing in some form of change. Sometimes the change might be superficial on the surface and sometimes it is a greater transformation. But all the time, we're all undergoing this process and everything is constantly changing. I'm not the same person as I was 10 minutes ago... But before I started up these meetings with the priest (in Iran), my life was very stable. I taught at university, I was working as a freelance translator, I had my private office, I had a language school, I had a very good income, I was respected by a lot of people and I had a very large network. A lot of people knew me... so things were quite stable for me.

R: And one day the whole thing turned upside down?

I: Yeah, a revolution happened to me. It was more like a radical purification that I went through. It felt like I was beginning to go through this spiritual journey/pregatory... there were very simple things that I found difficult like forgiving others.... I was not a forgiving person by nature. That was actually the first lesson I had with the priest... He would come to my office and he would sit down and ask "well, what you like to talk about?" He left it to me. But yeah, I did go through a radical process of purification and things started to change in my life

R: So the change process, you saw it as a natural?

I: Not at the beginning, but as time went on it was more on a natural level.

R: So during the process as an asylum seeker you coped quite well with the fact that your life was under a change and totally unpredictable?

I: Both yes and no, but there were days that were horrible

R: Where did not know what would happen?

I: Exactly... you know I felt so... I don't know how to put this... like I was short of breath, stressed out depressed – I couldn't breathe...

R: So there were days like that, even though that you see life as something that is in constant change?

I: Yeah, exactly many days like that. I consider myself... well I used to consider myself a very fortunate and lucky person, but later on and quite recently I realized that I am a very fortunate person, but this has nothing to do about fortune or luck. God loves you. This is God's love.

R: So you needed to go through all these things?

I: Yes and in those beginning days, because God loves me so very much he put me in contact with these very nice people(...) I made friends with this Iranian guy. He's quite young – in his twenties. He supported me a lot. He told me "just feel free to call me anytime during the day and night" so there were days and nights where I would call him at o'clock! He would wake up and we would pray together. I still do. And that supported me a lot. It helped me go through this whole sustaining situation.

R: So the fact that you had these social relations supported you going through this process of change and starting up a new life?

I: I think it would be very difficult, kind of a torture for someone to go through this on his one. It's next to impossible. Next to impossible. If it wasn't for the church and the people connected to the church, I'm sure I would not have lived through this the way I did.

R: So actually what you're saying is that church environment played a much more important role than what the asylum centre was able to do?

I: Yes. I was always looking to Sundays. I was always looking forward to Sunday church Sundays. It did make a very positive contribution to this.

R: Could you tell the story of life as an asylum seeker?

I: It's a long story. I would not know where to start(...) Sometimes I would feel humiliated. But you know what, at some times... it might differ for others but probably this might come down to your background. I had a very good life back home. I have seen people here who have decided to leave their home countries because of poverty, because of hunger, because of famine and they do have the right to do so. They do have the right – human right. International conventions give them the right. Humanity gives them the right

to so(...) But for me, I had a good life back home and I had a very good social status, social position, but sometimes I felt like I was being looked at as an outsider as an intruder. As someone who has probably come here to rob us.

R: So it was a feeling that you got from the Danes?

I: Not just the Danes and not the others asylum seekers because they are in the same boat as you are. But probably more from the locals, sometimes some of them did give me that feeling. I had the feeling that I was being looked upon as an intruder and the stigma that goes with that and the asylum centre. I had come with this and that was not a conscious choice. I had not come here. I had not planned ending up here. Like as an intruder who has come here to rob us from our safety, peace... so I did feel humiliated and belittled. Looked down on (...) I did have that feeling sometimes. Especially, whenever I was carrying that sign from the Red Cross. I did my best not to go around with that.

R: Why? That's interesting because people should feel that they were under protection by referring to Red Cross because it's a neutral organization. It's a humanitarian organization. There should be good vibes around the society when people saw Red Cross signs...

I: Do you remember those early days where AIDS was so new to everyone. He has got aids, she has got aids! She was positive with aids! And this was for life. The label, the stigma would stick, would not go away (...) you would get discarded from others. Like leprosy 2000 years back they would be thrown out of society. So, well, I had the same feeling like a refugee. All those things that would go with that label (...)

R: How do you feel about it now?

I: A lot better (...) I mean I have learned to win over locals' hearts, how to approach them. Like their traditions and their ways of life. You know the signals that you get from people around you. What those signals could mean (...) when someone gives you a hug. You know all those things. You have to be able to interpret those things in the right way.

R: Yes you do in order to manage this situation.

I: You do, but there were these plastic bags with the sign of Red Cross.

R: You did not wear them?

I: No, and I would never do that. Once, I had to do it. And I was feeling so bad the whole time. I did my best to hide it. You know my nephew he lives in Aalborg and he told me about his experiences. His first day in Copenhagen he said that he had to look for the police for 6 – 7 hours. The same thing happened to me. I was looking for the police and tried to find some policemen (...) and whenever I asked someone where is the nearest police station some of the people were like "police station?" as though it was a totally new concept. Or some of them were like "what's wrong have you been robbed? (...) I had to report myself, to tell them who I am (...) It took me 8-9 hours (...) for the first five hours I did not dare do that. I was standing at a bus station under this shelter for five hours and smoking, feeling so dreadful (...) they are going to arrest me and put me in jail (...) Then I took a taxi and asked him to take me to the nearest police station. He took me to the central police station in Copenhagen. I was in front of the building for 2 hours before I

felt brave enough to go in (...) I went in there, and there was this lady behind the counter (...) She said "How may I help you?" (...) I felt so... I started sweating out of fear (...) I felt too bad to you know utter this word 'refugee' (...) back home I followed the news and we always heard of these refugees in Africa .

R: So suddenly you saw yourself as one of them?

I: Yes exactly. In the same situation so all those thoughts that would go with them in my perspective - and I was right in the same situation (...) And when I said that word my voice trembled (...) " I am a refugee and I need help" she said " ok, where you from?" (...) "I'm from Iran" she said: "Okay, welcome". I still could not believe my ears. I said "thank you" (...) And she was very polite and very welcoming – you know very warm". ' .

R: So what feeling did that give you?

I: So much protection and a very safe haven (...) it was a great welcome. It made a very good impression. I felt like I am in ... I don't know my mother's arms! So warm and safe.

My nephew told me that one the same day when he just came to Denmark, he was looking around and trying to get help and (...) approached this lady on the side of the street and said "I am a refugee and I need help" she said "well okay" and she pulled out 100 kroner. She gave it to my nephew. He said that he wanted to reject it, but he could not speak because his English was not that good. He did not know what to say or what to do. She said "go and buy yourself a sandwich". She was just trying to be nice, but he needed protection he did not need money...!

Bilag 4: Uddrag af interview med 'Eric', Congo

R: Have you during the last 2 weeks experienced meaningfulness in your current situation?

I: NO

R: Do you feel that people see you in a certain way because you are an asylum seeker?

I: Yes... you feel like you don't mean anything like you have no meaning. Sometimes I feel like that (...) let me give you an example (...) You know like a prison. It feels like you are in a prison where you don't have freedom. It feels like life is bad.

R: So you see your life like a prison right now. You cannot continue with anything because you don't know what will happen

I: Yes sometimes you forget everything (...) Like you go to school but the next day it's like I forgot it. In a prison, physically you're here but your head is not here (...)

R: So when you're out it's kind of okay, but when you're back in your room life seems a bit meaningless?

I: Yeah...

R: Which things in your everyday life make you happy?

I: To be around people who care about me (...) Actually it should be people from my family (...) they are not here (...) Or friends that you have known for a long time – you trust them.

R: Do you have a lot of people like that in Denmark?

I: Actually about none. You know I have some (...) but all of them are busy

R: Could you tell the story of life as an asylum seeker, how you experience it?

I: The life of an asylum seeker it's hard, is not easy. You meet a lot of disappointment, a lot of pain. By the time you see some people you live with, they come and they get the status of protection, they leave where they have found you were before and others come again same things happen as usually. There are moments you are going to doubt yourself: why is this happening to me; why does this have to happen to me am I not the same human being as them!! After what you do, you try to pretend and forget about it as if nothing did happen. Sometimes it does work when you are busy by doing something with other people (playing games or football) but it does not always work. Suddenly those who can't handle this kind of situations, they get mad, crazy or have bad behavior, some they kill themselves. Somehow you feel like there is nothing left than to leave this world of suffering.

R: Could you tell about your philosophy of life?

I: My friends my life – try to be happy, not worrying about the future. Nervous about the future -Life is a mirror of confusion. Keep your heart free from hate, your mind from worry. Live simple, expect little, give much. Think of others, fill your life with love and don't be a hypocrite.

R: Could you tell what you see as the purpose for your life?

I: PEACE, KINDNESS, RELATIONSHIP, WELLBEING

R: Could you tell about the experiences you have in relation to solving problems?

I: Never be angry to quickly, try to control your emotions and don't act fast before understanding.

R: Could you tell about what meaning you see in your situation as it is now?

I: I don't know what to say really.

R: Could you please tell us what you want to achieve?

I: Education.

R: Could you tell about the things that can help you in a difficult life situation?

I: Being around people you're used of and who truly care about you, support you, trust you and understand you.

Bilag 5: Uddrag af interview med 'Amal', Syrien

Ung kvinde 18 år, i Danmark med hendes familie. Afventer stadig svar på opholdstilladelse

R: How do you think life is as an asylum seeker?

I: It's good not bad. There is home. Home for us, and we have money and... we have everything now. My life is good now, there is school (...)I live here at the asylum centre and it is nice – very good. And nothing bad. Everything is okay now.

R: When was it not good? Was it before you came to Denmark?

I: Before I came to Denmark, it was very difficult. The worst time of my life.

R: How long time did it take to get to Denmark, how long time did the journey take?

I: The journey about 10 days.

R: And did you come to Denmark with your family?

I: Yeah (...) So I am not alone

R: Do you have feelings in your everyday life like feeling happy and feeling good?

I: yeah, yeah. I feel happy, because I don't fear anything now. I have everything in my life.

R: What is everything? You say you have everything, but what is everything?

I: It is school, family and having a home. Because when I came to Denmark I did not have everything – I did not have a home, I was not safe... but now I have everything

R: Do you have a philosophy of life? 03.42

I: Yeah I try to be happy and not to worry about the future. I am just a little worried about what will happen in the future and what about my studies?

R: So that worries you – what you will actually be in the future? Is that because of the language?

I: Yeah, yeah, I have to work hard

R: Yes you need to work harder than what you would have needed to if you were still in Syria ?

I: Yeah...

R: So that's something that troubles you? How to have a good future with a good education and a job in Denmark?

I: Yes exactly... because when I came to Denmark it's a new door opening to me and I want just to take my education ...I hope it will be possible

R: I am sure it will... What do you dream about in your life?

I: I want to just take my education ... you know I like to be a fashion designer and I want to be happy in this. I hope to be famous one day

R: Wow a famous fashion designer – do you think that can happen?

I: Ehm... I don't know. I don't know. But I want to! I want to work hard. I really want to.

R: Okay. What are your experiences when it comes to solve problems?

I: I'm just trying to keep quiet and not do anything stupid (...) But I had a big problem when we traveled at sea to come to Denmark. I was scared and it was very hard. We just had to be quiet and not do anything stupid and keep calm and wait.

R: was that easy for you to do?

I: Not all the time ...'

R: Do you find a meaning in your situation right now?

I: Yeah it's good. It's better than my old life (...) because it is safe and I have everything. I have all my family here. That's why it is better it's so good. Something that makes me feel good – and the people who teaches me at Red Cross – all the people are very good with us...

R: So you find the things that are at the asylum center such as the school that it is a good thing for you?

I: Yeah...

R: So you don't have troubles getting up in the morning and go to school?

I: No it's very nice. It's better than to stay at home and wait and have nothing to do. Now we have school, we have activities and we have a club for young people

R: Okay so you have a lot of things that you can do during a day?

I: Yeah ...

R: Okay. What helps you when you are in a difficult situation?

I: it helps me to stay alone and not talk to anyone, because I have to think alone and then maybe I will figure things out.

R: Do you have other things that help you in a difficult situation?

I: sometimes cry (...) it helps me sometimes and sometimes it makes me feel very bad, because I have a problem when I cry and someone sees me crying. I have a big problem with that because I don't want them

to see me crying, because they will think that I am not strong enough (...) and you cannot live like that and you are very weak

R: Ok and you think that you need to stay strong?

I: Yes sometimes

R: Do you have other things that help you in a difficult situation?

I: Yes when someone wants to listen to me, my problem and what I have ... just listen to me... not give me anything. Just listen...

R: Do you have any things you can think of that will help you?

I: Maybe good friends, when I have good friends listening to me and give me advice ... maybe my mom (...) She helps me sometimes ...

R: How do you feel about the fact that your life right now is in a change?

I: Sometimes I feel good about the change to a better life and sometimes I feel scared because this change will be very hard (...) it will be long and hard and I have to work hard

R: What do you do about that – when you think it's frightening?

I: I try to think at all the things in a good way. The language is not very hard – I can learn it (...) and also when I see my friends they know how to speak Danish (...) I just need some time (...)

R: So you try to think positive thoughts?

I: Yes I try all the time ...

R: How do you feel about the fact that you don't know what will happen tomorrow?

I: It is scary sometimes when you don't know what will happen tomorrow. It feels like I don't know... you don't have any plans for tomorrow – what's next? (...) We need a plan to make our life good.

R: have you made any plans about that?

I: Yes I have one, but it is not a very long plan just for one week maybe or a month (...) but it makes me feel happy to have a plan for a month

R: the life that you are living right now as an asylum seeker, do you find that to be meaningful?

I: Yes (...)because the life is very nice. Not all the time nice but sometimes it's good because of all of the people from my country are here. I can see the people from my country. And also the Red Cross has made us feel very good- no one in my country has done that for us (...) Now we don't have any country but the Red Cross care for us it gives us a home and safety

Kan man trives i livet som asylansøger?

Artikel skrevet på baggrund af kandidatspeciale omhandlende undersøgelse af asylansøgers trivsel i bred forstand når forandring er et vilkår.

Sanne Ravn Lorenzen

Kan man trives i livet som asylansøger?

Sanne Ravn Lorenzen

Stud. Cand. Mag. i Læring og Forandringsprocesser

Afdeling for læring og filosofi, Aalborg Universitet, København

Denne artikel vil redegøre for samt diskutere de perspektiver og resultater jeg fandt i mit kandidatspeciales undersøgelse, omkring asylansøgers trivsel i bred forstand når forandring er et vilkår. Artiklen inddrager derfor blandt andre den israelsk-amerikanske sociolog Aaron Antonovsky og hans teori om oplevelsen af sammenhæng, der er en teori, som søger at forklare, hvorfor nogle mennesker kan trives i hårde belastende situationer, mens andre ikke kan. Artiklen anvender en socialkonstruktivistisk forståelsesramme, som danner udgangspunktet for valg samt anvendelsen af teorier. Således er de opnåede undersøgelser og resultater fundet på baggrund af dette paradigme, hvor ingen objektiv sandhed kan gøre krav på virkeligheden. Kvaliteten er derfor, at vi fremmer en: *”flerhed af perspektiver og måder at fortolke verden og tilværelsen på.”* (Jensen 2011: 110).

Hvordan skal trivselsbegrebet forstås?

På baggrund af mit professionelle virke i asylverdenen og ikke mindst de svar jeg fandt i mit kandidatspeciale, mener jeg, at der er en enorm vigtighed i, at den enkelte asylansøger oplever at blive ”set” som et unikt individ, der bliver anerkendt for sin tilstedeværelse og unikke vigtighed. Jeg mener, at dette vil have afgørende indflydelse på den enkelte persons trivsel og dermed fortsatte læring og udvikling livet igennem. I den sammenhæng beskæftiger den amerikanske forsker i ret og etik, Martha Nussbaum, sig med begrebet ’the ‘capabilities approach’ (på dansk kapabilitetstilgang), som søger at opstille ti kapabiliteter eller kriterier, der skal være til stede i et menneskeliv for at det er værdigt at leve, og hvormed en vis trivsel for det enkelte individ sikres. I det følgende ses kort udvalgte områder fra de samlede ti kapabiliteter, hvoraf de vigtigste i asylansøgers livssituation bl.a. er:

- **At blive passende ernæret og at have passende boligforhold.** (Nussbaum 2011: 33-34).
- **At have fri bevægelighed, hvormed man frit kan bevæge sig fra sted til sted.** (Nussbaum 2011: 33-34).

- **Ikke at have ens følelsesmæssige udvikling forhindret af frygt og bekymring.** (Nussbaum 2011: 33-34).
- **At engagere sig i kritisk refleksion omkring planlægningen og udformningen af ens liv.** (Nussbaum 2011: 33-34).
- **At blive behandlet som et værdigt individ. Herunder ikke at blive udsat for diskrimination på baggrund af race, køn, seksuel orientering, etnicitet, kaste, religion eller national oprindelse.** (Nussbaum 2011: 33-34).
- **At have kontrol over egne omgivelser og fysiske samt psykiske miljø.** (Nussbaum 2011: 33-34).

Som det fremgår af de udvalgte kapabiliteter, er de til et vist omfang interne, idet de bør findes i individet selv. Dog kan udefra kommende omstændigheder medføre at kapabiliteterne ikke får mulighed for at udfoldes, hvorfor et individs livsførelse og dermed generelle trivsel mindskes. Dette kan derfor være tilfældet for personer, der søger asyl, fordi de, grundet omstændigheder i deres omgivelser, ikke får mulighed for eksempelvis at have bestemmelse over deres eget liv og miljø, oplever at blive behandlet uværdigt i forhold til deres asylsag eller ikke har mulighed for at undergå en fornuftig følelsesmæssig udvikling pga. for meget frygt og bekymring om fremtiden.

Oplevelsen af sammenhæng

Asylansøgers trivsel kan endvidere være påvirket af i, hvor høj grad den enkelte asylansøger oplever at føle sammenhæng i sin tilværelse. Den amerikansk-israelske sociolog, Aaron Antonovsky, har ved sin opstillede teori om oplevelsen af sammenhæng søgt at forklare, hvorfor nogle mennesker behersker en belastende situation uden at blive syge eller udfordret på deres generelle trivsel og helbredstilstand, mens andre ikke kan finde ressourcer til dette. Ifølge Antonovsky er det således den enkeltes oplevelse af sammenhæng i tilværelsen, der afgør dette, hvorfor en person med en stærk oplevelse af sammenhæng vil have nemmere ved at mestre en belastende situation som eksempelvis asyltilværelsen, end hvad der vil være tilfældet for et menneske med en svag oplevelse af sammenhæng.

Endvidere er en sådan oplevelse af sammenhæng afhængig af tre temaer eller følelser: Håndterbarhed, meningsfuldhed og begribelighed, som endvidere er forudsat af tre komponenter for enten at være af nytte eller til belastning for det enkelte individ. Håndterbarhed forudsættes således af belastningsgraden som det enkelte menneske oplever i sin situation, meningsfuldheden

forudsættes derimod af, hvorvidt den enkelte oplever at føle sig delagtiggjort i vigtige områder omkring sin egen tilværelse, og endelig forudsættes følelsen omkring begribelighed af tilstedeværelsen af forudsigelighe i den enkeltes situation og liv. Nå jeg i denne sammenhæng taler om asylansøgers trivsel i bred forstand, er det derfor afgørende, at de har en stærk oplevelse af sammenhæng for at mestre den omfattende livsovergang, som det er at flygte fra sit hjemland, gennemleve et tab af kultur, sprog og identitet, for herefter at befinde sig i et fremmed land under status af at være 'asylansøger' og leve med uforudsigelighe og forandring som et livsvilkår. For at den enkelte person udfordres mindst muligt på sin generelle trivsel er det vigtigt, at livsforandringen gennemleves på bedst mulig vis. Det bliver derfor væsentligt, at asylansøgerne er i stand til at: *"... antage nye mønstre og færdigheders såvel som nye anliggender og betydninger. Men denne forandring kan, hvis den skal krones med held, som regel ikke blot betragtes som et nyt lag vaner og færdigheder. De gamle vaner og færdigheder må ændres og aflægges. En nyorganisering af ens liv er nødvendig, og alle disse forandringer må ske på baggrund af mange sociale relationer veletablerede professionelle og sociale mønstre."* (Benner og Wrubel 2001: 209).

Anvendte undersøgelser og dertil fundne konklusioner

I forbindelse med mine anvendte undersøgelser i mit kandidatspeciale, som bestod af kvalitative narrative interviews samt et spørgeskema, fandt jeg dels, at interviewene i det pågældende tilfælde indeholdte narrativer fra personer med både svage og stærke oplevelser af sammenhæng. Dette var ligeledes tilfældet med resultaterne fra spørgeskemaet, hvor den største gruppe af informanter befandt sig i en tilstand med en middel oplevelse af sammenhæng, hvilket kunne indikere at situationen for disse personers vedkommende kunne opleves både som værre eller bedre, end hvad det aktuelle tilfælde var. Ydermere kunne de fundne svar ligeledes give indtryk af, at størstedelen af de udvalgte informanter nærer et ønske om at portrættere sig selv som mennesker, der er i stand til at leve med de stressorer og belastninger, som asyltilværelsen udsætter dem for. Måske endda mere end de muligvis rent faktisk er i stand til?

De konklusioner jeg fandt frem til ved analysen af mine empiriske undersøgelser kan til en vis grad give et bud på et svar på artiklens titelspørgsmål: Kan man trives i livet som asylansøger? Hvertil det forekommer mig, at ja det kan være muligt for nogle personer til en vis grad at kunne trives i en tilværelse som asylansøger. Det afhænger dog af flere faktorer, men særligt hvorvidt asylansøgere har en stærk oplevelse af sammenhæng har betydning for den generelle trivselstilstand. Oplevelsen af sammenhæng er som allerede beskrevet, også forudsat af flere områder, der skal være opfyldte

for sammen at kunne bidrage til en stærk oplevelse af sammenhæng. Herunder findes også væsentlige områder fra Nussbaums kapabiliteter som eksempelvis muligheden for at føle sig medinddraget i beslutninger omkring ens eget liv samt føle kontrol over egne omgivelser og endelig at blive behandlet som et værdigt individ. Disse kapabiliteter og opfyldelsen af disse har således også central betydning for, hvorvidt mennesker i asyltilværelsen kan trives eller ej.

På baggrund af mit arbejde med mit speciale og de konklusioner heri mener jeg, at det er vigtigt at højne antallet af mennesker, der trives under deres asylperiode. Dette kan dog ikke gøres af det enkelte individ alene. Vi må som modtagende samfund også bidrage til dette, hvilket i første omgang bør ske på selve asylcentre landet over, hvor personaler har daglig kontakt med asylansøgerne og derfor bør stå forrest i indsatsen, om at forbedre den generelle trivselstilstand hos asylansøgeren. Dette gennem bl.a. at fremme akkomodative indlæringsevner for herved at bidrage til, at den enkelte asylansøgers tidligere anvendte handlemåder og kognitive skemaer ændres og omstruktureres, således vedkommende oplever at have nemmere ved at leve under og håndtere de omfattende forandringer tilværelsen bringer ham eller hende, hvorved trivslen for det enkelte individ har mulighed for at højnes (Lorenzen 2015: 78).

Litteraturliste:

Antonovsky, Aaron (2000): *Helbredets mysterium*. Hans Reitzels Forlag.

Brenner, Patricia og Wrubel, Judith: *Omsorgens betydning i sygepleje. Stress og mestring ved sundhed og sygdom*. Munksgaard Bogklubber.

Jensen, Thomas Wiben (2011): *Kognition og konstruktion. To tendenser i humaniora og den offentlige debat*. Samfundslitteratur.

Lorenzen, Sanne Ravn (2015): *Undersøgelse af asylansøgerees trivsel i bred forstand når forandring er et vilkår*. Kandidatspeciale. Læring og forandringsprocesser. Institut for læring og filosofi. Aalborg Universitet, København

Nussbaum, Martha C. (2011): *Creating Capabilities. The human development approach*. The Belknap Press of Harvard University Press.